

H O R I Z O N T S

anos : 1960 - 1961 - 1962 - 1963 -
1964 - 1965 - 1966 - 1967

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

horitzons

*Perspectives d'una solució democràtica
del problema nacional català.*

*Els corrents ideològics entre
els universitaris catalans.*

*El pla d'estabilització
i la situació econòmica.*

Un cop d'ull al cinema espanyol d'avui.

L QUART TRIMESTRE / 1960

PUBLICACION TRIMESTRAL

En tràmite el registro como artículo de 2a. clase en la Administración de Correos, núm. 1, de México, D. F.

s u m a r i

EDITORIAL

Presentació, 1

El cant de la senyera, *Joan Maragall*, 3

EL PENSAMENT I L'ACCIÓ

Perspectives d'una solució democràtica del problema nacional català,
Pere Ardiaca, 4

Els corrents ideològics entre els universitaris catalans, *Albert Prats*, 13

El pla d'estabilització i la situació econòmica, *Gaspar Aribau*, 24

LES LLETRES

Record de Carles Riba, *Martí Casanovas*, 34

Els premis Salvat-Papasseit, 37

Fulls oberts, 38

PROBLEMES DE LA LLENGUA

Respectem l'obra, *Enric Roig i Querol*, 43

Sobre vós i vostè, 45

LA HISTÒRIA

La mort de Jaume Vicens i Vives, 46

LES ARTS

Un cop d'ull al cinema espanyol d'avui, *Francesc Pont*, 50

HORITZONS DEL MÓN

Sobre la coexistència, *Sergi Viladomat*, 54

DOCUMENTS

Contra les tortures, 59; *Contra l'arbitrarietat*, 62; *Per la llengua catalana*, 63

Presentació

És costum, en començar la publicació d'una revista, anunciar els seus projectes i la seva finalitat.

HORITZONS es proposa obrir les seves pàgines a tots els problemes de la filosofia, de la història, de l'economia, de les ciències, de les arts i, en general, a tots els aspectes de la vida social i intel·lectual catalana.

Recolzant en el desenvolupament de les lluites populars i en l'eixamplament de l'oposició, el sentiment nacional s'ha enfortit i ha entrat en acció a l'arena política. Això succeeix després de més de vint anys d'una repressió implacable contra la llengua i la cultura catalanes, dintre de la repressió general contra el poble. La llengua i la cultura catalanes, avui, encara tenen oficialment prohibida la Universitat, tota possibilitat pedagògica i els moderns mitjans de difusió: premsa, ràdio, cinema, televisió. Això és greu i priva la cultura catalana d'òrgans d'expressió, de mitjans normals de contacte amb el poble.

Procediments diversos han permès de comptar amb certes publicacions periòdiques. Però els paliatius fan difícil tota síntesi que es proposi seriosament una tasca eficient i decidida. En aquests moments ja comença a ésser urgent la necessitat d'estudiar i discutir els problemes que Catalunya té plantejats, no solament els tradicionalment debatuts ans també els nous que han anat sorgint. Cal emprendre-ho àdhuc si per assolir-ho cal recórrer encara a trobar en terres llunyanes les possibilitats democràtiques que no existeixen a Catalunya mateix.

Malgrat la dictadura, a Espanya s'està lliurant una vivíssima lluita ideològica. Aquesta lluita esdevé més intensa en la mesura que la dictadura s'afebleix i que, degut al moviment de les masses populars, es creen les condicions que determinaran la fi de la situació actual i obriran al país els camins del progrés econòmic, polític i social, a través del triomf i del desenrotllament de la democràcia.

D'altra banda, els canvis grandiosos i substancials que actualment transformen el món i que han conduït més d'un terç de la humanitat a adoptar el règim socialista, exerceixen una influència poderosa no solament en el proletariat, sinó també en vastes zones no proletàries del poble català. Nogensmenys, els obstacles repressius, de desinformació i altres, que la dictadura ha oposat al desenrotllament del pensament, alcen un núvol de confusions enmig del qual

és més difícil de veure-hi clar i, en certa manera, ajuden els intents de mantenir i vigoritzar velles ideologies que, davant de la negativitat i buidor franquistes, tracten de rejuvenir-se i aparèixer com idees de progrés.

HORITZONS es proposa estudiar totes les qüestions en debat des de les posicions del marxisme-leninisme. El seu combat ideològic es centrará fonamentalment contra la dictadura que ha encadenat Espanya i n'obstaculitza el progrés en tots els ordres, contra les forces que han destruït les llibertats catalanes i escanyen el poble català materialment i espiritualment.

HORITZONS entaularà, amb el rigor obligat, la necessària polèmica amb les ideologies idealistes, liberals, democristianes i reformistes, amb l'anarquisme i el nacionalisme burgès, però amb tota cordialitat i amb el respecte degut a homes i formacions amb els quals ens uneix el mateix afany de posar fi a la situació política actual i de restablir a Espanya un règimen de democràcia i llibertat.

HORITZONS vol examinar la realitat catalana i obrir finestres als moderns corrents ideològics que ja prefiguren el món de demà. En obrir la cultura catalana al món, la nostra revista ve a sumar-se a les forces que combaten per una cultura progressiva, és a dir, per l'accés del poble a la cultura.

HORITZONS ve a cooperar amb tots els intel·lectuals, professors i estudiants, amb tots els patriotes que lluiten contra l'opressió nacional, l'arbitrarietat i la injustícia.

HORITZONS, a més, parteix del criteri que tots els patriotes progressius poden contribuir amb llurs idees i opinions a impulsar el desenrotllament democràtic, polític i cultural del poble català. Per això, rebutjant qualsevol posició apriorística, dogmàtica o de prejudici, **HORITZONS** s'ofereix des d'ara com una plataforma d'expressió i de contacte, de discussió cordial i amistosa, a tots els homes i dones d'alerosos de participar a l'estudi dels greus problemes que Catalunya té plantejats i a la recerca de les solucions més favorables a la gran majoria del poble.

E L C A N T D E L A S E N Y E R A

Al damunt dels nostres cants
aixequem una Senyera
que els farà més triomfants.

Au, companys enarborem-la
en senyal de germandat!
Au, germans, al vent desfem-la
en senyal de llibertat.
Que voleï! Contemplem-la
en sa dolça majestat!

Oh bandera catalana!
nostre cor t'és ben fidel:
volaràs com au galana
pel damunt del nostre anhel:
per mirar-te sobirana
alçarem els ulls al cel.

I et durement arreu enlaire,
et durement, i tu ens duràs:
voleiant al grat de l'aire,
el camí assenyalaràs.
Dóna veu al teu cantaire,
llum als ulls i força al braç.

J O A N M A R A G A L L

Pere Ardiaca**PERSPECTIVES D'UNA
SOLUCIÓ DEMOCRÀTICA
DEL PROBLEMA
NACIONAL CATALÀ**

ESDEVENIMENTS particularment importants han posat de relleu en el curs del 1960 la força del sentiment nacional i el seu paper en la impulsió del moviment democràtic del poble català.

La campanya denunciant els insults de Galinsoga i exigint que fos destituït de la direcció de *La Vanguardia* culminà a començaments d'enguany. El Govern es veié obligat a decretar la destitució tot i haver declarat quinze dies abans que no cediria a l'exigència. El poble català va sortir victoriós d'aquesta prova de força.

El mes de març es féu pública la Crida de cent intel·lectuals a favor de l'ensenyament de la llengua catalana. Aquesta Crida ha suscitat un gran interès i compta amb la simpatia activa de les masses populars. Algunes Cambres de Facultat organitzaren a la Universitat cursos de català. De fet, s'ha entaulat una altra prova de força entre els estaments oficials i el moviment nacional, ajornada amb motiu de les vacances escolars fins al curs del 1960-1961, que haurà començat suara.

Mentrestant, la protesta patriòtica del Palau de la Música Catalana ha palesat que el moviment nacional ja no es conforma amb simples manifestacions folklòriques i místiques concentracions montserratines. El "Cant de la Senyera", entonat com a rèplica a la prohibició del Governador, ha posat en evidència que el sentiment nacional es troba massa estret en els marcs exclusius d'aquelles activitats i que fretura d'expansionar-se en el més ample terreny de la lluita política.

El recent viatge del general Franco a Catalunya tenia com a un dels primers objectius apaivagar el sentiment nacional del poble català i esmussar la seva escamesa. El Festival de les Províncies Espanyoles d'"homenatge a Catalunya", el Castell de Montjuïc, el Règim Especial de Barcelona, la Compilació del Dret Català, semblaren als organitzadors del viatge atots suficients per a guanyar la partida.

La premsa de diversos països va batejar el viatge amb el títol otanesc d'"operació somrís". Les trompetes de la propaganda havien de cantar immediatament la "comprensió" i la "bona voluntat" de Franco envers Catalunya, mentre els prohoms de l'antiga Lliga ho haurien explotat a llur favor gloriejant els "bons resultats" de la tàctica de "pressió per dalt". L'operació es proposava canalitzar un "catalanisme" passiu, dòcil a l'un i als altres, i paraitzar la tendència d'importants sectors, fins ara vacil·lants, a entrar de ple en el camp de l'oposició.

La brutalitat de la repressió al Palau de la Música i el tracte reservat als detinguts han demostrat el fracàs de l'operació. El tonitruant "malnascut" d'Acedo Colunga prova que els estaments oficials no són els darrers a adonar-se d'aquest fracàs. El silenci còmplice dels antics caps de la Lliga acusa el cop assestat a l'ascendència que cultivaven damunt els medis moderats del catalanisme.

La incorporació de nous sectors del poble català a la lluita activa per la llibertat representa un salt important en l'avivament del moviment nacional i un eixamplament considerable del camp de l'oposició.

No desconeixem els diversos factors que actuen damunt els medis abans citats i que els predisposen —o predisposaven— a admetre, sense comprovació, els prejudicis incrustats o aguditzats en una part de la població pel llarg monòleg de la propaganda oficial. Tanmateix, la repressió i les injúries amb què actualment són tractats llurs homes representatius —enfront de les quals la classe obrera els manifesta la seva solidaritat activa i sincera—, tindrà inevitables repercussions. En reaccionar justament contra les calúmnies que els afecten directament, seran induïts a pensar si no són igualment fallacioses les acusacions del règim contra la classe obrera i els comunistes en particular i, en general, contra tots els partits i forces d'oposició.

Cal desvetllar un esperit que mogui uns i altres a jutgar les respectives posicions pels fets i actituds reals de cadascú i no pel que en diuen uns tercers. Així es veuran amb més claredat els interessos comuns i les aspiracions coincidents que poden garantir una col·laboració amistosa i fecunda, de la qual depenen, essencialment, la democratització d'Espanya i l'obtenció de les llibertats nacionals del poble català.

LA CLASSE OBRERA

I EL PROBLEMA NACIONAL

En alguns medis catalans perdura una confusió que consisteix a creure que el moviment obrer no té res a veure amb el moviment nacional i que aquest ha de fer el seu camí completament separat d'aquell.

Aquesta confusió té arrels en períodes llunyans. D'un costat, en la coneguda inhibició preconitzada pels anarquistes com a posició de la classe obrera. I d'altra banda, en l'actitud extremadament conservadora i antiobrera de la Lliga tot el temps que va dirigir el moviment nacional català.

Actualment, els més interessats a mantenir la confusió són, ultra el règim, els components catalans de l'oligarquia dominant. Aïllat de la classe obrera, el moviment nacional no pot tenir força suficient per a imposar les seves aspiracions i aquells en fan, en la pràctica, matèria d'especulació, moneda de canvi, a l'hora de conxorxes i transaccions en les altures del poder.

El moviment nacional no adquirirà la plenitud i l'empenta necessàries si no és marxant junt amb la classe obrera.

La classe obrera té un gran interès en la solució democràtica del problema nacional. Els obrers formen part del poble del qual han nascut i, allí on existeix opressió nacional, la pateixen igual que la resta de la població. No hi poden ésser indiferents. L'anarquisme i la socialdemocràcia han negat o menystingut la importància del problema nacional perquè llur concepció de l'internacionalisme proletari és errònia i perquè desconeixen el paper de la classe obrera en la societat.

L'internacionalisme proletari no nega les característiques nacionals dels obrers com tampoc no nega l'existència de les nacions pel fet que es trobin sota la jurisdicció d'un sol Estat. En el cas d'Espanya, l'aplicació correcta de l'internacionalisme proletari no solament no desconeix el dret dels obrers catalans, bascos i

gallecs a lluitar per les llibertats nacionals de llurs pobles, ans ho imposa com un deure a tots els obrers espanyols.

El VI Congrés del Partit Comunista d'Espanya, celebrat a començaments d'any, ha definit un cop més la seva posició autènticament internacionalista en relació amb el problema nacional. En el programa de democratització d'Espanya es diu:

“Conseqüent amb la seva política tradicional de defensa del dret dels pobles a llur autodeterminació, el Partit Comunista recolzarà el dret dels pobles de Catalunya, Euzkadi i Galícia a decidir lliurement i democràtica llur destí. El Partit Comunista està segur que els pobles català, basc i gallec sabran escollir el règim que, donant satisfacció a llurs aspiracions nacionals, salvaguardi ensems llur unitat amb els altres pobles d'Espanya, dintre d'un Estat multinacional, per a la lluita comuna per la democràcia, per la independència nacional i pel progrés econòmic i social.”

Aquesta posició del Partit Comunista d'Espanya no és una actitud nova, circumstancial o de tàctica. Es una política ja “tradicional” com es diu en el text transcrit, és a dir, una posició de principi, de sempre. El Partit Comunista educa les masses treballadores enfocant la solució del problema nacional, no pas com una qüestió de concessions i regateigs entre un poble i els altres, sinó com un dret indiscutible dels pobles català, basc i gallec, com la millor conveniència de tots, com una qüestió inherent al principi mateix de llibertat i democràcia.

La influència d'aquesta posició penetra també en els altres partits democràtics, particularment en les noves formacions, la comprensió i la predisposició dels quals són reconegudes pels mateixos partits nacionalistes bascos i catalans com molt superiors a les que corrien abans del 1931.

Aplicant la política internacionalista dels comunistes de tot Espanya, el Partit Socialista Unificat de Catalunya orienta la classe obrera a no desinteressar-se del problema nacional i a considerar la seva solució com una part integrant de la lluita general per la democràcia i el socialisme.

Durant molts anys i enmig de molts abandons, els obrers, els pagesos i tots els treballadors en general, han estat els més fidels mantenidors dels accents i ressonàncies de la llengua vernacle i l'òrgan clandestí del P.S.U., *Treball*, l'única manifestació literària del país. La política del P.S.U. de Catalunya uneix i fon l'acció dels treballadors catalans i dels procedents de totes les terres d'Espanya en una mateixa i única lluita per llurs reivindicacions econòmiques i drets sindicals, per les llibertats polítiques i així mateix per les llibertats nacionals del poble català.

La classe obrera catalana recull l'experiència acumulada pel poble de Catalunya a través dels períodes de més intensa activitat política i de la comprovació dels resultats. Aquesta experiència ensenya a identificar totes les aspiracions progressives dels catalans amb les dels altres pobles hispànics i a unir la lluita comuna vers l'objectiu central de la democratització d'Espanya.

En els períodes en què s'ha obtingut una relativa satisfacció a les aspiracions nacionals —la Mancomunitat en 1913 i la Generalitat en 1931—, sobresurt clarament que la lluita del poble català coincidia amb un ascens general de les forces democràtiques de tot el país i, per consegüent, amb l'afebliment de les forces de reacció. En ambdós casos, en canvi, la pèrdua dels drets conquerits ha correspost a brutals retorns de la reacció. La dictadura de Primo de Rivera va destruir la Mancomunitat, i la dictadura actual, la Generalitat de Catalunya.

També es pot observar que en el primer període del moviment nacional, el partit de la gran burgesia —la Lliga—, que n'assumia la direcció, seccionava les

forces progressives catalanes en arrastrar-ne una part a posicions nacionalistes exclusivistes i enfrontar-la amb la classe obrera i amplis sectors republicans. Aquest període va acabar amb la traïció de la Lliga en 1917 i amb el suport que va prestar en 1923 a la instauració de la dictadura de Primo de Rivera.

Sota l'opressió d'aquesta dictadura, el moviment nacional es va reorientar vers actituds de més contingut social i menys exclusivistes, de més comprensió i amistat, de més col·laboració amb els altres pobles hispànics. Aquesta reorientació va facilitar la unitat d'acció de les forces democràtiques de tot Espanya i es va assolir la proclamació de la República, conquerida pacíficament. Simultàniament, el poble català va aconseguir el reconeixement dels seus drets i personalitat nacionals en un pla molt superior al d'abans, reconeixement materialitzat en les Institucions de la Generalitat de Catalunya.

Actualment, assistim a un procés de reorientació més profund i general de totes les forces democràtiques i progressives del país, procés en el qual juga un paper primordial l'elevació de la consciència política de la classe obrera, manifestada en l'autoritat i la influència del seu Partit marxista-leninista. Això és molt important en la perspectiva d'una solució justa del problema nacional.

La classe obrera ha estat la primera a redreçar-se en tot el país contra l'actual estat de coses. Les seves protestes i accions han socavat els ciments de la dictadura i han creat condicions menys dures a la incorporació d'altres forces al moviment general d'oposició. I la política de reconciliació nacional, elaborada pels comunistes, ha contribuït decisivament a promoure la confluència i l'ascens general de les forces progressives en trencar la barrera de la guerra civil que les feia anar per vies paral·leles, però separades, i les impedia de trobar-se i fusionar.

Avui, l'amplària de les forces que s'incorporen a l'oposició i llur convergència vers l'objectiu primordial plantegen el problema de la unitat d'acció, com la qüestió més candent i decisiva per a obrir pas a la democratització d'Espanya de la qual depèn la solució del problema nacional.

LES ASPIRACIONS NACIONALS I LA SORTIDA DEMOCRÀTICA

La classe obrera no oposa cap obstacle a la unitat d'acció de totes les forces que malden per trobar una sortida pacífica de la situació actual, ans propugna aquesta unitat d'acció. La seva confiança en les masses populars fa que no estigui pendent de prevencions mesquines com altres forces encara n'estan massa. El seu democratismes conseqüent es manifesta en l'afirmació del seu Partit comunista d'acatament a la legalitat, quan aquesta correspongui a la voluntat del poble expressada lliurement. La classe obrera lluita per una sortida pacífica i democràtica.

Al seu enfront, elements i grups de l'oligarquia, inquiets pels progressos de l'oposició, es plantegen si no és hora d'acomiar a temps el general Franco. La por d'un desbordament popular els turmenta seriosament, sobretot després del que ha passat a Cuba i a Corea i Turquia. Però voldrien realitzar els canvis sense tocar les estructures actuals. Això els porta a parlar d'una "possible" restauració, d'una "possible" acció de tals i quals generals, a condició que el poble no es posi en res, que se'ls deixi resoldre les coses per dalt i, naturalment, en l'interès exclusiu dels de dalt. Es una sortida reaccionària.

La decisió, fer que la sortida de la situació present sigui l'una i no l'altra, depèn del grau d'unitat i d'escomesa amb què actuaran les forces que ansiegen

llibertat i millors condicions de vida per a tot el poble, que aspiren a modernitzar la vida d'Espanya i a elevar la seva significació davant del món.

Quina de les dues sortides pot donar satisfacció a les aspiracions nacionals del poble català? Aquesta opció es planteja avui amb acuitat a tots els patriotes catalans, qualsevol que siguin llurs opinió política, convicció religiosa i estament social.

Pel que fa al règim vigent, els esdeveniments del Palau de la Música i tot allò que ha seguit després —manifestacions davant de l'Episcopat, telegrama de l'Abat de Montserrat, reacció del Col·legi d'Advocats, signatures d'intel·lectuals i altres personalitats protestant contra les tortures, impulsió emocional del sentiment català— demostren que les distintes forces que integren el moviment nacional, àdhuc els sectors més moderats, han arribat a la mateixa conclusió: el règim no farà mai cap concessió substancial, i tampoc no en farà de mínimes mentre no li obligui, com en el cas Galinsoga, la unitat i la força del moviment, l'acció de les masses populars.

La conclusió no és encara tan rotunda per part de tots, quant a la necessitat absoluta de la sortida democràtica. Les influències de classe, el misticisme religiós i els prejudicis polítics actuen amb gradacions diferents sobre les diverses forces d'oposició, entorpeixen llurs relacions i comprensió mútua i fan que perdurin malfiances entre unes i altres.

Aquestes malfiances alleugen la tasca dels qui, especulant amb el temor d'una part de la població, contraposen llur sortida per dalt a la sortida democràtica i presenten aquesta com un "salt en el buit", promès al caos i a un insondable daltabaix.

Quantes voltes, cada cop que veuen progressar el moviment popular, no han promès llurs solucions? Qui no recorda les insinuacions i rumors entorn del viatge de Franco a Catalunya? L'ur punt flac, emperò, és que tot queda en rumors i paraules i que no fan res. En realitat no volen sinó crear il·lusions i parar així l'impuls de l'oposició.

El llenguatge catalanesc que els representants de la burgesia monopolista de Catalunya accentuen en determinats períodes, llur pretesa tàctica de "pressió per dalt", no menen a res de bo als qui els escolten. Posem fins i tot que l'oligarquia dominant, en un moment donat, no tingui més remei que recórrer a la restauració en un intent suprem de mantenir-se en el poder. Quina satisfacció podrien obtenir per aquesta via, el poble en general, i, concretament les aspiracions nacionals dels pobles català, basc i gallec? Seria ingenu de creure que els qui manen i seguirien manant, compresos els taurons catalans i bascos de les finances, farien res en favor del poble. Una monarquia imposada per dalt, d'acord amb Franco, no seria, a fi de comptes, res més que la continuació de la dictadura.

Darrera de tals "solucions", el moviment nacional s'endinsaria en un atzucac on no podria fer altra cosa que anar esllanguint-se entre sospirs i morir-se d'enyorament. De no voler renunciar, no li tocaria sinó regirar-se i buscar aire i vida en la sortida democràtica.

Els qui aspiren realment a una Catalunya nacionalment lliure no es poden conformar amb una perspectiva tancada. Es obligat passar a l'acció i unir-se amb tots aquells que en el conjunt espanyol lluiten d'una manera conseqüent.

La declaració del doctor Pujol davant del Consell de Guerra que l'ha condemnat a set anys de presó és ben esperançadora en aquest sentit. Traduïm una part de la declaració:

8 *Jordi Pujol*: "La defensa de les nostres conviccions i la defensa del bon nom de Catalunya ens van portar (*el senyor Pizon i ell*) a l'acció clandestina.

No som separatistes. En els nostres escrits no hi ha cap paràgraf que es pugui interpretar en tal sentit. Però això no significa que puguem admetre el tracte injust que Catalunya reb. En el cas concret de Galinsoga es tractava d'un insult clar a Catalunya tota. El fet es va produir el mes de juny i ningú no va fer res. La premsa no va dir res. Calia donar una satisfacció a Catalunya. Quan el mes d'octubre vam llançar el primer full havien passat quatre mesos sense que els sis periòdics que surten diàriament a Barcelona fessin la més mínima rectificació."

President del Consell de Guerra (interrompent): "Aquest no és ni el lloc ni el moment per a discutir això."

Jordi Pujol: "Nogensmenys, jo ho crec important, puix afirmo que si vam fer ús de la clandestinitat fou perquè era l'únic camí que quedava obert per a expressar-nos i entaular un diàleg lleial amb el país. No ens quedava cap més camí."

L'afirmació del doctor Pujol té una gran significació. Explica com el sentiment de la necessitat d'actuar és, en un moment donat, més fort que tots els obstacles i especulacions que s'hi oposen. La presa de consciència de la necessitat d'actuar mena al trencament de tots els lligams que frenen i retenen en una actitud expectant i a posicions més decidides cap a la sortida democràtica.

La necessitat d'acabar amb la situació present és actualment sentida per la immensa majoria de la població, pels creients i no creients, pels obrers i pels burgesos. Els estudiants universitaris donen proves de gran sensibilitat i han recolzat en totes les ocasions les accions de la classe obrera. La intel·lectualitat catalana es defineix obertament. El Col·legi d'Advocats de Barcelona pren resoludament la defensa dels detinguts contra les tortures i l'arbitrarietat. Nombre important de sacerdots, sense deixar d'acatar espiritualment les jerarquies, destrien les qüestions d'ordre temporal i es manifesten al costat del poble i dels seus afanys.

Existeix una unanimitat impressionant quant a les aspiracions essencials per part dels més amplis sectors d'opinió i de tots els estaments del poble català. Si les diverses forces polítiques representatives arribessin a un acord, la força material del poble català s'acreixeria en insospitades proporcions.

El moviment nacional també prendria nova volada i s'enfortiria amb nous estímuls si veiés més clarament on va, si davant seu es presentés una perspectiva de solució més clara. Aquesta perspectiva, no pot oferir-la cap força per separat. Si no s'arriba a un acord amb la participació de tots els partits que així ho comprenen i de les personalitats més representatives, el moviment nacional corre el risc de fraccionar-se en múltiples direccions i, en definitiva, d'esdevenir inoperant.

Un acord seria possible recolzant en allò que en el passat ja ha estat admés com satisfactori. Les Institucions vigents a Catalunya del 1931 al 1939 van ser plebiscitades i aprovades pel poble català. No obstant, més de vint anys de dictadura no han passat en va i en el panorama polític català han sorgit noves formacions i s'han produït canvis substancials en la correlació de forces. Entre tots, es podria arribar a una fórmula acceptable per a l'acció immediata, la qual es podria arrodonir i completar amb més temps amb el fi de presentar-la al poble a l'hora en què podrà pronunciar-se lliurement i democràticament.

Les condicions actuals són favorables a la impulsió d'un moviment nacional més democràtic que mai, amb un profund contingut social, estretament unit amb la classe obrera i amb les forces progressives de tot Espanya.

La declaració ja citada del doctor Pujol ens permet, ultra donar a conèixer una actitud noble, veure com les aspiracions nacionals no són úniques i exclusives, com es troben i s'amalgamen harmònicament també aspiracions de caràcter social àdhuc en la joventut no proletària. El doctor Pujol clogué la seva declaració davant del Consell de Guerra dient:

“Rarament he parlat en públic i, quan ho he fet, ha estat referint-me als deures dels cristians en l'ordre temporal. Mai no he parlat de política concreta, mai no he defensat cap programa polític. He respost senzillament a una actitud compartida per tota una generació davant d'unes estructures polítiques, socials i econòmiques en les quals regna injustícia. Com a conclusió d'aquest diàleg, demano una major llibertat política i una autèntica llibertat sindical.”

La transformació d'aquestes “estructures polítiques, socials i econòmiques en les quals regna injustícia” és efectivament imprescindible per a l'esdevenidor lliure i progressiu d'Espanya, per al gaudi de les llibertats polítiques i sindicals, ensems que per a la realització plena de les aspiracions nacionals del poble català. Tot està indissolublement lligat i s'integra en l'aspiració general a la democràcia.

Tota perspectiva de solució satisfactòria del problema nacional s'ha de basar necessàriament en el triomf de la democràcia espanyola. Si no, no és possible d'imaginar-ne cap. I l'experiència ensenya, a més, que els esforços comuns han de continuar després del triomf per a consolidar i desenrotllar la democràcia de faiso tal que la unió de les forces de progrés es mantingui i faci impossible una nova dictadura de la reacció.

LA TASCA MÉS IMMEDIATA I URGENT

La tasca més immediata i urgent és acabar amb la situació actual. Les condicions generals del país, polítiques, econòmiques i socials, permeten d'abordar-la resoludament.

El règim també s'adona d'aquesta realitat i intensifica les mesures de coerció, mes l'ascens del moviment d'oposició és ja irreversible. A la vetlla de l'ensulsiada, Batista, Sigman-Ree, Menderes també prenien cada dia noves disposicions i mesures de repressió. Tanmateix, en la vida dels pobles hi ha moments històrics en què cap disposició ni mesura no poden salvar un règim condemnat.

Espanya viu un d'aquests moments. Hom pot preguntar-se si els partits i grups polítics, que semblen divertir-se a destacar diferències i a obstaculitzar tot acord, veuen prou bé la responsabilitat que incorren. Ben segur que hi ha diferències! En condicions normals, de vida pública democràtica, aquestes diferències, naturals en una societat dividida en classes, podrien prevaler. Avui, però, cal reconèixer que el problema primordial estriba a canviar l'actual estructura feixista de l'Estat i que, si no es resol prèviament aquest problema, no se'n pot escometre cap altre.

El passat mes de juliol, el Partit Comunista d'Espanya ha publicat una declaració en la qual es reconeixen, naturalment, “les diferències polítiques, ideològiques i àdhuc històriques que separen diverses forces d'oposició”. Ensems, per damunt d'aquestes diferències, es posa de relleu l'interès i la necessitat de tots d'arribar a un acord general en vistes a la solució del problema primordial. El Partit Comunista proposa fonamentar l'acord en dues qüestions que resumeixen la pregona aspiració del poble tot enter: organitzar una gran acció que culmini en una vaga nacional pacífica acompanyada de manifestacions de masses i

comprometre's tots a acatar la legalitat que s'estableixi mitjançant eleccions completament lliures.

El Partit Comunista considera que la conclusió d'un tal acord permetria destacar un nucli de personalitats que en el moment precís podrien assumir les funcions de govern provisional i es declara prest a recolzar un tal govern que inclogui en el seu programa els punts següents: "Restabliment de totes les llibertats democràtiques sense discriminacions de cap mena. Amnistia general per als presos i exiliats polítics extensiva a totes les responsabilitats derivades de la guerra civil en els dos camps contendents; abolició de la pena de mort. Millorament de les condicions de vida dels obrers, pagesos, empleats i funcionaris i de les masses populars en general. Política exterior favorable a la coexistència pacífica. I eleccions constituents, amb plenes garanties democràtiques per tal que el poble espanyol pugui escollir lliurement el règim que prefereixi."

La conclusió d'un acord general en el conjunt espanyol repercutiria gairebé automàticament a Catalunya i, inversament, una entesa de les forces catalanes contribuiria poderosament a la realització d'aquell acord general.

En les condicions actuals del país, l'impacte d'un tal acord en l'opinió pública desfermaria una ràpida i entusiasta mobilització de les masses, capaç d'abreujar terminis. Nogensmenys, això no ha de fer perdre de vista que la impulsió del moviment popular pot ser, al seu torn, decisiva per tal de convèncer els partits i grups polítics més reticents que, de no participar en un tal acord, es quedaran aïllats i desacreditats davant del poble.

Els obrers i els treballadors en general, intensifiquen llurs accions contra l'amenaça d'atur forçós i per salaris decorosos amb els quals poder mantenir llurs famílies. El malestar s'acumula prompte a esclatar en produir-se condicions propícies.

La burgesia nacional, industrial, comercial i agrària, serà agitada per noves onades de descontentament enfront de l'inevitable acreixement de les càrregues fiscals i de les dificultats econòmiques, degut als irritants privilegis i contínues concessions del règim a la insaciable oligarquia financiera i, per això mateix, degut també al consegüent baix nivell de vida del poble.

Els estudiants dalegen de manifestar llur oposició a les normes vigents i obrir millors perspectives al desenrotllament cultural i científic del país.

La intel·lectualitat catalana ha pres consciència de la missió patriòtica que li incumbeix. En el curs del 1960 s'han multiplicat les seves activitats orals i escrites en defensa de la pau mundial i denunciant el perill d'una guerra atòmica —perill que amenaça greument Espanya donades les bases militars que hi han establert els imperialistes nordamericans. La intel·lectualitat ha fixat posició en defensa dels presos i per l'amnistia i ha pres la iniciativa d'una campanya popular a favor de l'ensenyament del català.

Acedo Colunga i l'aparell governamental repliquen amb insults i insidioses coaccions. Pressionen d'una manera vergonyant i causen greus dificultats econòmiques a les cases editorials per tal d'impedir la publicació de llibres catalans. Donen ordres als directors de publicacions que no admetin les col·laboracions dels intel·lectuals que han manifestat llur disconformitat amb el règim i amb els mètodes policíacs. Se'ls vol privar de guanys materials i de vida pública. La protesta i l'acció de tot el poble contra les tortures i els Consells de Guerra ha de comprendre també la denúncia d'aquests altres mètodes coercitius.

Es de creure que els insults i l'arbitrarietat governamentals no assoliran els resultats pretesos. Més aviat cal pensar en una major intensitat i en una ampliació del camp d'activitats de la intel·lectualitat catalana. El general Acedo

Colunga haurà d'adonar-se que Barcelona, i amb ella Catalunya tota, és massa cosa per a ell.¹

Les aspiracions socials i nacionals del poble català es trobaran i contituiran un tot únic en les grans accions en perspectiva.

El moviment nacional podrà pouar nous estímuls en el desenrotllament de les protestes de totes les classes i capes socials del poble català i, ensems, contribuir a enardir-les. La pressió general damunt el règim i els seus òrgans coercitius crea condicions favorables per tal d'obtenir satisfacció a reivindicacions profundament sentides pel poble català. Es un moment propici per a avivar la campanya a favor de l'ensenyament del català a les escoles primàries, secundàries i d'ensenyament superior de tot Catalunya; per a exigir i assolir la repatriació dels Jocs Florals de la Llengua Catalana; i per a imposar el dret de publicar revistes i periòdics catalans.

En el curs de les protestes i accions en perspectiva es pot assestar un cop decisiu a les prohibicions que avui limiten el desenvolupament de la nostra cultura nacional.

La impulsió d'activitats entorn de les reivindicacions culturals contribuirà a unir el moviment nacional i a plantejar les reivindicacions polítiques, tals com llibertat per a exhibir la bandera i altres símbols nacionals i el dret a Institucions pròpies.

Un cop més cal insistir que la conclusió d'una entesa catalana i d'un acord general de les forces polítiques de l'oposició espanyola, sense vets ni discriminacions, galvanitzaria l'opinió pública i la dreçaria irresistiblement.

Un pronunciament dels intel·lectuals catalans en aquest sentit tindria favorables repercussions. El lloc que ocupen en la societat és obert als nous corrents ideològics que estan transformant el món i els permet de tenir una visió més clara de la realitat social que la que solen tenir-ne els altres components de llur classe d'origen. Això els situa en condicions d'exercir una sana influència damunt els nuclis dirigents dels partits i grups catòlics, republicans, nacionalistes i altres a favor de l'entesa i de l'acord necessaris més amunt dits.

Aquesta és una via veritable —segurament no n'hi ha cap altra— per tal d'arribar pacíficament, sense nous conflictes sagnants, a la conquesta de la democràcia, d'un règim de drets cívics i llibertats polítiques per a tots els espanyols, compresos els drets i llibertats nacionals dels pobles basc, gallec i català.

¹ Acedo Colunga ha estat destituït posteriorment a la redacció d'aquest article, el que significa una gran victòria del poble català. (N. de la R.)

ELS CORRENTS IDEOLÒGICS ENTRE ELS UNIVERSITARIS CATALANS

ELS ESDEVENIMENTS internacionals d'aquest any —Corea del Sud, Turquia, Japó, etc.— han demostrat, entre altres coses, que el paper dels estudiants en un règim de dictadura feixista o feixistitzant pot ser d'una excepcional importància.

Es natural, doncs, que creixi l'interès per les qüestions de la joventut universitària. I és més natural, encara, que a Espanya, on la situació política evoluciona amb rapidesa i de manera semblant a alguns dels països esmentats, les qüestions universitàries tinguin un interès superlatiu.

Què fan, què pensen els universitaris espanyols? Quina és llur posició política?

La resposta no és ni fàcil ni simple. Vint anys de franquisme no es superen ràpidament ni unívocament. Però, un observador de la vida universitària espanyola pot arribar amb certa facilitat a la conclusió que els nostres estudiants no són franquistes, que no estan identificats ni amb la ideologia ni amb la pràctica política de la dictadura.

Si més no, els mateixos estudiants ho han demostrat prou bé amb llurs accions de masses dels anys 1956 i 1957 a Madrid i Barcelona, amb les vagues dels estudiants de medicina, d'enginyeria i de peritatge industrial de tot Espanya el 1958 i el 1959.

Interessa, però, veure amb més de detall com es manifesta entre els estudiants aquesta manca d'identificació amb el règim, en quines instàncies ideològiques concretes es tradueix, què diuen i opinen els estudiants quan tenen la possibilitat d'opinar *políticament* sobre els problemes del nostre país.

Això és el que ens proposem d'analitzar en aquest article. La nostra anàlisi es concretarà, però —per raons d'espai i de documentació—, a la Universitat de Barcelona o, per a emprar termes més exactes, al Districte Universitari de Catalunya i Balears.

SITUACIÓ IDEOLÒGICA DELS ESTUDIANTS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA.

El trencament dels estudiants amb la dictadura és ensems polític i ideològic. Deixant ara de banda el primer d'aquests dos aspectes, cal assenyalar que l'oposició universitària no és —como ho vol fer creure la propaganda franquista— una oposició circumstancial, passional, provocada per un moment de malhumor de joves ingenus i enganyats¹. És una oposició radical i constant, que pren

¹ Vegeu, v.g., l'editorial de *La Vanguardia* del 17-5-60: "(El régimen) trata, nada menos, de cambiar no ya la faz sino la estructura de la sociedad humana. ¡Eso sí que merece el nombre de empresa revolucionaria! Lo otro, la vieja manía enredadora, que de la ingenuidad juvenil hace instrumento para cosas pasaderas y de poco más o menos, es un engaño indecoroso."

formes diverses i que, en el pla que ara ens interessa —l'ideològic— va des d'un trencament global amb la ideologia franquista fins a la formulació de posicions renovadores, como el marxisme i d'altres.

Les revistes i butlletins legals i il·legals que publiquen els estudiants de la Universitat de Barcelona són, en aquest sentit, una preciosa documentació, un testimoni irrefutable.²

L'anàlisi d'aquestes publicacions és molt instructiva. De fet, en elles s'expressen —de manera més o menys reeixida— les inquietuds dels sectors més conscients de l'element universitari. El fet d'aparèixer en circumstàncies molt precàries —manca de mitjans econòmics, lluita contra la censura i les jerarquies sindicals, etc.— accentua llur valor. Publicar un article, una nota crítica, etc., en aquestes condicions és un testimoni. Això, que d'una banda pot accentuar una certa tendència al transcendentalisme, per l'altra obliga a precisar els conceptes i a escriure amb la màxima seriositat.

Heus aquí algunes de les conclusions que n'hem tret.

El trencament amb la ideologia franquista.

Aquest trencament es manifesta en les tres formes següents:

A / Crítica directa o indirecta de la situació actual.

B / Sentit democràtic de la vida pública.

C / Aspiracions —més o menys definides— de superació de l'experiència franquista.

A) Crítica directa o indirecta de la situació actual.

Pren, a vegades, una forma global i, en altres, es refereix a aspectes concrets d'aquesta situació.

Un exemple: en el butlletí informatiu (legal) de la Cambra Sindical de la Facultat de Filosofia i Lletres³ es parla de la polèmica existent amb els jerarques sindicals a propòsit de les ponències presentades per dos d'aquests —Salvador Abad i Angel Camarasa— al projectat IX Congrés de Dirigents Sindicals del Districte Universitari de Catalunya i Balears, ponències que es refereixen al "Concepte i naturalesa del S.E.U.". Criticant l'afirmació dels jerarques que "el S.E.U. ha d'ésser la via per a la intervenció dels estudiants en el funcionament dels centres d'ensenyament i per a llur inserció en la comunitat espanyola i participació en la resolució dels problemes públics que els afecten..." (t.c.)⁴, els estudiants membres de la Cambra, és a dir, elegits pels seus companys, diuen:

"...ens sembla totalment il·lusori de dir que nosaltres podem participar en la resolució dels problemes públics que ens afecten. Nosaltres no hem elegit i ni tan sols no coneixem els que ens representen en els òrgans de govern, i no

² La publicació de revistes universitàries, sindicals o no sindicals, ha estat una aspiració constant dels estudiants. Heus aquí algunes dades de l'experiència recent: pels anys 1953 i 1954 van ser publicades les revistes ciclostilades *Hydra* (Fac. de Filosofia) i *Alba* (Fac. de Dret). El 1956 va aparèixer un número del butlletí il·legal *Solidaritat Universitària*. L'any 1958 va publicar-se un número, imprès, de *Gaudeamus* (Fac. de Filosofia) i va començar la publicació de la revista il·legal ciclostilada dels estudiants comunistes *Universitat*, de la que, fins ara, n'han aparegut 10 números. En el curs 1959-60 han estat publicades, totes a ciclostil: *Atrio* (Fac. de Filosofia: tres números); *Forja* (Fac. de Dret: tres números) i *Oikos* (Fac. de Ciències Econòmiques: un número). A part d'això, es publiquen els butlletins informatius de les Cambres de Facultat i és freqüent l'aparició d'octavilles sobre temes de la lluita antifranquista a la Universitat. Pel costat franquista, hom publica *Estilo*, butlletí informatiu de les jerarquies del SEU i *Diagonal*, revista impresa amb gran luxe, òrgan dels estudiants de l'Opus Dei. Bona part de les publicacions esmentades són bilingües (català i castellà) i algunes (*Solidaritat Universitària* i *Universitat*) es publiquen totalment en català. Com és natural, *Estilo* y *Diagonal* es publiquen en castellà.

³ Núm. 2, març 1960.

⁴ Les lletres t.c. entre parèntesi indicaran els textos que traduïm del castellà.

coneixem tampoc les propostes que hom pot plantejar en aquests òrgans. En tals circumstàncies, no és cert que la representació és purament nominal i de dubtosa efectivitat?” (t.c.)

I més endavant:

“El sindicat ha d'ésser, certament, l'organització de la comunitat social dels estudiants, però una organització només té sentit quan aconsegueix una finalitat, finalitat que, al nostre entendre, ha de ser la defensa dels interessos dels estudiants. Però vista la desvinculació ja esmentada i l'estructura mateixa del SEU —que s'ha fet sense la nostra participació —qui pot garantir que el SEU aconsegueix aquesta finalitat? Voldríem recordar, també, que un dels deures que els estatuts del SEU consideren com a propis dels afiliats és el de desenvolupar una labor constructiva en la integració de la joventut sota els principis del «Movimiento Nacional». Contraposant aquesta afirmació a la que hom fa en l'esmentat paràgraf⁵, ens sembla que, per una part, les dues coses són contradictòries i que, per l'altra, considerar la defensa de la doctrina del «Movimiento» com un deure de tot estudiant és bon xic apriorístic.” (t.c.)

La polèmica ateny, finalment, un to molt viu quan ataca un paràgraf de la ponència dels jerarques on es diu que “un dels motius del recel amb què els estudiants miren, encara, el Sindicat és el fet de considerar-lo com a part de l'Estat i, per tant, com a òrgan encarregat per aquest d'enganyar els estudiants o d'allistar-los, contra llur voluntat, en determinada organització política. Es ben sabut, a més, que en la nostra pàtria qualsevol tipus de poder públic és vist amb desconfiança” (t.c.). Aquí, la resposta dels estudiants és plena de generositat i d'indignació:

“No podem acceptar —diuen— l'afirmació que es fa sobre el poble espanyol. Que un poder públic sigui mirat amb confiança o desconfiança depèn de la seva pròpia actuació. A més, no tenim cap prova que demostrï que l'opinió dels estudiants sobre el Sindicat, que aquí s'esmenta, no sigui real. Es un fet que estem totalment allunyats dels seus dirigents i que el Sindicat, per la seva mateixa estructura, és una organització política obligatòria. Quant als avantatges que ens dóna la seva oficialitat, opinem que els estudiants d'altres països estan en millors condicions que nosaltres, sense necessitat de tenir un sindicat oficial.” t.c.)

Insistent en aquest enfocament de la qüestió —valent i clar—, els estudiants agrupats en el Seminari d'Estudis Sindicals de la Facultat de Filosofia i Lletres han presentat a l'aprovació de la Cambra Sindical i han publicat un projecte de reforma dels Estatuts del S.E.U. En l'exposició dels principis que han d'informar el Sindicat, el projecte⁶ diu, entre altres coses:

“La unitat del Sindicat suposa que aquest no pot tenir un programa polític ni pot dependre de cap associació o ideologia política determinada. Això vol dir, en l'actual realitat espanyola, la necessitat de separar-lo del «Movimiento», dels seus principis i de la seva organització.”

⁵ Es refereix a un paràgraf de la ponència dels jerarques que diu: La pertinença al SEU no posa deures distints als de la condició d'estudiant.” (t.c.)

⁶ Aquest projecte de reforma d'estatuts ha estat treballat, al mateix temps, per Seminaris d'Estudis a cada Facultat. Hem pres el de Filosofia perquè resumeix bé les posicions de tots. Però no és l'únic.

I en els articles 1 i 3 del projecte es declara l'adhesió del Sindicat a la Declaració Universal dels Drets de l'Home i el principi de l'apoliticisme, puix considera com a únic principi bàsic la democràcia en la seva estructura interna i en la vida de la societat.

Es tracta, com es pot veure, d'una presa de posició claríssima contra la dictadura franquista, contra les seves institucions⁷ i contra la seva ideologia.

Però no és aquest l'únic testimoni. En un article titulat "En torno al arte social" publicat a la revista *Forja*⁸, l'autor analitza la situació cultural de l'Espanya franquista en termes molt vius:

"La nostra lluita —diu— té una especial característica: és la lluita de l'home per a deslliurar-se de les seves cadenes. I davant d'aquest home, hi ha la naturalesa —en posició purament passiva— i altres homes: els que s'aprofiten de la situació actual."

Aquests homes menyspreuen el nostre poble perquè no llegeix, perquè no s'eleva espiritualment:

"Si el nostre poble devora aquest tipus de novel·la (policiaques de l'«Oeste», rosa, etc. *N. de la R.*) és perquè necessita evadir-se i perquè no té altra cosa. I l'evasió és per a ell una necessitat gairebé fisiològica. Doneu-li l'oportunitat de viure com a persones humanes—i no com a costos variables de la producció— i deixarà de llegir aquestes coses..... Perquè a les altures en què estem, no podem caure en la ingenuïtat de creure que poden divertir-se amb les funcions benèfiques que organitzen les Dames de l'Ajuda Domini-cal per a Noies Desamparades o les Lligues contra la Blasfèmia. No és una suposició aventurada dir que el que necessita el nostre poble és que hom posi al seu abast les obres immortals de la més pura tradició popular. I per al lector escèptic, només cal recordar l'extraordinària experiència dels teatres populars —el «Teatro del Pueblo» de Casona i «La Barraca» de Lorca, entre altres— que van recórrer Espanya des de 1931 a 1936.

"I el mateix passaria amb les restants manifestacions artístiques. El que no podem pretendre és que el poble rebi l'art en la situació en què avui es troba. Va més enllà dels límits de la bona fe voler que un jornalero que guanya trenta, trenta cinc o cinquanta pessetes i que amb prou feines si sap què és una escola, entri en una de les nostres llibreries.

"Un doble objectiu, doncs. *Més art popular* —de poble, no de públic— i més al seu abast. Per això, cal reduir els preus que fan de l'art un article de luxe i cal donar a tothom una formació escolar que estigui d'acord amb llur categoria d'homes" (t.c.)

En una altra revista⁹ és el catedràtic d'Estètica, doctor José María Valverde qui, en ésser entrevistat per un estudiant, fa una crítica molt aguda de la situació:

"...de ben poc li serveix al país que apareguin grans intuïcions genials si es queden enrera els mecanismes intermedis de la cultura i si la saviesa pura no es converteix en millores materials i concretes." (t.c.)

⁷ El S.E.U. és una d'aquestes institucions. Es tracta d'un sindicat únic i obligatori (Sindicato Español Universitario), pensat per a controlar els estudiants i dirigit per falangistes nomenats pel govern. Darrerament, però, les eleccions als càrrecs sindicals de les Facultats —únics que són electius— han estat ocasió d'importants lluites polítiques entre els jerarques i els estudiants antifranquistes.

⁸ Núm. 2, maig. 1960, pàgs. 1-5. L'article està signat per l'estudiant de Dret, Lluís Avilés.

⁹ *Atrio*, núm. 1, febrer 1960, pág. 7.

Un altre exemple el trobem en una enquesta realitzada entre els estudiants de la Facultat de Filosofia i Lletres, durant el curs 1959-60. Algunes de les preguntes del qüestionari es refereixen a problemes d'ordre general, i és molt interessant de veure el caràcter de les respostes. Heus-ne aquí algunes:

—“Creus que la base intel·lectual rebuda en l'ensenyament mig ens dona una preparació suficient per a la Universitat?” R. 62 per 100, no; 25 per 100, sí.

—“Creus que la Facultat aconsegueix la seva missió de donar-nos una formació científica?” R. 79 per 100, no.

—“Creus que les sortides de la nostra carrera són suficients per a viure i permeten de dedicar-se a la investigació?” R. 100 per 100, no.

—“No creus que hi hauria d'haver millors condicions perquè les classes econòmicament dèbils puguin tenir accés a la Universitat?” R. 88 per 100, sí.

—“Creus en la possibilitat d'una solució a aquests problemes en les actuals circumstàncies?” R. 58 per 100, no; 29 per 100, sí. (t.c.)

Encara més. La revista *Atrio*¹⁰ publica una nota, extreta de la Memòria pedagògica del curs 1898-1899 de la Universitat de Oviedo, que no necessita comentari:

“Les nostres Universitats —diu— necessiten més que qualsevol d'altres, sortir de casa, baixar al poble, educar-lo, col·laborar en la gran obra de l'educació nacional d'una manera més activa i de resultats més immediats que els que hom pot esperar del conreu de la ciència pura... Reduïdes a la preparació dels exàmens, tancades en un cercle limitat, treballant només per als alumnes, vegetant oblidades en un recó sense aire ni llum, no justifiquen el sacrifici que el país s'imposa per a mantenir-les. Però si es posen al davant de l'educació nacional, si dirigeixen i orienten tots aquests corrents que avui ja accepten fins i tot els que fa poc els ridiculitzaven; si descendeixen al nivell del poble, per a elevar-se, després, amb ell; si poden convèncer tothom que la ciència no es solament útil a la llarga— en tant que investiga i descobreix noves veritats—, sinó immediatament, perquè dignifica i millora la condició de la humanitat, qui podrà disputar-li el seu lloc i dubtar de la conveniència del seu sosteniment?” (t.c.)

La reproducció d'aquesta nota ens sembla obeir no solament a una identificació amb els punts de vista que expressa, més també —i sobretot— a denúncia de la incúria del règimen: seixanta anys després de publicades aquestes paraules segueixen essent actuals.

B) Sentit democràtic de la vida pública.

Es ben sabut que un dels “leit-motiv” essencials de la propaganda franquista ha estat la denúncia de la democràcia parlamentària, la famosa democràcia “inorgànica”. Discursos, articles, llibres, etc., han estat dedicats —i continuen essent-ho— a denunciar la falsa representativitat de la democràcia inorgànica i a teoritzar els avantatges de la democràcia “orgànica” basada en la integració jerarquitzada dels organismes “naturals” de convivència: municipi, sindicat, família.

¹⁰ Núm. 3, maig 1960, pág. 36.

Però poques vegades en la història de les doctrines polítiques una teorització ha gaudit de menys prestigi que la intentada pels ideòlegs franquistes. La realitat ha estat i és massa grollera per a fer empassar res a ningú.

Qui conegui l'ambient de les nostres Universitats, sabrà ben bé prou quina és l'actitud dels estudiants davant les classes obligatòries de "Formació de l'esperit nacional". A les classes hom hi assisteix perquè l'assignatura és obligatòria i s'ha d'aprovar. Però tothom s'ho pren a riota i ningú no estudia seriosament el text. Els professors mateixos són els més escèptics de tots.

Llegint les publicacions dels estudiants, és impossible de trobar una referència positiva o aprovatòria a la doctrina de la "democràcia orgànica". Sí són, en canvi, freqüents els articles i notes que reflecteixen un gran respecte i interès per la "democràcia inorgànica": respecte a les creences de tothom, importància de les eleccions, etc.

Un exemple, entre molts d'altres:

En un editorial de *Atrio*¹¹ hom diu que la revista ve a defensar un

"...veritable humanisme que els joves han d'imposar a l'interior d'una civilització deshumanitzada. Humanisme que descansi en el respecte de l'home tal com és. Que respecti les seves posicions en la vida, si són honrades. Que respecti la seva ideologia, les seves creences..." (t.c.)

A la mateixa revista¹², un estudi sobre la crisi teatral a Espanya acaba amb la conclusió que

"...a Espanya encara s'ha de democratitzar el teatre, treient-li en principi, tot el que de superflu i de festa de societat té avui en dia..." (t.c.)

Però és sobretot en els butlletins informatius de les Cambres de Facultat on ressurt més aquest alè democràtic dels estudiants. No s'ha pas d'oblidar que les Cambres de Facultat són organismes col·lectius formats per estudiants elegits per llurs propis companys. Són, doncs, veritables òrgans democràtics en els quals hom discuteix obertament els problemes universitaris, en els quals hom vota i en els quals la minoria accepta el criteri de la majoria. De fet, són veritables escoles de vida democràtica, i no és perquè sí que les Cambres de Facultat són el centre viu de les preocupacions reals dels estudiants i s'oposen al poder no democràtic dels jerarques nomenats pel govern.

Es interessant de veure que en el projecte de nous estatuts elaborat pels estudiants de Filosofia, hom preveu que l'òrgan suprem del Sindicat haurà de ser un "Congrés Nacional d'Estudiants" format per delegats elegits democràticament. L'estructura del Sindicat prevista en aquest projecte es basa en una sèrie d'òrgans col·lectius, tots elegits democràticament, i revocables pels electors. Aquests òrgans col·lectius —que van des del "Congrés Nacional", fins al "Consell de curs"— elegeixen i controlen els òrgans executius i són, de fet, petits parlaments dotats de poder legislatiu, executiu i de control, a la vegada. Es tracta, com es pot veure, d'una concepció radicalment contrària a la teoria i a la pràctica del franquisme.

¹¹ Núm. 1, febrer 1960, pàg. 1. En aquest mateix número hi ha un estudi sobre Walt Whitman, en tant que "cantor de la democràcia", i una entrevista amb els estudiants elegits per a formar part del Consell de Curs de Primer (pàgs. 15 i 30, respectivament) on es valora el fet de les eleccions i es demostra la importància que tenen per al desenvolupament del sentit de responsabilitat pública dels estudiants.

¹² Núm. 2, abril 1960, pàgs. 3-5.

C) Aspiracions de superació de l'experiència franquista.

Una manifestació molt interessant del trencament dels estudiants amb el franquisme la trobem en la formulació d'aspiracions i propòsits de superació de la situació actual. En alguns casos, aquestes aspiracions són explicitades clarament. En altres, són intuïdes. A vegades venen barrejades amb una certa desconfiança en les possibilitats de llur realització pràctica o amb un xic de confusió sobre els possibles mitjans a emprar.

Heus aquí alguns exemples:

A la revista *Oikos*¹³ hi hà un conte molt breu —una pàgina—, però molt explícit. El seu títol es “La Yunta”. El narrador observa una parella de bous junyida al jou i llaurant:

“...Un simple moviment de llurs cossos castrats i l'home que els guiava hauria caigut a terra impotent.

“Aquell jou gegantí semblava un càstig apocalíptic impossible de treure's del damunt.

“Jo, de fora estant, ho veia claríssim: en arribar a les pedres una volta ràpida i l'home cauria. Després, és segur que els seus febles ossos d'amo no resistirien els quatre-cents quilos de llurs cossos privilegiats. No tindria salvació, estaria perdut. Per fi, la llibertat, després d'haver llaurat els camps dels altres durant tants anys (...)

“Però ells ni ho pensaven. No tenien temps. Només llaurar i llaurar. I si intentaven de parar-se un moment, l'home agafava la tralla. Era un tirà. Llaurar per al tirà, només.

“I tan fàcil com era!...” (t.c.)

La paràbola és clara: si el poble espanyol volgués, amb un simple moviment col·lectiu en tindria prou per a treure el dictador. Però, anorreat per la violència, no s'atreveix a bellugar-se. Heus aquí, doncs, en un mateix text, la consciència clara del camí a seguir i, ensems, desconfiança en les possibilitats de poder seguir-lo efectivament.

En l'editorial de la mateixa revista¹⁴ s'afirma la necessitat d'actuar per a superar la situació actual:

“...no podem creuar-nos de braços i dir que tot està malament, sinó que ens hem de preocupar —puix que els altres no ho fan— perquè això (les dificultats per a expressar el que es pensa. N.R.) no passi.” (t.c.)

A la revista *Atrio* trobem la reproducció d'unes paraules de Marañón¹⁵:

“Si l'actitud dels joves es centra en l'«esdevenir», hom no pot dir —com hem sentit no fa gaire— que «la joventut és indiferent i escèptica». L'«esdevenir» és l'essència de l'afirmació juvenil, és la resolució de l'arribar a ser que, indefectiblement, serà.

“La joventut és viva, com mai no ho havia estat. I cal no fiar-se de les aparències. El que passa és que la joventut —a diferència d'altres edats— té el seu moment crític per a actuar. No actua quan volem els altres, sinó quan és degut. Aquesta és la seva glòria i el seu risc.” (t.c.)

¹³ Núm. 1, març 1960, pàg. 7. El conte està firmat per Victor Gay.

¹⁴ Ib. Pàg. 1.

¹⁵ Núm. 3, maig 1960, pàg. 2. Reproduïdes de la revista universitària *Devenir*, gener 1960.

I, finalment, en la mateixa revista hi ha un article dedicat a "La Pell de Brau" de Salvador Espriu, en el que el seu autor manifesta també la voluntat —i la necessitat— de passar a l'acció:

"Amb nous ànims reemprendrem la recerca de l'amagat braser (es refereix a la imatge poètica emprada per Espriu. N. R.) i en trobar-lo, no pararem fins que Sepharad (Espanya. N. R.) noti l'escalfor que nosaltres li devem. Però abans restituïrem els tres peus al braser: la justícia, l'honestedat i el treball. Espriu potser no s'atreveix a formular-nos clarament el convit, però l'entenem: sabem que quan llegia aquests mots es dirigia principalment als qui l'escoltàvem i fins i tot ens exigia una posició: o augmenta amb el nostre glaç el fred de Sepharad o cerquem l'escalfor..."

Si és interessant de trobar tants exemples positius d'afirmació antifranquista, encara ho és més de comprovar que no són exemples aïllats. En totes les revistes, butlletins, octavilles, etc., que hem llegit —llevat, naturalment, de les publicacions falangistes o opusdeistes— no hem trobat ni una sola línia on els principis ideològics del franquisme siguin acceptats explícitament o implícitament. Filant molt prim, podríem dir que només hem trobat un cas d'acceptació parcial d'un principi ideològic franquista: l'anticomunisme. I encara, aquesta acceptació és més un cas d'ignorància pura i simple que una afirmació formal del principi. Ens referim a una frase de l'article "Marañón historiador" signat pel catedràtic Carlos Seco¹⁶, frase que demostra una ignorància realment sensacional:

"...l'escola marxista (...) pretén reduir la Història a un simple recompte estadístic"!! (t.c.)

Fora d'això, res més. Els principis doctrinals del franquisme són ignorats, ultrapassats.

ELS PRINCIPALS CORRENTS IDEOLÒGICS.

El clima ideològic de la nostra Universitat no es limita a l'antifranquisme. Cada dia són més nombrosos els casos d'afirmació de corrents ideològics concrets que, malgrat les barreres oficials, han anat penetrant a la Universitat i es van afirmant amb força i coherència desiguals, per bé que contínues. Entre aquests corrents ens sembla que els més importants són el següents:

A) *Marxisme.*

Es el corrent més important —al nostre entendre— no solament per la seva relativa novetat entre els nuclis universitaris catalans, ans també per la seva extensió.

Però les seves manifestacions són múltiples i no sempre homogènies. Clares, en alguns casos; difuses, en molts d'altres.

El cas més clar és el de la revista clandestina *Universitat*, subtitulada "Organ dels estudiants del P.S.U. de Catalunya". Es l'òrgan d'expressió dels estudiants comunistes i la seva difusió és considerable.

En alguns casos es manifesta en forma de descobriment del món obrer o en l'afirmació passional del valor "poble".¹⁷

En altres casos el marxisme serveix de base metodològica per a l'anàlisi de determinats fenòmens socials — teatre, pintura, etc.¹⁸

La seva influència és també palesa en la visió de la política internacional.¹⁹

Apareix també la influència de la política del Partit Comunista i del P.S.U. de C. en l'acceptació de la política de reconciliació nacional, si bé és interessant de veure que aquesta acceptació es desvia, a vegades, vers formulacions purament ètiques i, àdhuc, religioses.²⁰

B) Nacionalisme.

El nacionalisme català rebrota cada dia amb més força, però amb característiques un xic distintes a les del passat. En el terreny doctrinal s'observa una certa indecisió. Per una banda hi ha intents de retorn a les fonts del nacionalisme clàssic —Prat de la Riba, Cambó, etc.— Més fort és el corrent de retorn a fórmules més actuals, com les de Carrasco i Formiguera. El corrent més fort, però, és el de signe europeïsta —que compta amb òrgans d'expressió com la revista *El Pont* i la col·lecció *Nova Europa*—. Tanmateix, les formulacions són encara imprecises i sembla haver-hi un cert temor a avançar per aquest camí perquè l'Església també hi vol fer acte de presència.

A la Universitat, concretament, el nacionalisme està més influït pels problemes socials. Tret característic n'és el refús del separatisme i la visió —ja més entroncada en la tradició nacionalista— del catalanisme com a particularització d'una política general que ha de regenerar Espanya.²¹

C) Liberalisme.

En parlar de liberalisme volem dir una sèrie de corrents més o menys definits que van des de l'orteguisme fins a l'existencialisme, passant per l'europeïsm, etc.

¹⁷ Alguns exemples, entre molts d'altres: "... la justícia té una exigència molt concreta i determinada: lluitar per deslliurar de la injustícia, de l'opressió, de l'explotació i del sofriment aquells que la pateixen i que són les dues terceres parts de la humanitat... I la manera de solidaritzar-se amb la classe dels famolencs —no sols de pa, més també de cultura, de dignitat, de justícia i d'amor— ha de consistir en un coneixement efectiu i autèntic de llur vida i de llur problemàtica, coneixement que només s'obté compartint i sentint en la nostra pròpia carn (...) l'esforç de llur treball i l'esforç de llur «subsistència»... (.....) Es necessari *conèixer* aquesta part de la realitat social, que està forjant les estructures d'una societat més justa basada en l'aristocràcia del treball, del mèrit i de la fraternitat universal en la qual no hi haurà «ni classes ni fronteres»..." (De l'article "Carta abierta a los estudiantes de Derecho", Revista *Forja*, núm. 2, maig 1960, pàg. 6. L'article està signat *Herman*). Un altre: "... Fa 15 anys, hom considerava l'obrer com un ser inferior. Avui això ni es diu ni tan sols es pensa..." ("Entrevista con Ana María Matute", revista *Atrio*, núm. 2, abril 1960, pàg. 26). (Ambdòs fragments són traduïts del castellà.)

¹⁸ Així, per exemple, trobem en *Atrio*, núm. 1, febrer 1960, pàg. 9 un estudi sobre el teatre èpic de Bertolt Brecht, molt ben fet i en el que s'assenyala que la importància de Brecht consisteix en el fet de descriure el món i els homes d'acord amb la nostra època. "...una època en què la ciència pot transformar la Naturalesa... i en que l'home no pot ser descrit ja com a víctima o com un objecte d'un món desconegut o immòbil que l'envolta..." (t.c.)

¹⁹ Un exemple: en un article sobre la discriminació racial a Sudàfrica llegim: "La tensió actual... té arrels econòmiques i socials molt clares... El que realment inquieta els dirigents nacionalistes no és un «perill» remot d'atracció sexual entre éssers de races diferents, sinó el temor de perdre llurs privilegis. La solució de la crisi sudàfricana no consisteix a separar unes races de les altres per a evitar llur contacte físic i cultural, sinó a modificar, canviar, les estructures que possibiliten que uns quants homes, sota pretext de la diferència de color, explotin la immensa majoria dels habitants" (t.c.) (*Atrio* núm. 3, maig 1960, pàg. 19-23). Un altre exemple, d'un article titulat: "La Guinea de Sekú Ture" (Ib. pàg. 24-28) "Per a Guinea —i per a Sekú Turé— la democràcia no és un control popular, és la iniciativa concedida al poble— (.....) De fet, a Africa, la Guinea, és a més a més d'una realitat, el símbol de la llibertat..." Els articles estan signats per Josep Ardèvol i Isidre Moles, respectivament.

²⁰ Són nombrosos els articles i notes crítiques sobre el tema dels perseguïts. Vegeu, per exemple, *Oikos*, núm. 1 març 1960, pàg. 8-9, la crítica del llibre de André Schwarz-Bart, "Le dernier des Justes". A *Atrio* núm. 2, abril 1960, pàg. 22, es publiquen poemes en francès de René Arcos, Hom hi troba, versos com: "El vent fa flotar d'un mateix costat els vels de les vídues"... o "els morts són tots d'un mateix costat..."

²¹ Un exemple: l'article titulat "Catalunya a Gregorio Marañón" (*Atrio*, núm. 3, maig 1960, pàgs. 8-9, signat per Miquel Martí): "...Tú has sabut veure en l'extremisme de molts dels meus fills la passió viva que batega en tots els pobles, considerant que «el gran error ha sido juzgar a Cataluña por estos extremismos y no por la fecundidad que late debajo»..."

Durant un cert temps la joventut universitària ha estat molt influïda per Ortega i Gasset. Aquesta influència és palesa encara en alguns sectors universitaris de Madrid, però és molt menys viva a Barcelona, on la influència del nacionalisme ha apartat molta gent d'un pensador com Ortega, de signe centralista. En les revistes publicades a la Universitat de Barcelona només hem trobat un article sobre Ortega, bastant imprecís, però, en definitiva, desfavorable a la seva filosofia.²²

El corrent europeista és més important, malgrat que està perdent força en els sectors més joves. Com ja hem dit, es relaciona molt íntimament amb el nacionalisme català.

Sí, en canvi, tenen una importància creixent determinats corrents filosòfics de signe existencialista. La influència de Camús és especialment important. També ho és la de Sartre i, en alguns sectors, la de Heidegger.²³

D) *Catolicisme.*

La tendència més important és de crítica del catolicisme oficial: lluita contra l'immobilisme de l'Església i, sobretot, contra la seva identificació amb el franquisme i amb l'explotació del poble espanyol.

Aquesta tendència es manifesta bé en forma de crítica directa, bé en forma de teorització d'aspectes concrets del cos doctrinal catòlic: v.g., la pràctica de la caritat, retorn a les pràctiques del cristianisme primitiu, no violència, etc.

Aquest corrent es barreja a vegades amb el nacionalisme català, però en les seves formes més extremes s'orienta sobretot vers el "cristianisme progressista" francès (*Esprit, Temoignage Chrétien*, etc.). En alguns casos busca la inspiració en els teòrics de la no violència (Ghandi, Vinoba, Lanza del Vasto, etc.) i en altres tendeix a un misticisme tipus Abbé Pierre.²⁴

Al costat d'aquests quatre corrents principals, hom troba infinitat d'influències i de matisos. Els mateixos corrents esmentats no són pas homogenis. El catolicisme "oficial" té encara força i els nuclis integristes, "Opus Dei", no són pas menyspreables: publiquen una revista molt luxosa, *Diagonal*, i gaudeixen de molts favors i influències oficials. Hi ha, també, un petit nucli d'estudiants falangistes: molts d'ells es refugien en els càrrecs sindicals de nomenament governamental. La majoria, però, estan doctrinalment en contra del règim, que acusen d'haver "traït la revolució". Les seves fulles i publicacions són, a vegades, d'una gran violència antifranquista. Però llur influència ideològica és completament nul·la.

REALITATS I PERSPECTIVES.

A la Universitat de Barcelona estem assistint avui a un combat de gran intensitat i dramatisme: el combat que menen els estudiants per a llur emancipació intel·lectual.

Dramatisme, hem dit. Efectivament, les condicions en què lluiten avui els estudiants de casa nostra són particularment difícils. La majoria han trencat definitivament amb una ideologia oficial que no satisfà cap aspiració, però es troben sotmesos a influències diverses i, sovint, contradictòries.

²² *Atrio* núm. 1, febrer 1960, pàgs. 24-25.

²³ *Vegeu*, v.g. *Atrio*, núm. 1, febrer 1960, pàgs. 2 a 5: tres articles sobre Camús.

²⁴ *Vegeu*, v.g. *Atrio*, núm. 1, febrer 1960, pàgs. 4-6 Article "Camús y Argelia"; *Forja*, núm. 2, maig 1960, pàg 15 (cites Azorín, Sant Gregori, Sant Ambrós...), ib. pàg. 12 (crítica de "Le dernier des justes" d'André Schwarz-Bart), etc. La millor expressió d'aquests corrents és, però, la revista *El Ciervo* que té una projecció universitària bastant considerable.

Per una banda, el recurs a les fórmules més pròximes —tant per representació de classe com per facilitat d'accés a les fonts doctrinals— és un recurs que no omple totalment el buit. Els corrents liberalitzants i europeitzants tenen vida fàcil, però precària. En intentar aprofundir-los, hom descobreix aviat la “trampa”: aquests corrents —l'experiència política europea ho demostra abastament— són, en el fons, un substitutiu —més àgil, certament— del que es tracta, precisament, de superar. De fet, defensen interessos socials idèntics —o molt semblants— als que defensa el franquisme.

El recurs a una “renovació del catolicisme” és molt difícil de fonamentar teòricament per la impossibilitat pràctica de dissociar la doctrina de la institució —l'Església—. I, com és ben sabut, aquesta institució —malgrat la seva crisi interna²⁵— es dedica totalment a defensar les actuals estructures.

El recurs al nacionalisme és més viable pel que té de proximitat afectiva i de compensació passional. Però, de fet, s'ha de completar amb una visió més general del problema polític-social. I aquesta visió o és la de l'europeisme— en el qual cas apareixen les dificultats ja esmentades— o és la d'un catalanisme renovat i renovador basat en el marxisme.

En definitiva, doncs, el marxisme apareix com a únic camí per a arribar a una teorització coherent sòlida de la pròpia visió del món.

Però aquest camí no és fàcil. Les raons són moltes:

- 1) Perquè topa amb les representacions de classe de l'universitari mig.
- 2) Perquè a Espanya és difícil d'arribar a les fonts teòriques del marxisme.
- 3) Per manca d'una veritable tradició marxista a la Universitat espanyola.
- 4) Perquè el marxisme no és sols una teoria, més també —i indissolublement— una pràctica. I a l'Espanya d'avui la pràctica és immediatament i radicalment política: la situació no permet de quedar-se en un marxisme “contemplatiu”. Volem dir amb això que esdevenir marxista a l'Espanya d'avui no és solament un acte d'afirmació intel·lectual: és també una presa de posició política, un acte de valentia personal, de consciència molt viva de la pròpia responsabilitat.

Aquestes dificultats expliquen que en l'evolució vers el marxisme alguns es quedin a mig camí i s'acontentin amb una certa justificació intel·lectual de llur antifranquisme —en forma d'acceptació parcial del marxisme, per exemple—. En aquests sectors apareixen nuclis polítics progressistes, però d'ideologia confusa i bon xic contradictòria. Per a molts, el pas per aquests grups pren el caràcter d'una etapa de clarificació prèvia de les pròpies idees, abans d'arribar definitivament al marxisme. Per a d'altres es converteix en etapa definitiva.

En general, però, es pot dir que la influència del marxisme en els estudiants catalans és considerable. Això crea un quadre de perspectives bastant original i permet de pensar que en el futur immediat el marxisme es convertirà en la ideologia dominant en la jove intel·lectualitat catalana, sobretot si tenim en compte la vigència del problema nacional català i les formidables aportacions teòriques i pràctiques del marxisme en aquests terrenys.

Aquestes són, al nostre entendre, les línies generals del combat —dramàtic però apassionant— que els estudiants de la Universitat de Barcelona estan lliurant per tal de veure-hi clar entremig dels obstacles de l'obscurantisme franquista.

²⁵ Parlem de crisi interna en el sentit d'una oposició creixent entre la “base” i la jerarquia. La carta dels 339 sacerdots bascos i les preses de posició que ha provocat n'és un exemple viu.

**EL PLA
D'ESTABILITZACIÓ
I LA
SITUACIÓ
ECONÒMICA**

FA CATORZE mesos que es va posar en marxa el pla d'estabilització i altres tants que la propaganda oficial no cessa de parlar d'èxits.

El periòdic de la gran burgesia catalana, el *Diario de Barcelona*, judica la situació econòmica en els termes següents:

“Ni des del punt de vista estricte de l'activitat mobiliària, ni del més ampli de l'activitat econòmica no es veuen encara els indicis reveladors d'un canvi de conjuntura general que permeti de basar-hi esperances sobre el possible ressorgiment del mercat de capitals, per discret que sigui.”

El corresponsal d'*El Economista* escriu des de Bilbao, el primer d'octubre:

“La recuperació industrial ha sofert un aturament aquest mes de setembre i, a l'hora present, els tècnics i empresaris de la regió no saben res sobre el ritme futur de les factories.”

Fins ara, per més que el Govern ha posat en joc tots els mitjans econòmics i psicològics al seu abast per tal d'estimular-la, la tan gallejada reactivització general no s'ha produït. La lleugera reacció de certs sectors, bé per haver-hi bolcat els recursos mobilitzats, bé per reflectir-s'hi la conjuntura exterior favorable, no fa canviar el quadre.

Cóm s'explica que no es produeixi la recuperació?

Abans de respondre i per tal d'ordenar l'exposició, cal analitzar breument els problemes estructurals i conjunturals interns ensems que les conseqüències del pla d'estabilització i les derivades de l'entrada d'Espanya a l'O.E.C.E.

Els problemes estructurals tenen sens dubte un origen remot, però és igualment indubitable que, durant les dues darreres dècades, lluny d'haver entrat en vies de solució, s'han agreujat relativament.

Com la majoria d'economistes, entenem per problemes estructurals tots els que afecten la creació d'una agricultura i d'una indústria modernes, cimentades en els últims avenços tècnics i científics, que facin possible la competència en els mercats internacionals. La impulsio d'una moderna indústria de construccions mecàniques, es una premissa indispensable per a reestructurar la producció. També hi incloem els relatius als serveis del transport ferroviari, marítim i per carretera, els que toquen la reestructuració de l'administració pública per fer-la eficient, i altres.

Però és indiscutible que no es pot deixar al marge d'aquests, el problema que sembla convingut de dir-ne "el règim jurídic de la propietat de la terra". És a dir: la reforma agrària. Mentre no es modifiqui aquest règim de propietat amb les indemnitzacions que corresponguin no es podran posar les bases d'un ampli mercat nacional en el qual cal recolzar les transformacions de la indústria i de la mateixa agricultura. L'acadèmic, Baldomer Argente, ha publicat a *La Vanguardia* del 24 de setembre darrer, un article titulat "Reactivar l'economia", en el qual sosté que per assolir la reactivització "cal començar per atacar les rendes de monopoli" i que el primer de tots "és el de la terra".

No és menys important la qüestió de les estructures monopolistes de la indústria i de la Banca. Els "grups de pressió" es valen de l'aparell estatal posat a llur servei per a imprimir a l'economia nacional l'orientació que més els beneficia, per més que sigui contrària als interessos nacionals.

Es ben clar que la limitació del poder dels monopolis obriria perspectives més sanes i àmplies al desenrotllament econòmic del país. És evident que mentre l'Estat estigui en mans de l'oligarquia financera terratinent, no es pot compartir el criteri que la limitació del poder dels monopolis consisteix en la creació de noves empreses de l'I.N.I.

Hem afirmat que els problemes estructurals s'han agreujat en els darrers vint anys. Si bé és cert que s'ha incrementat la producció industrial i que s'han muntat noves indústries, no ho és menys que ni aquestes "noves", no estan en condicions de competir amb la producció estrangera, malgrat pagar als obrers espanyols salaris inferiors als que cobren en altres països. En la nostra pròpia ciutat tenim la "S.E.A.T.", la qual, per a sostenir la producció, necessita en el mercat interior una cuirassa protectora d'un 100 per 100 damunt els preus dels automòbils d'importació.

La indústria no monopolista no ha pogut renovar-se sinó molt parcialment i careix de capitals propis per a una renovació a fons.

Els autors del Pla de Reorganització de la Indústria Tèxtil Cotonera afirmen que el promedi d'antigüetat de l'utilatge industrial és de 37 anys. El Servei d'Estudis del Banc Urquijo estima que el 75 per 100 de l'equipament de la indústria transformadora metal·lúrgica és d'abans del 1931. En les altres rames fabrils i manufactureres, en el transport ferroviari i en la marina mercant, trobem una situació semblant o encara més greu.

Les sumes que caldrien per a substituir tot aquest ferro vell per màquines modernes s'estimen en un 150 al 200 per 100 de l'actual capital accions de les empreses. Això desborda les possibilitats financeres de les empreses no vinculades al capital monopolista, les quals es veuran constretes a acceptar condicions lleonines o bé a desaparèixer. Allò que és ben cert és que les dificultats no es resoldran obligant-les a destruir la maquinària i a tancar, sinó al contrari, donant-los dret preferent per a la renovació, atorgant-los facilitats creditícies i de pagament perquè puguin reestructurar-se, puix que són les que més ho necessiten i, a més, representen un dels pilars tradicionals de l'economia catalana.

Els progressos realitzats en el procés d'industrialització són molt lents i Espanya s'ha endarrerit econòmicament en relació amb els països occidentals. Encara més en relació als països socialistes, els quals es desenrotllen a ritmes impetuosos i han reestructurat llurs economies recolzant-les sobre bases eficients i sobre els progressos continus tècnics i científics.

La taula que presentem a continuació sintetitza l'endarreriment econòmic d'Espanya ensems que el seu inferior ritme de desenrotllament. (Les xifres han estat manlevades al *Monthly Bulletin of Statistics* de l'O.N.U., març del 1960):

PAÏSOS	RENDA NACIONAL PER HABITANT. XIFRES RODONES EN DÒLARS	PRODUCCIÓ D'ENERGIA ELÈCTRICA	ACER	CIMENT
		per habitant		
		Kw/h.	Tm.	Tm.
Anglaterra	1,200	2,050	400	240
Alemanya (occid.)	1,100	1,900	510	456
França	1,000	1,400	330	320
Itàlia	600	1,000	120	280
ESPANYA	300	570	50	170

Segons dades de l'O.N.U., la productivitat de l'agricultura espanyola ve a ésser un terç del promedi europeu, i el de la indústria una meitat. Aquestes realitats són reconegudes pràcticament per *Información Comercial Española*, òrgan oficial del Ministeri de Comerç, en l'editorial del mes d'agost darrer.

Cal meditar seriosament sobre les conseqüències que poden derivar del l'endarreriment econòmic d'Espanya, endarreriment que s'ha intensificat considerablement aquests darrers anys i que, en cas de persistir, farà que siguem atrapats per molts països que figuren actualment en el grup dels subdesenrotllats.

Aquest endarreriment, greu per a l'economia espanyola en general, és d'una acuitat particular per a l'economia catalana. La indústria catalana no s'ha renovat, ni reestructurat ni diversificat en un grau convenient. Es a dir, no ha creat "noves" indústries com les que hem vist sorgir en els països industrialment avançats.

La causa immediata de l'agreujament dels problemes estructurals, ensems que dels conjunturals, obeeix al ràpid enfortiment del capitalisme monopolista i de la seva transformació en capitalisme monopolista d'Estat: La gran burgesia catalana, integrant-se i diluint-se en el conjunt oligàrquic espanyol, s'ha assegurat alts beneficis monopolistes, però ha abandonat, de fet, els legítims interessos econòmics de Catalunya.

La ingerència del capital monopolista en la vida estatal li ha permés de forçar —no sense resistències i contradiccions— el desenrotllament de la propietat monopolista d'Estat i l'ha posat íntegrament al seu servei. Així ha afavorit una pseudo-industrialització a base de la nefasta inflació, la qual, a més d'acumular alts beneficis monopolistes en mans de l'oligarquia financera empobrint les masses laborioses, ha facilitat la dispersió i el malgastar els diners aportats pel poble en forma d'impostos; ha permés d'incrementar les despeses militars, improductives i parasitàries i ha accentuat el desequilibri entre els diversos sectors i rames econòmics.

L'aspecte principal de l'acció del capitalisme monopolista d'Estat rau en la possibilitat que atorga als monopolis d'orientar tota la legislació econòmica en llur benefici i en l'establiment de tota una sèrie d'organismes de control de l'economia, tant a la ciutat como al camp, que actuen contra els treballadors i la burgesia no monopolista, al servei dels monopolis privats.

Per altra part, la legislació laboral ha estat orientada a intensificar l'explo-tació de la classe obrera. Això ha permés a les empreses monopolistes de forçar durant llarg temps el procés de capitalització, és a dir, d'autofinançar amb els beneficis l'ampliació de la producció, ço que era, a més, la millor manera de defensar-se dels efectes de la inflació. Però l'increment de la producció no s'ha acompanyat d'un corresponent augment dels salaris.

El Consell Superior de Cambres de Comerç, Indústria i Navegació ha pu-blicat uns estudis, segons els quals una selecció d'articles necessitats pel treballador

espanyol que, en 1951 li costaven 240 hores de treball, en 1958 li costava ja una hora i dos minuts més que en 1951. Es a dir, s'ha reduït el poder de compra real dels obrers. En canvi, l'índex de la producció industrial (base 100, el promig de 1929-1931) ha passat de 172 en 1951 a 306 en 1958. La diferència no pot ser més evident i no s'ha compensat amb la incorporació de nous treballadors a la producció.

La política econòmica de la dictadura ha promogut una redistribució de la renda nacional i del mercat —accelerada per la militarització de l'economia— que ha fomentat la desproporció entre el desenvolupament de les rames productores de mitjans de producció, més les parasitàries i improductives, i les productores d'articles d'ús i consum i de l'agricultura, en perjudici d'aquestes. De moment pogué semblar una solució, puix que la mà d'obra i els recursos excedents dels dos darrers grups es canalitzaven cap als primers. Però això, a més d'aprofundir els desequilibris estructurals, ha fet més inestable el procés productiu i ha posat les premisses per a una crisi més profunda. El volum de la producció, en tendir a augmentar, necessita una constant ampliació del mercat, per a trobar sortida fluida. En general, si la demanda de mercaderies —articles d'ús i consum juntament amb mitjans de producció—, tot i augmentar relativament, és queda a la rerassaga en xifres absolutes del creixement de la producció, es trenca l'equació, obligatòria *producció-consum* i esclata la crisi de superproducció.

Contràriament al que afirmen certs economistes, existeix un nexa entre el consum personal i el productiu. La funció dels sectors bàsics i de la indústria transformadora en el procés productiu estriba, en definitiva, a atendre les rames productores de béns de consum i, per consegüent, tot el procés productiu depèn en última instància del consum de la població. El baix nivell de vida imposat als espanyols és una de les causes principals del ressagament econòmic.

Una de les experiències més clares que el desenvolupament econòmic mundial ens forneix aquests anys darrers és que sense una ampliació del mercat interior no és possible cap desenvolupament. Augmentar considerablement els ingressos reals de la població —per tant, els salaris i sous— i el nombre de persones ocupades és una premissa indispensable per a un elevat ritme de creixement econòmic.

En els cercles econòmics va adquirint cada dia més força la idea que cal corregir els defectes estructurals de la nostra economia, que cal augmentar la capacitat adquisitiva del mercat interior i buscar nous mercats a l'exterior, que cal podar els organismes i les despeses improductives, que cal estimular el consum en lloc de frenar-lo.

Una part de la burgesia espanyola ha acatat el pla d'estabilització perquè, pensant que no es podia seguir amb la política imposada anteriorment, creia que qualsevol altra cosa seria millor. No obstant, els catorze mesos transcorreguts palesen que, tal como ho havien previst i declarat públicament el Partit Comunista d'Espanya i el P.S.U. de Catalunya, el pla d'estabilització és encara quelcom pitjor.

El balanç d'aquests catorze mesos es pot concretar amb poques paraules: Vivim una situació econòmica pitjor que la del 1958 i començaments del 1959.

La contracció de les activitats econòmiques ha superat tots els càlculs. El nivell de vida dels treballadors s'ha reduït dràsticament. No s'ha resolt cap problema estructural. Tot presagia sofrances més dures si la unió del poble no posa fi a les causes d'aquesta situació.

La primera conseqüència de l'actuació de la política estabilitzadora ha estat la contracció de l'activitat econòmica, la qual ha repercutit fonamentalment sobre els treballadors provocant l'atur total i parcial i reduint llurs ingressos. En l'"Informe sobre l'evolució de l'economia espanyola en 1959", preparat pel Servei d'Estudis del Banc d'Espanya, es pot llegir:

“Les xifres oficials d’atur no reflecteixen l’evolució d’una conjuntura que ha estat afectada pel programa estabilitzador.

“L’efecte contractiu, derivat de la nova política econòmica en la primera fase, apareix sobretot en el camp de la supressió de primes i «hores extraordinàries» de treball en diverses branques industrials i, per tant, en la reducció de l’ingrés global de certs grups de treballadors.

“Segons l’estimació de la Direcció General de l’Empleu, els obrers afectats per la reducció d’ingressos —supressió d’«hores extraordinàries»— és superior a la xifra de 500,000 (dels quals més de 300,000 corresponen a Barcelona). Les branques sotmeses a aquest fenomen es concentren principalment en les indústries metal·lúrgiques, tèxtil, construcció i fusta, etc. El volum mitjà de reducció d’ingressos per supressió de primes i «hores extraordinàries» s’estima al voltant d’un 23 per 100. Aquestes dades contribueixen a donar una idea del volum global de disminució de l’ingrés i, per consegüent, de la demanda. Es possible que la disminució d’ingressos es mogui al voltant dels 300 milions de pessetes mensuals i ja fa alguns mesos que ocorre així durant el darrer semestre del 1959”. (“Informe”, pàg. 98).

Si acceptéssim com a bones les xifres precedents, resultaria que la disminució dels ingressos dels treballadors barcelonins seria de 180 milions de pessetes mensuals. Però la realitat és que a més de la supressió de les primes i hores extraordinàries, molts obrers es troben en atur parcial i altres total, ço que fa que molts economistes estimen que la reducció d’ingressos oscil·la entorn d’un 40 per 100. D’altra banda, segons l’“Informe del Banc d’Espanya” abans citat, el cost de la vida ha pujat en 1959 en un 7.3 per cent en relació amb el promedi del 1958, la qual cosa contribueix a empitjorar les condicions de vida dels treballadors. Després d’algunes oscil·lacions, el cost de la vida remprèn la marxa ascendent en els darrers mesos transcorreguts del 1960.

No cal dir que això determina una inevitable agudització de les contradiccions de classe, la qual es manifesta en nombroses accions parcials dels treballadors en demanda de treball, contra els comiats, contra la reducció d’ingressos i la intensificació dels ritmes de treball i, en alguns casos, per l’augment dels salaris.

La contracció de l’activitat econòmica també ha afectat seriosament els industrials, comerciants, professions liberals, pagesos, etc. Com exemple ben expressiu, n’hi ha prou en recollir que, segons “Fomento de la Producción” del 1-X-1960, en la rama industrial més important de Catalunya, la tèxtil cotonera,

“el mercat interior manté una apatia en les compres fins al punt que es calcula que les compres reals es troben aproximadament al voltant d’un 50 per 100 de la veritable capacitat i necessitat del consum interior de gèneres de cotó”.

El *Vicepresident* de la C.N.S., en una reunió de caps sindicals celebrada a Madrid a primers d’any, va informar que les mesures restrictives de la producció, de juliol a desembre del 1959, havien afectat 28,777 empreses de tot Espanya, de les quals 15,456 (un 53,7 per 100) es troben a Catalunya.

Un dels objectius del pla d’estabilització que més reïx és l’eliminació d’empreses de la burgesia no monopolista. En el transcurs del 1959 i del 1960 centenars d’empreses han suspès pagaments o han fet fallida. En 1960 s’observa una certa reducció del nombre de fallides, però és degut principalment al fet que els acreedors accepten arranjaments amistosos per tal d’evitar mals pitjors.

Establiments ben coneguts com “El Siglo”, “El Barato”; empreses familiars centenàries com la de Pilar Riera Guardiola, fundada fa 112 anys, també han

suspès pagaments o han fet fallida. Moltes altres han estat absorbides o liquidades sense esperar el moment fatal.

No hi ha cap rama industrial que no hagi rendit tribut al pla d'estabilització. El trust del paper ha pogut fregar-se les mans de joia, puix que "La Papelera Catalana", única empresa paperera de Catalunya no integrada en el trust, amb fàbriques a Vilanova i la Geltrú, Picamoixons, La Plana i Vespellà, ha suspès pagaments, seguida de les seves filials: "Company, S. A.", "Papeles Girona, S. A.", "Casacuberta, S. A." i "Condovila Comercial, S. A."

El govern no ha mogut ni un dit per ajudar aquestes empreses. En canvi, ha salvat de la fallida "Manufacturas Metálicas Madrileñas", de la qual és president del Consell d'Administració Nicolàs Franco Bahamonde.

Un altre factor que ha vingut a agreujar la situació dels treballadors, així com la dels industrials, comerciants, pagesos, etc., ha estat la política tributària. En 1958, els ingressos ordinaris de l'Estat van augmentar en un 26 per cent, tot duplicant el ritme d'augment d'anys anteriors, i estenent l'òrbita tributària a un 40 per 100 més de contribuents. En 1959, els ingresos recaptats han augmentat de nou passant de 55,754 milions en 1958 a 63,179 milions de pessetes; això ha obligat molts industrials i comerciants a endeutar-se per a pagar les contribucions. En 1960, s'ha anunciat que la recaptació ha de superar els 70,000 milions.

Els impostos indirectes, és a dir, els que recauen més directament sobre el poble, han augmentat considerablement i representen un 153,6 per cent dels directes.

L'elevació tributària, implícita en el "règim especial" de Barcelona, que estableix un tracte impositiu discriminatori per als barcelonins, ha reforçat el clam de protestes contra la política fiscal de la dictadura.

La borsa, un dels baròmetres que reflecteix les perspectives immediates de l'economia nacional i l'estat d'ànim dels homes de negocis, mostra una contínua tendència depressiva, que no s'arriba a vèncer. Si, com assenyala l'"Informe del Banc d'Espanya", un dels objectius del pla d'estabilització era crear "un ambient nacional de confiança", cal convenir que ha fracassat estrepitosament. L'índex de cotització d'accions, publicat pel Banc de Bilbao (base 100 en 1936) era de 480,47 el febrer de 1957 i ha anat caient fins a 251,32 el 10 de juliol del 1959, quan va començar a córrer el rumor que anava a aplicar-se el pla d'estabilització. Malgrat totes les mesures governamentals, la darrera cotització es de 229, la qual cosa representa una baixa de més del 52 per 100, a la qual caldria afegir la pèrdua del poder de compra de la pesseta des de febrer del 1957.

La paralizació dels negocis és tan forta, l'activitat comercial tan restringida, els tipus d'interès tan elevats, que les empreses han reduït les inversions, s'auto-restringeixen el crèdit, fins al punt que en les caixes dels Bancs hi ha més de 30,000 milions de pessetes que no troben col·locació, ço que constitueix, a més, una prova irrefutable de la desconfiança que tenen en el règim.

Examinem ara algunes qüestions com les de preus, comerç exterior i cotització de la pesseta, que formen els "slogans" del pretès èxit de la política estabilitzadora.

En 1959, l'índex de preus al major ha experimentat una alça de 2,1 per 100, enfront d'un 7,5 per cent en 1958. En 1960, els preus al major han sofert febles fluctuacions, però tornen a marcar una tendència a l'alça. S'anuncia una pujada important del preu de la floca de cotó. Els preus de la llana també s'han apujat i molts articles alimentosos es mouen en el mateix sentit. Quant a les matèries primeres i altres articles d'importació cal assenyalar que, un cop esgotades les existències anteriors, les noves importacions resulten més cares donada la desvaloració de la pesseta per un costat i, per altre, els majors drets aranzelaris i la tarifa fiscal, així com l'increment de les despeses de transport.

Si els preus al major no han experimentat una alça més considerable, això no és cap mèrit del govern, ja que les seves mesures empenyien els preus vers l'augment. Si fins ara no s'ha manifestat amb tota intensitat es deu a la situació de crisi que travessen la indústria i el comerç i és sabut que una de les condicions de sortida de la crisi és precisament la baixa de preus.

Pel que fa als preus al detall, els quals es reflecteixen directament en el cost de la vida, com ja hem dit, no paren de pujar.

En el segon semestre del 1959, el comerç exterior ha registrat una reducció del dèficit fins arribar a marcar un superàvit en les dades dels primers quatre mesos d'enguany (darreres dades publicades). La causa visible del canvi estriba en el fet que han disminuït substancialment les importacions i s'han incrementat de manera apreciable les exportacions. Això no fa sinó confirmar una de les lleis econòmiques que regulen la producció capitalista. Quan el mercat interior es contreu, la producció punya per obrir-se camí en els mercats exteriors. Una situació particular ha afavorit les exportacions: la bona collita d'agris enfront d'una mala collita de fruita en els països occidentals, l'expansió de la indústria europea els anys 1959 i 1960, la gran demanda de teixits en el mercat mundial, etc.

Però el principal factor del canvi de la balança comercial, cal cercar-lo en la situació de crisi de l'economia espanyola. No s'ha importat perquè el mercat interior no ho necessita. D'altra banda, s'exporta a vegades sense benefici i àdhuc amb pèrdua, donat que cal treure com sigui allò que s'ha fabricat per tal de mantenir la producció.

Les mesures liberalitzant les importacions, per les raons apuntades, han determinat més aviat un efecte revulsiu que una acció pràctica. La liberalització d'un sol article fabricat, com els nitrogenats, ha provocat grans protestes de les empreses monopolistes espanyoles i s'ha traduït en un augment dels drets d'importació de 420 pessetes per tona, que ha repercutit en el preu.

Es cert que la desvaloració de les monedes estimula temporalment, però solament per poc temps, les exportacions i obstaculitza les importacions. Però fer dependre el comerç exterior de la desvaloració de la pesseta és tant com basar el desenrotllament econòmic en la inflació.

El tipus de canvi únic, estable, de 60 pessetes per dòlar no deixa d'ésser una llegenda. Les exportacions de manufacturats de cotó vénen a resultar a unes 88 pessetes per dòlar. El plom s'exporta amb una prima de 1,500 pessetes per tona. El ferro colat espanyol es ven en els mercats exteriors a 48 dòlars la tona, quan la cotització internacional és de 66,5. D'altra part s'ha aprovat el nou aranzel de Duanes, totalment proteccionista, el qual estableix, a més, una tarifa fiscal —12 per 100 sobre el valor de la mercaderia—, que constitueix una nova barrera a la importació.

Com que les mesures per a forçar l'exportació resulten insuficients, el govern ha hagut de decretar una desgravació fiscal de càrregues indirectes, que equivaldrà més o menys a la tarifa fiscal del 12 per 100 sobre les importacions, a la producció metal·lúrgica que s'exporti. S'espera que, d'un moment a l'altre, la mateixa desgravació es faci extensiva a totes les exportacions tèxtils. Per aquest camí, aviat veurem que les exportacions de la producció del capital monopolista —com ho han aconseguit actuant de tronc els oligarques bascos i catalans— serà desgravada.

De fet, aquestes mesures equivalen a la introducció de la diversitat del tipus de canvi i a una desvaloració encoberta de la pesseta. Per això, parlar de l'estabilitat del tipus de canvi no és seriós.

L'exportació de teixits ha salvat la indústria cotonera de la catàstrofe. Aquesta exportació se sosté a expenses del sobrepreu amb què es carrega la fibra destinada al consum interior, és a dir, intensificant la misèria de la població.

Les causes que han determinat el fracàs del pla d'estabilització radiquen en el fet que no respon a les exigències nacionals del desenrotllament econòmic. La política econòmica de la dictadura franquista ha convergit, abans del pla d'estabilització, per a expressar-ho sintèticament, en la utilització de l'instrument inflacionista provocant la contínua reducció del poder de compra de la població treballadora, dels perceptors de rendes fixes i en la descapitalització de moltes empreses de la burgesia no monopolista. Avui, amb el pla d'estabilització la política del règim condueix a reduir purament i simplement els ingressos de la població laboriosa, a provocar una forta disminució del salari en mà dels treballadors, a abocar a l'atur forçós milers d'obrers, a contreure l'activitat econòmica i condemnar a la ruïna centenars d'empreses de totes menes. El pla d'estabilització continua els objectius econòmics de l'oligarquia financera terratinent.

Una altra causa del fracàs del pla radica en què els autors no han sabut apreciar la situació de l'economia espanyola. Aquesta no estava en un estadi d'alta conjuntura, sinó de crisi i, consegüentment, les mesures preses amb el pla no podien fer altra cosa que aguditzar la crisi. Contràriament a les afirmacions de Gual i Villalbí i Ullastres, no existia cap "superconsum", sinó una marcada insuficiència de consum davant del nivell assolit per la producció.

L'"Informe del Banc d'Espanya" i l'Estudi Econòmic, 1959" del Banc Central subratllen que, el mes de maig del 1959, el diner dels Bancs ja no trobava aplicació. Els homes de negocis s'havien autorestringit el crèdit, sobrava diner, i el govern, en lloc de dictar mesures d'estímul a la producció que mobilitzessin el diner inactiu, decreta rigoroses mesures restrictives del crèdit i eleva els tipus d'interès i els impostos.

D'altra banda, l'errònia concepció dels processos econòmics i els fins estrets que persegueix el Govern, el porten a manejar la palanca del crèdit utilitzant els ressorts de la política monetària, la pressió fiscal discriminant, etc. Però, per més que així pugui obtenir alguns resultats parcials, l'essencial no és això, sinó l'esfera de la producció, la situació econòmica general. Mentre no es restablirà l'equilibri de l'equació *producció-consum* —i el govern i l'oligarquia monopolista s'oposen a aquest restabliment— no se sortirà de les dificultats presents.

Per a apreciar la situació econòmica pròxima hem de tenir en compte no solament els factors interns, mes també els externs. Si Espanya, i concretament Catalunya, contribueix amb el seu esforç a la disminució de la política de guerra freda i al triomf de la política de desarmament, això permetrà d'obrir una era de pau i es podran dedicar més recursos econòmics al desenrotllament dels països i al millorament de les condicions de vida de la població. D'aquesta manera es produirien una reanimació i una ampliació dels vincles comercials internacionals que beneficiarien granment Espanya i, per consegüent, Catalunya.

A mes, cal tenir present que dintre de pocs mesos pot produir-se una nova recessió als Estats Units. Els símptomes que s'observen a l'Alemanya Federal —caiguda de la borsa i disminució del ritme de creixement—, a França —superproducció d'alguns articles—, i en els altres països del Mercat Comú, fan preveure per a un futur no molt llunyà un descens del ritme d'activitat econòmica, ço que incidirà en la feble economia espanyola.

Pel que fa als factors interns, l'ampliació del mercat interior és tan necessària com l'aire per a respirar. Això és una necessitat objectiva, inajornable, per a fer possible el desenrotllament econòmic.

Miquel Mateu Pla —representant caracteritzat de la gran burgesia catalana— deïa el 6 d'agost:

"Si poguéssim tenir un mercat interior important, la nostra indústria estaria més ben situada per a poder competir a l'estranger. Espero que el Go-

vern ho compregui i ho estudiï, i faci tot el possible perquè vingui aviat la reactivació.”

Eduard Tarragona, industrial i comerciant, escrivia el 13 de maig al *Correo Catalán* que si s'aconseguís que la gran massa espanyola

“pogués disposar d'una superior capacitat adquisitiva, constituïria un mercat segur d'una tal importància que no cal ponderar-la... Si cada camperol pogués comprar-se un vestit a l'any, un parell de sabates, un parell de tovalloles, etc., la nostra indústria tindria una font de treball inesgotable i, a la recíproca, si cada productor de la ciutat es pogués menjar una costella al dia, o un parell d'ous, o la fruita necessària, la nostra producció agrícola tindria un mercat de venda amplíssim.”

Aquests corrents d'opinió reflexats per Miquel Mateu i Eduard Tarragona topen amb l'orientació econòmica del pla d'estabilització i expressen explícitament la necessitat imperiosa d'un ampli mercat interior, però no és menys cert que, en la pràctica, la gran burgesia catalana s'oposa a les mesures adequades que permetrien d'aconseguir-ho.

Es indubtable que la manera més senzilla, més ràpida i menys dolorosa d'ampliar el mercat interior i sortir de la difícil situació actual seria decretar immediatament un augment general de salaris i sous que tornés als treballadors, almenys, el poder de compra que tenien abans d'esclatar la crisi. Això es fa més necessari, puix que les males collites de cereals han fet aparèixer a l'horitzó bromes espesses anunciant la disminució del poder adquisitiu d'una part important del camp.

Això és tan necessari que alguns economistes comencen a fer-se'n ressò.

Espanya Econòmica del 10 de setembre, en “Carta de Catalunya”, escriu:

“S'espera —almenys se'n parla— si el mes d'octubre pot portar algun acord oficial que permeti augmentar la capacitat adquisitiva del públic, *sense la quals cosa no es creu possible superar ni igualar els resultats i xifres de vendes del mateix trimestre de l'any anterior*. Es coincideix a apreciar que, almenys, caldria fixar la retribució mínima horària, a partir de la qual anar a la fixació concordant i gradual dels salaris.

“Es problemàtic cobrir les necessitats amb sous inferiors a 700 pessetes setmanals o 3,000 mensuals, i es considera que aquesta retribució mínima bastaria per a la reactivació del comerç i per a superar les dificultats sorgides de l'abolició dels ingressos en concepte d'hores extraordinàries que formaren part, durant un cert nombre d'anys, dels ingressos normals d'un ample cicle d'assalariats.”

De fet la revista proposa un salari mínim vital de 115 pessetes per 8 hores de treball, sobre la base del qual s'establiria tota una escala de salaris.

Segons la revista, l'augment dels salaris és possible sense alterar els preus si, simultàniament, es procedeix “*a una reducció dels impostos impopulars*” i si les grans empreses “*sacrifiquen part de llurs encara excel·lents beneficis*”.

Tampoc no hi ha cap dubte que el pròxim desenvolupament econòmic dependrà en gran mesura de l'acció que es mení a terme per a imposar les reformes d'estructura. Repetim: la reforma agrària i el millorament de les condicions de vida de les masses pageses expandiria el mercat interior i faria possibles l'augment de la producció i la reestructuració de la indústria i de l'agricultura. La limitació del poder dels monopolis desbrossaria el camí d'obstacles al desenvolupament econòmic. Sense profundes reformes d'estructura que facilitin la renovació de l'equipament, sense la preparació d'un personal especialitzat, sense el

desenvolupament de la investigació i la ciència, no és possible de situar els processos productius d'Espanya a l'altura dels països industrialment avançats. Paral·lelament, caldria procedir a una profunda reforma fiscal que alleugés la dura pressió tributària que pesa damunt la població laboriosa, les empreses petites i mitjanes i els pagesos, i que, en canvi, carregués els alts beneficis de l'oligarquia financera terratinent. Aquesta reforma fiscal s'hauria d'acompanyar amb una forta reducció de les despeses militars, de les despeses repressives i improductives, la qual cosa permetria assignar més recursos a les activitats productives sense augmentar les globals.

La indústria —exceptuant la de nitrogenats— encara no ha provat el que signifiquen les importacions. Però l'O.E.C.E. exigeix que es posi en vigor la liberalització dels articles manufacturats i exigirà la revisió dels drets de duana per a rebaixar-los. Els organismes patronals no han pogut romandre sords als requeriments de llurs associats que no volen ni sentir parlar de liberalització d'importacions d'articles manufacturats que es produeixen en el país, ni encara que s'augmentin les tarifes duaneres.

Per altra part, el discurs de Bilbao i les recents declaracions d'Ullastres palesen que el Govern s'ha compromès a seguir la política integracionista i que prepara a esquena del poble l'entrada d'Espanya en el Mercat Comú. La projectada visita del Ministre d'Economia de l'Alemanya Occidental, Erhard, el qual ha sostingut negociacions amb Grècia i Turquia per a llur ingrés en el Mercat Comú, té aquest objectiu com un dels principals en relació amb Espanya.

El discurs de Par i Tusquets, president de la Cambra d'Indústria de Barcelona, les conferències de Vilà i Coro, de Goxens i de Tarragona, entre altres, demostren que a Catalunya existeix una apreciació força realista dels perjudicis que comportaria a l'economia espanyola l'ingrés al Mercat Comú. Però, si no s'adopta una acció enèrgica contra aquests propòsits, cal preveure encara noves dificultats que no serien necessàries.

Agradi o no agradi, es vulgui o no es vulgui, en el món es desenrotlla una emulació entre dos sistemes econòmics: el socialista i el capitalista. Tots els pobles estan implicats en aquesta competició pacífica i, de la posició que hom prengui, depèn també l'esdevenidor del país. El sistema socialista es desenvolupa cada vegada de manera més impetuosa, mentre el món capitalista entra en una fase de disminució del seu ritme de creixement, característic de l'època de la crisi general del capitalisme, que abarca tots els dominis: polític, econòmic, ideològic, cultural, científic, etc.

El nostre interès és aplanar els obstacles que s'oposen a l'establiment de relacions comercials amb tots els països socialistes, ampliar les existents, puix que, a més de garantir-nos un ample i creixent mercat per als nostres productes, ens permetria d'adquirir instal·lacions industrials moderníssimes, que els països imperialistes es neguen a servir-nos per por a la futura competència; ens permetria de beneficiar-nos dels últims avenços científics i tècnics i de les àmplies facilitats creditícies, tot això sense posar cap condició política.

Es clar que seria una il·lusió esperar que la dictadura franquista porti a la pràctica una tal política. Això no s'aconseguirà si no es mitjançant la lluita. És la lluita la que ens ha d'obrir millors perspectives i convertir en reanimació el curs de l'actual situació depressiva.

Es evident que per a realitzar la política econòmica que exigeixen els interessos nacionals, la liquidació de la dictadura és una condició "sine qua non". Els vint anys de poder omnímode han conduït el país a una veritable catàstrofe econòmica. Per a salvar-lo, cal una altra política diametralment oposada, una política que sols podrà realitzar un govern democràtic que recolzi en la lliure voluntat del poble.

Martí Casanovas

RECORD DE CARLES RIBA

AQUESTS DIES fa un any que va morir Carles Riba. L'he recordat amb freqüència, en els darrers temps, car el seu buit és dels que es fan sentir. I l'he recordat més que no pas rellegant la seva obra. Per què?

Cada dia se'm fa més difícil de parlar de l'obra de Carles Riba. Escriptor cultíssim, de fina sensibilitat poètica, d'obra tan acurada i feta de materials tan nobles, els seus llibres, però, fugen progressivament del cercle dels meus —potser migrats— interessos literaris. L'home Carles Riba, en canvi, tal i com jo el vaig conèixer, en els últims i difícils anys de la seva vida, augmenta en el record i el veig com una gran personalitat intel·lectual, responsable i preocupat, no solament pels problemes de l'ofici, sinó també —i molt especialment— pels greus problemes culturals, socials i polítics de la pàtria.

No vaig parlar amb Riba més enllà d'un parell de dotzenes de vegades. M'acollia sempre amb amistat —que jo li agraiïa profundament, car ens separaven l'edat i la importància de l'obra feta i, en certa manera també, l'immediat món literari, per tal com jo no participava més que marginalment d'alguns dels seus problemes. Parlàvem, amb Riba, de literatura —naturalment—, però, sobretot, del país, d'aquests país nostre esmorteït, emmordassat, abaltit, per tants i tants anys d'ofec, d'incúria, d'opressió.

Les nostres idees polítiques no coincidien. Però jo trobava en la conversa amb Riba, l'interlocutor liberal, disposat a comprendre l'oposant amb una generositat que m'avergonyia quan jo no arribava a altre tant. I no és que Riba fos un home feble o tou. Al contrari, la seva duresa verbal sorprenia, com sorprenia la capacitat d'indignació que conservava als seus anys, signe de la seva vitalitat i de la joventut del seu esperit.

“La vida del nostre company —diu Joan Oliver— fou en bona part un dilatat i lentíssim sacrifici. El mínim grup de gent amb consciència (...) se n'havia adonat. Però qui més se n'adonava, per trist privilegi d'una quasi corrosiva lucidesa, era la mateixa víctima”.

Parlava amb amargor —encara que molt discretament— de la seva difícil situació econòmica. Riba, com tants d'altres, es resistia a considerar que l'escriptor, en una societat com la nostra, no és res més, econòmicament, que un proletari —és a dir, algú que deixa de percebre la plus-vàlua del seu treball—, amb un desavantatge sobre el proletari no intel·lectual: que mentre que a aquest no se li demana que estigui ideològicament al servei de la burgesia i més o menys s'arriba a comprendre que militi en contra d'ella, a l'intel·lectual se li demana generalment que —pensant el que vulgui— a la hora d'escriure estigui al servei

de la classe que el paga. Ara bé, la major part de la burgesia catalana és d'una incultura tan literalment inconcebible en una classe que vol ser dirigent, que ni sap calibrar la vàlua espiritual de l'escriptor, ni, naturalment, pagar-li la seva feina com és degut. Josep Pla, amb el divertit cinisme de què fa gala quan li convé, ens deïa un dia que la tragèdia de la seva vida era d'haver estat al servei d'una burgesia com la catalana que mai no ha sabut —com ha sabut la d'altres països— pagar a l'escriptor, no ja tan sols esplèndidament, sinó almenys perquè pugui viure més o menys en un nivell que no desdigni de la classe a la qual serveix.

L'índex de la decadència d'una classe és donat pel fet que no tingui consciència de quines són les seves possibilitats com a tal classe i, quan es vol dir dirigent, que no sàpiga quines són les seves obligacions envers els seus presumptes governats. L'espectacle que l'actual burgesia catalana ha donat en el cas de Carles Riba palesaria la seva incapacitat rectora, si no fos que, econòmicament, socialment i políticament, ja fa molts anys que demostra que no sap on va, ni què vol. Riba era el primer intel·lectual català vivint a Catalunya. Riba era un home de pensament conservador —encara que liberal— i justificava fins a un cert punt un ideal cultural hipotètic de la Catalunya burgesa. La burgesia, però, el va abandonar lamentablement, en uns moments tan difícils per a la cultura catalana —doncs, tan necessitats d'ajuda de totes menes— com els de després de la guerra. Riba, per la seva tasca a la Fundació Bernat Metge, cobrava unes poques pessetes que no li permetien ni de viure. En més d'una ocasió va haver de demanar als editors en castellà feines literàries corrents, indignes d'un gran filòleg i d'una personalitat com la de Riba. A ningú no se li va ocórrer que per Carles Riba calia fer ineludiblement un esforç econòmic que li permetés de treballar tranquil·lament per a la cultura catalana, sense preocupacions econòmiques. Diuen que en els últims temps li havia ofert ajuda un *mecenas* particular —per acabar-ho d'arreglar, perquè la humiliació fos més gran!

Riba s'empassava l'amargor com podia, però sense fer-ne gaire soroll. Els últims anys de la seva vida foren durs i difícils. Morir-se sense poder arribar a veure el país alliberat i en marxa, després de la reculada de la guerra civil, devia ser una de les impressions més tristes d'última hora. Però no eren solament els problemes polítics els que angoixaren els darrers temps de Riba: ell se n'anava del món, però des de feia uns anys el seu món literari, les seves idees estètiques, no seguien el pas del temps.

Un petit incident a la reunió de poetes de Formentor, l'oposà als poetes dits "socials", com Gabriel Celaya, Blas de Otero, José Agustín Goytosolo i d'altres. L'incident s'obri i es clogué ràpidament, però no per això deixà de ser indicatiu que Riba no havia fet l'evolució que, emportats pel temps, alguns poetes castellans de la seva generació i de filiació poètica similar —com Aleixandre i Guillén— estaven acomplint. De fet, era un problema més general i que afectava tota la poesia catalana, i del qual en part, podem responsabilitzar-ne el mateix Riba, per la gran influència —com a únic *mestre* vivint a Catalunya— que va tenir sobre els poetes del seu temps i els de les generacions que el succeïren. (Riba va ser un dels grans epígons del moviment postsymbolista europeu i la seva obra i la seva personalitat no desdeïen de les d'Eliot, Benn, Valéry, etc. Es indubtable que si hagués escrit en francès o en anglès l'obra de Riba seria coneguda avui arreu del món). Ara bé, el que passa és que la nostra sensibilitat poètica està variant i per raons de tipus històric-social, tornem a preferir els poetes menys hermètics, més narratius que lírics i de llengua popular. La poesia de la postguerra mundial ha canviat de signe, precisament perquè el món està fent un d'aquests tombos que fan història. La guerra del 39 —i per a nosaltres la del 36— va convulsionar de tal manera les consciències més agudes i sensibles del temps, que tota una poesia esteticista i d'evasió està essent substituïda per una poesia de testimoni, que parla de l'home i de les seves lluites per a l'alliberament de les alienacions que el sotmeten.

Riba potser no va copsar el sentit d'aquesta evolució i s'aferrà a les velles fórmules. I darrera seu, gairebé tota la poesia catalana.

"Riba —diu Joan Fuster— no atorga als factors de classe i d'enquadrament econòmic la importància que tenen —i una revisió històrica de la literatura catalana moderna amb aquest pressupost resta per fer i seria ben il·luminadora...". Això és un fet i no pretenc més que testimoniar-ho, però caldrà tornar a parlar d'aquest tema molt aviat —i potser per dir-ne que les coses, sortosament, comencen a canviar. Riba, però, sabia que el temps de la poesia postsymbolista estava acabant-se i en patia, perquè aquesta era la seva tradició poètica i perquè era tard per a canviar-la. En els seus atacs a un poesia realista, de llengua quotidiana i de tema civil, era tan violent com tots els qui es defensen perquè es veuen perduts. Però era noble i lleial quan s'arribava al terreny personal, perquè tenia una personalitat massa arrelada al món de la cultura per a no saber deslliurar-se de les mesquineses.

No tot foren amargors i tristeses en aquests últims anys. El reconeixement de la qualitat literària de la poesia de Riba es generalitzà entre els intel·lectuals de parla castellana i als seminaris de moltes universitats estrangeres es va difondre l'estudi de l'obra ribiana com la d'un gran poeta del nostre segle. Riba, per altra banda, fou un dels promotors de l'entesa amb un grup d'escriptors castellans, arrel dels congressos de poesia i de la càtedra de català a la Universitat de Madrid. I sobretot era l'home indispensable per a totes les qüestions culturals i de política literària que es feien a Catalunya. Portà aquest paper de *mestre* amb un gran sentit de la responsabilitat i mantingué davant d'estranyos —moltes vegades amb la seva sola presència— la cultura catalana al nivell d'autèntica gran cultura europea.

La seva absència ha començat a tenir repercussions profundes, en aquest primer any després de la seva mort. Riba no ha tingut un successor en el seu paper de dirigent cultural i ara es fan més sensibles els punts febles de la cultura catalana d'avui. (El traspàs, aquests dies, de Jaume Vicens i Vives, fa més greu el problema). Per altra banda, la mort de Riba aixecarà la hipoteca que sobre la poesia catalana exercia la seva presència. Momentàniament, perduts i més desorientats que mai, els poetes catalans, havent de buscar personalment els

propis camins de llur poesia, potser tindran ocasió de trobar el d'un realisme històric —enfront del simbolisme mític de la poesia europea a la qual Riba estava incorporat— que és l'únic tipus de poesia en què la nostra sensibilitat contemporània pot trobar la sortida a l'expressió de la seva autenticitat.

Sigui com sigui, tot això no fa més que confirmar la gran personalitat de Riba, encara que assenyali alguna de les seves contradiccions. La importància de Riba es desprèn, per a nosaltres, també, de la seva tipicitat. Carles Riba fou un intel·lectual típic d'un període de la història europea, acabat, segurament, en aquesta última postguerra. Per al país fou un home considerable que participà adoloridament a tota la gran tragèdia nostra. Adoloridament, amb gran dignitat i amb una noble passió que per a molts joves voldríem.

ELS PREMIS

SALVAT-PAPASSEIT

L'ANY 1959 fou concedit per primera vegada el Premi J. Salvat-Papasseit de poesia catalana, destinat principalment a descobrir nous valors. El guanyador va ésser Joan Argenté amb *El temps de tants dits*; al costat d'ell es van fer conèixer dos altres noms: Joaquim Horta, autor no del tot desconegut per bona part del públic llegidor de poesia, i Francesc Vallverdú que col·laborà en les dues darreres Antologies poètiques universitàries. Per les declaracions aparegudes a *Destino*¹, no vam tardar a adonar-nos de quina mena de poetes es tractava i ja aleshores vam lamentar que el guanyador no hagués estat algun d'aquests darrers. Mentre que Argenté declarava: "Mai no he comprès els poemes com una activitat al servei de ... El poema és finalitat i aquí hi ha el meu *engagement*", els finalistes s'oposaven ben obertament a aquesta postura. En aquella ocasió Horta declarà: "La poesia no ha d'ésser un joc, sinó l'afirmació de l'home que és el poeta davant el seu destí personal en funció del de tots"; i Vallverdú: "La poesia no solament ha de tenir un contingut humà, sinó que, com l'home, ha de seguir la seva evolució. Per a mi,

doncs, la poesia està compromesa amb el seu temps".

La revista *Riutort*² ha refermat l'opinió que havíem tret d'aquests tres poetes, dels quals únicament eren conegudes dues o tres composicions publicades en diferents llocs. Posteriorment, i si per cas restava algun dubte, la publicació de *Els temps de tants dits*³ ha fet justificables plenament les nostres reserves envers el guanyador del Premi J. Salvat-Papasseit 1959. La poesia de Joan Argenté es, en efecte, purament descriptiva, amb belles imatges que no ens diuen res o ben poca cosa. En acabar de llegir un poema seu tenim la sensació que li manca alguna cosa, com si l'autor ens hagués deixat a mig camí. Llegiu, per exemple, aquest breu poema titulat *Pluja sobre els terrats* amb què Argenté inicia el seu recull:

*I no me l'he sentit fins ara
que he girat els ulls*

¹ *Destino*, N° 1140, 13 juliol 1959.

² Ed. Grup Riutort, Sabadell, 1960. Número especial dedicat a la jove poesia catalana, en què han reaparegut alguns poetes de les Antologies poètiques universitàries. Entre els poetes més atractius del volum, a part els que ja hem esmentat, cal assenyalar: Joaquim Vilar, Isidre Moles, Antoni Sàbat, Miquel Bauçà, Núria Sales, Joan Julià, etc.

³ *Els llibres de l'Ossa menor*, N° 40, Barcelona, 1960.

a més enllà del balcó.

Queia —recordo— tan tendrament
sobre els terrats, i com amb neu
s'estaven els vagons a la via.

Es cert que, en el pla purament tècnic, altres poemes del recull són molt més reeixits, però no vol dir que no siguin també malaguanyats per les raons que ja hem apuntat.

En tals circumstàncies i en el moment en què és anunciada la publicació imminent del llibre de Joaquim Horta, ens ha satisfet granment que Francesc Vallverdú, qui mentrestant s'ha popularitzat amb les seves crítiques literàries de *Serra d'Or*, hagi obtingut el Premi J. Salvat Papasseit 1960 amb el seu llibre *Com llances (poemes d'aquest present)*. Tant les dues composicions aparegudes a *Riutort* com les de les Antologies universitàries⁴,

⁴ IV i V Antologies poètiques universitàries, publicades respectivament en 1956 i 1958.

ens fan esperar grans coses del seu llibre, el qual, certament, sembla que ha interessat força els assistents a les lectures que l'autor n'ha fetes. D'altra banda, creiem interessant de copiar un fragment de les seves declaracions a *Destino*⁵ ja que es refereixen precisament a la pretesa manca de bellesa o menyspreu d'aquesta en la poesia social. Declara, efectivament, que "la forma és importantíssima i només si la forma poètica és feliçment resolta, aconseguim que el que constitueix el fons del poema, es manifesti amb tota la seva eficàcia".

El segon i el tercer lloc del Premi Salvat-Papasseit d'enguany han estat aconseguits, respectivament, per Núria Sales i el mallorquí Miquel Bauçà de dinou anys, els quals també han col·laborat, aquella en les Antologies poètiques i altres publicacions universitàries i ambdós en l'esmentada revista *Riutort*.

⁵ *Destino*, Nº 1199, 30 juliol 1960.

FULLS OBERTS

INTENTO EL POEMA, de Josep Ma^a
Andreu. Els llibres de l'Ossa menor,
Barcelona, 1960.

QUAN em trobo amb un llibre com aquest a les mans acostumo a fer-me la següent pregunta: és honesta l'actitud del poeta que, defugint uns determinants problemes, es limita *exclusivament* a contemplar aspectes asocials de la realitat? Aquesta i no altra és la qüestió primordial que cal plantejar-nos en llegir *Intento el poema*, llibre guanyador del Premi Carles Riba 1959, el qual ha substituït l'Ossa menor.

Ara bé, en fer-nos aquesta pregunta entrem immediatament en el terreny de la polèmica entre literatura compromesa i literatura no compromesa. En el cas concret de la poesia potser algun crític dirà que les dues tendències —l'esteticista i la realista— són complementàries i que, en una mena de divisió de treball, la primera forneix de noves formes a la segona. Deixant de banda aquesta qüestió

que ens menaria molt lluny, considero que l'essencial és el paper que *en realitat* juga cada una de les tendències en el procés evolutiu de la societat. I en aquest sentit és innegable que la contradicció esteticisme-realisme és una transposició en el camp de l'art d'unes contradiccions socials més profundes, l'anàlisi de les quals ens portaria a la lluita de classes.

Intento el poema té dues composicions amb intenció —la primera i la darrera— i la resta són impressions meteorològiques o vegetals com sol ésser exigit en aquesta mena de llibres. La primera composició, titulada "El poema", és una invocació a Déu en la qual defineix el seu ideal poètic que s'acompleix quan

"A poc a poc deixem el cos i, amb l'alba,
venim al teu costat."

El darrer és potser el poema més interessant del recull perquè, al contrari de les altres composicions del llibre, suposa una sortida a l'exterior. El títol ja ens ho indica: "Testament"

“He patit aquesta pàtria;
sencera al pit la duc
i em consumeix sentir-la viure a penes
amb un respir afadigat.”

Per què, doncs, si preocupa al poeta la sort de la seva pàtria no li dedica major atenció? Misteri.

Quant a la resta del recull, una ràpida ullada a l'índex confirmarà els qualificatius que hem dedicat a les composicions poètiques esteticistes: “Arbre”, “Horitzó”, “El bosc”, “D'un paratge”, “Pluja”, “Tardor”, “Música per a una gota d'aigua”.

[R. R.]

VUIT SEGLES DE CULTURA CATALANA A EUROPA (*Assaigs dispersos*), per Miquel Batllori, S. J. Editorial Selecta, Barcelona, 1959. Segona edició.

SOTA aquest títol —certament ambiciós— ha publicat el P. Miquel Batllori, de la Companyia de Jesús, un volum d' “assaigs dispersos” —com ell mateix ens diu en el subtítol de l'obra—. El volum, una segona edició del qual ha estat publicada un any després d'haver aparegut la primera, és enriquit amb un pròleg del doctor Jordi Rubió i Balaguer i amb un epíleg del recentment desaparegut doctor Gregorio Marañón.

Els assaigs aplegats toquen temes diversos. Al costat de la nota biogràfica hom hi troba l'intent d'anàlisi d'una obra o d'una activitat col·lectiva. Fonamentalment, es centren en la investigació d'alguns aspectes concrets de la història dels jesuïtes catalans (o més exactament, dels jesuïtes de l'antic regne d'Aragó).

Creiem sincerament que l'obra dona menys que no promet. Sense trobar un punt d'equilibri entre l'eruditisme minuciós i l'exposició divulgadora, l'autor es proposa de donar, a través de pàgines de valor desigual, una panoràmica històrica no de la cultura catalana en general, sinó —com ell mateix ens diu— d'alguns aspectes demostratius de la seva continuïtat. Diem que el propòsit no ens sembla atès, i això per dues raons essencials:

La primera, de tipus formal ja ha estat insinuada. Els assaigs donen en general la impressió de notes disperses, a mig camí entre el treball erudit i la nota de divulgació, però sense arribar a ser ni una cosa ni l'altra.

La segona, ja més de fons, és que l'enfocament escollit per l'autor és limitat i, possiblement, no el més adequat per a justificar el títol del llibre. En limitar-se a una anàlisi de l'aportació eclesiàstica a la cultura catalana, l'autor pressuposa que aquesta aportació

ha estat tan decisiva i fonamental que a través de la seva anàlisi hom pot arribar a conclusions globals sobre la cultura catalana i la seva continuïtat històrica. Es tracta, com es pot veure, d'una hipòtesi implícita que és, com a mínim, discutible.

I ja que estem en el terreny de les hipòtesis implícites, creiem que l'autor n'accepta amb excés i amb massa lleugeresa. Un exemple: “el cosmopolitisme europeu dels catalans” (cfr. pàgines 29 i 293). Creiem que amb aquesta expressió, l'autor accepta indiscriminadament la transposició d'uns fets històrics indiscutibles a fórmules modernes creades per necessitats molt concretes: vg. les necessitats “europeïstes” de determinats sectors de la burgesia dels països dits occidentals.

Fruit de la vocació d'investigador del P. Batllori, trobem en l'obra alguns elements dispersos mereixedors d'una major atenció. Entre ells, cal destacar les notes sobre l'esperit localista que es manifestava en els distints territoris de la corona d'Aragó en el segle XVII, les consideracions sobre el provincialisme de la cultura catalana en el segle XVI i les dades sobre la decadència cultural del regne d'Aragó en el segle XVII.

Es també interessant la presa de posició— només insinuada de pas en qualque frase— del P. Batllori contra la retòrica i la ideologia franquistes (cfr. pàgines 222 i 263).

Diguem, finalment, que els assaigs més reeixits ens semblen els dedicats als “Mallorquins a Trento”, a “Els exiliats valencians” i a “Balmes i l'Europa del seu temps”.

I ja, per acabar, no ens podem estar d'assenyalar la contradicció que hi ha entre el credo historiogràfic de l'autor (Cfr. pàg. 83 “En història no cal fer apologies ni reivindicacions, sinó tan sols aportacions documentals i reflexions que duguin a revisions objectives i serenes, per damunt de qualsevol passió i prejudici”) i afirmacions tan parcials com les que “la cúria romana (arrencava)... infames epítets de la boca i de la ploma grolleres de Luter” (Cfr. pàg. 129).

[A. P.]

COMBAT DE NIT, de Josep Mª Espinàs, Aymà Ed., Barcelona, 1959.

Combat de nit és, en la meua opinió, l'obra més arrodonida de tota la producció literària de Josep Mª Espinàs, novel·lista agut i observador que reflecteix amb tanta vivacitat les seves idees al paper, que dona la impressió, sobretot en aquest darrer llibre, que s'està “veient” més que llegint una novel·la.

D'un tema tan àrid como és el llarg viatge d'un camió de transport, en treu un partit inospitat i aconseguix, no solament que el llibre no es faci pesat —que ja fóra molt si tenim en compte, com acabo de dir, les limitacions del tema—, sinó que resulti interessant i amè, que subjugui el lector i que el submergeixi profundament dins l'ambient mig d'angoixa mig d'inconsciència en què es mouen els camionistes de transport en llur esgotadora lluita quotidiana contra la son i la mort, que en un moment o altre de llur vida els fa desitjar "morir per poder dormir".

Encara que en *Combat de nit* ens siguin donats a conèixer dos personatges principals, he tingut la impressió que en realitat es tracta d'un sol home: a la joventut i a la maduresa. Un dia qualsevol, tots dos es troben amb el vell que poden ésser ells mateixos dins uns anys; el vell que, després de fer el balanç de la seva vida, se sent decebut. El camionista que, davant la rebel·lia del jove en acceptar el seu pessimisme d'home acabat ("Vós heu fet feina. Heu treballat, us heu guanyat la vida, teniu fills. Això és el que volem tots, no? Doncs coi, no podeu queixar-vos"), respon amb amargor que "Ja t'arribarà l'hora de pensar que on punyeta anàvem a parar que corriem tant". El vell, que ni l'un ni l'altre no volen arribar a ésser mai, perquè encara els queden uns anys per a córrer i la il·lusió de poder tenir camió propi un dia o altre. Quanta buidor i quanta tendresa es desprenen d'aquestes paraules posades en boca de Pep Martí: "L'home que, a quaranta anys, s'adona que totes les feines són estúpides, no té ànim per a creure en qualsevol cosa. Pensa que tots els camionistes tindran un camió de propietat. I quan un cafeter dubta d'aquesta única fe admesa pensa: "malparit"; paraules que ens permeten d'adonar-nos del gran amor i de la tendresa amb què Josep Mª Espinàs ens parla de les preocupacions més íntimes d'aquests homes lliurats íntegrament a una feina duríssima.

Es potser aquesta gran estimació a l'home en sí, als seus problemes personals i professionals, el que fa tan suggestiu i poderós aquest llibre.

Les ràpides pinzellades del final, quan l'autor ens presenta diversos aspectes i diferents personatges d'un mateix ambient (la carretera i els camions, la nit i la son, la por i el desig de morir i d'acabar-ho tot), els aconseguits diàlegs a què ja ens té tan acostumats Josep Mª Espinàs i la tensió produïda per la relació de les actes del procés d'un accident esdevingut fa dos anys intercalada (naturalment en l'idioma oficial) en la narració dels fets actuals, creen hàbilment el clima d'expectació necessari per a poder assaborir en tota la seva intensitat l'inesperat desenllaç de gran força dramàtica.

[IRENE SANTJORDI]

DE VERDAGUER A CARNER, Assaigs sobre afinitat entre grans poetes. Osvald Cardona. Editorial Selecta, 286. Barcelona, 1960. Premi Josep Yxart 1959.

No ens atreviríem ni un moment a dubtar de la sinceritat del senyor Cardona en escriure els quatre assaigs que comprèn aquest llibre. Tampoc no negarem llur qualitat erudita ni l'esforç esmerçat a reunir una tal quantitat d'exemples en defensa de les seves tesis en estudiar, per una banda, la indubtable influència de Lamartine sobre Verdaguer i, per l'altra, el minuciós comentari sobre Carner, inesgotable fins a fer-se pesat, que tanca el llibre.

Però hem de confessar que el conjunt del les èpoques! Els ocells, la contemplació dels bats a l'última línia, quines conclusions en traiem? Aquestes: que Verdaguer té com a mestre espiritual a Lamartine, en el que fa referència a la poesia, malgrat la diferència de cinquanta-cinc anys que els separa. L'autor reconeix que les circumstàncies socials d'ambdós poetes són ben diferents i que només certes coincidències espirituals els uneixen: l'amor per la natura, l'isolament, la tristor... Reconeguem, però, que són unes conclusions ben migrades. Quants poetes no trobaríem que coincideixin en aquest aspecte en totes llibre ens deixa insatisfets. Una vegada arriestels, l'esperit religiós, sincerament, són elements suficients per a establir un parentiu entre poetes? Que una lectura atenta de Lamartine, segons demostren els subratllats de les seves obres trobades a la biblioteca de Verdaguer, ha deixat una profunda impressió en el nostre poeta, sembla ésser cert; però al nostre entendre manca un estudi de les circumstàncies històriques i materials que feren possible, fins a un cert punt, aquella identificació.

Nosaltres troben a mancar en l'assaig l'estudi de les circumstàncies històriques en què visqueren els dos poetes i que determinaren les afinitats i les divergències entre ells. L'un, Verdaguer, maldava per una pàtria i unes institucions noves; l'altre, Lamartine, va traïr l'impuls d'un poble que anava a la recerca de noves formes de govern.

Nosaltres ens preguntem: així com Lamartine va sabotjar la república del 1848, quina era la posició de Verdaguer, l'any 1873, en ésser proclamada la primera República Espanyola? Certament que les formes poètiques poden atravesar els límits polítics i inspirar gent de tendències diferents, però és el contigut el que ens interessa, que en definitiva és el que arrodonarà i readaptarà les noves formes, com tantes vegades ha tingut lloc en la història de les arts.

De tot això l'autor no ens diu res. Fins i tot en un moment que cita la data capital, en la història d'Espanya de 1868, no sabem què passa ni quines són les reaccions ideològiques del nostre poeta.

Nosaltres només afegirem que l'obra de Lamartine prelude el triomf de la burgesia francesa de 1830; en aquest sentit es veu clarament la coincidència espiritual amb el Verdguer del 1868; però l'enigma, la posició verdagueriana en el 1873 i la reacció política que la seguí a partir de 1875, no ens és explicada; nosaltres assenyalarem que en el 1902 tot el poble seguí les despulles mortals del gran poeta i és ací on creiem trobar la resposta a l'enigma. Lamartine no era, a l'hora de la seva mort, un poeta de vanguardia; solament pertanyia a la història de la literatura. Verdguer va ocupar ambdues posicions en tot moment. Hauríem volgut que el senyor Cardona ens hagués donat l'antologia dels poemes de Verdguer que el feien un clàssic del poble. L'assagista encara té temps i coneixements per a fer-la.

Trobem interessantíssim l'assaig titulat "Davant un mapa", car ens proporciona els elements per a una comprensió de la revalorització de la terra nadiua en l'obra de Verdguer, la seva autèntica preocupació, d'acord amb la marxa del temps i d'un poble que es buscava a sí mateix en el propi terral i enfront d'aquells que li negaven la seva manera d'ésser.

En aquest mateix sentit i no en el que ens dona el senyor Cardona, hauríem volgut veure tractat l'estudi sobre Costa i Llobera i Alcover que descobreixen, com Verdguer, la terra que els ha vist néixer i de la qual, com a poetes arrelats, són els cantadors. Hauríem volgut que l'assagista ens hagués assenyalat amb més claredat l'aspecte progressiu de la poesia d'Alcover, davant el classicisme formalment cosmopolita de Costa i Llobera, sense menysprear, però, els elements positius que per a una poesia nacional s'hi troben. La diferent ideologia artística dels dos poetes ens assenjala ja la direcció que caldria donar a la recerca.

Finalmente, creiem que a l'assaig sobre *els temes de Josep Carner*, interessant en ell mateix, li manca l'estudi que potser fan impossible les circumstàncies actuals del nostre país, però que convindria assenyalat encara que no es pogués tractar amb tota claredat. Parlar de la solitud (en aquest cas volguem dir la solitud dels arbres, de l'amor, de la font i la fulla, amb el detall que el senyor Cardona ho fa en estudiar la poesia de Carner, quan Carner ha estat present als esdeveniments de 1909, amb les seves sagnants conseqüències; ha viscut durant l'any 1917, l'eco del qual remou intensament tot el món cada dia amb presència més efectiva; que ha viscut o ha sentit parlar del que ha passat a Espanya l'any 1931 i que sofreix des de l'any 1939

les conseqüències dels fets iniciats en 1936, francament ens sembla que es deixen passar coses massa grosses, a menys que, efectivament, aquestes coses hagin estat deixades de banda en l'obra del poeta. El lector té tota la raó quan es pregunta per què no són mencionades en l'assaig.

Quan el senyor Cardona ens parla del "país del poeta", que sembla és el que vulgui al·ludir al tema que nosaltres, no exclusivament, ben entés, hauríem volgut veure tractat, trobem que es tracta d'un país ideal, sortit perfectament del cervell de Déu i que qualsevol coincidència amb la realitat es pura casualitat. No neguem la bellesa dels fragments citats, però voldríem veure'ls arrelats amb la història i les lluites de cada dia; el que trobem, en canvi, són unes idees separades de la pràctica quotidiana i ineficaces, perquè resulta que ésser català no és el resultat d'una manera de viure, sinó quelcom fet des de tota l'eternitat. En aquest cas només cal esperar; i llavors es comprèn l'enyor que sent el poeta pel seu país, país estructurat dintre de la seva ment i nota diferencial d'uns quants homes que s'isolen d'un poble al que temen i rebutgen. El "país del poeta" que ens presenta l'assagista seria una greu acusació per a aquell i als que l'adopten; creiem que el senyor Cardona, una vegada més, estudia amb massa asèpsia els problemes de la literatura catalana.

La seva qualitat d'investigador en poesia l'ha portat massa enllà. Dels poemes només n'ha pres la part que correspon als preliminars de tot treball ben fet. Nosaltres esperàvem trobar una història crítica, en el sentit modern de la paraula —estudi de la forma, contingut i circumstàncies en què els fets s'han desenvolupat— i en el present cas ens trobem amb una sèrie de pàgines escrites, però a refer.

[TURMEDA]

CASTELLA ENDINS (Per terres ibèriques), de Gaziell. Biblioteca Selecta.

ELS *Viatges i somnis* que Gaziell ofereix al lector a mesura que penetrem *Castella endins*, esbossant un fresc de terres i homes sovint ignorats o mal coneguts de la majoria de catalans, permeten, també, de "sorprendre l'escriptor en el seu redòs tal com és: Un home de formació humanista liberal a través de qui s'expressen certes reaccions inherents als medis intel·lectuals lligats ideològicament a la burgesia catalana quan s'enfronten amb el fenomen que els obsessiona des de fa moltes dècades.

Aquests viatges, que no deixen d'ésser agradables i educatius, són el mitjà emprat per l'escriptor amb el propòsit de menar el lector per camins escollits que li facilitaran situar-lo

en el mirador des del qual, mentre contempli "la Castella que imposà la seva dominació a l'Espanya perifèrica", li dirà, amb força i convicció: "Es tracta de terres i gents que influïren, amb un pes i una força irresistible, en el nostre passat, comanden el present que ara vivim, i conformaran fatalment l'avenir que ens espera."

Davant d'aquest propòsit ben determinat cap equívoc no és possible i permet de considerar-lo com un assaig històric-polític; no serà gens aventurat de pensar que com a tal atreurà l'atenció i suscitarà la crítica.

Ací, en aquestes breus notes de lectura, serà suficient de fer ressaltar algunes de les idees fonamentals per evidenciar-ne el contingut ideològic.

Gaziel es demana: "Cóm fou possible, doncs, que pesés més —Castella— que Barcelona, València, Mallorca i el Rosselló reunits?"

I que: "Durant la darrera guerra, també, Burgos comptà i pesà molt més, en el destí d'Espanya, que Barcelona, València i Mallorca plegades?" El qual "resultat fou, igualment, una gran desfeta nostra."

Si la manera de presentar el problema fonamental ja és incorrecta, amb la intenció de trobar-li una explicació "raonable", el cobreix amb un allau de conceptes idealistes i metafísics, tals com les següents perles d'erudició:

"La raça extraordinària, acostumada a menysprear gairebé tots als béns terrenals."

"El fill autèntic d'aquestes contrades és més aviat contemplatiu o guerrer, sant o heroi. I per això els seus dos estaments suprems han estat sempre la clerecia i la milícia. Viure amb l'esquena dreta és la cosa que admira més i li infon més respecte."

Que li permeten de deduir que: "Una gent d'aquest tarannà ha tingut sempre necessitat de recolzar-se econòmicament en ajudes providencials o en ajudes humanes alienes; conquestes, exploracions, colònies, etc. ..."

Així, segons Gaziel, hauria de quedar clar el perquè Castella estava predestinada a dominar els altres pobles hispànics, segurament dotats d'un tarannà més prosaic. Però, pràcticament, el que demostra involuntàriament és que amb mètodes d'investigació semblants és impossible d'avançar un sol pas pel camí que mena a la coneixença de la història.

La gran contradicció de Gaziel es posa de manifest quan pot descriure imatges d'una societat vivint sota l'hegemonia econòmica i política dels terratinents feudals i, per desconeixença de la lluita de classes, no comprendre que des que van haver de plantar cara al moviment de les Comunitats de Castella fins avui, la història d'Espanya no s'ha

nodrit d'altra substància que de la lluita que ha menat per engrandir les zones de la seva influència o conservar-les ensems contra les classes ascendents, que per la llei natural del desenrotllament històric han volgut i volen acabar amb la dita hegemonia.

No és d'estranyar, doncs, que a continuació vulgui convèncer el lector del fet que:

"totes les grans etapes de l'evolució moderna europea, com la Renaixença, la Reforma, la Revolució francesa, l'Industria- lisme, el Liberalisme, la Democràcia, a Espanya han passat molt enfora, com tempestats llunyanes i estranyes."

Perquè: "Espanya té plomatge d'ànec: quan plou a Europa, l'aigua li rellisca per sobre, i ella va fent com si res."

Escamotejant, de fet, els aspectes positius de la nostra història i les figures més rellevants.

Contràriament a les afirmacions de Gaziel cap dels corrents ideològics esmentats no han passat enfora d'Espanya. No és per casualitat ni per tarannàs especials que la Inquisició, instaurada pels reis catòlics, que si bé prengué fi teòricament l'any 1820, continua exercint els seus bons oficis en els nostres dies controlant o dirigint l'ensenyament i censurant implacablement tota publicació de contingut progressiu. Aquesta realitat que tot espanyol constata diàriament és la demostració que la lluita ha existit i existex i que les classes feudals i reaccionàries vetllen sense desmai a fer prevaler llurs concepcions històricament condemnades.

Seria fals, també, de deduir que perquè en el curs del segle XIX la burgesia va adoptar la tàctica de compromís amb la feudalitat, tàctica que encara predomina en certs estaments de la gran burgesia, que la lluita va cessar. La burgesia liberal i els homes progressius la mantingueren, ensems que apareixia la nova classe ascendent, amb la seva ideologia pròpia, entrant en la palestra i prenent més tard la direcció del poble i dels combats contra totes les fortaleses de la reacció, de l'obscurantisme, per la llibertat i el progrés.

Contra aquestes forces és contra les quals s'aixecaren les forces feudals de tot Espanya secundades per llurs aliats de la burgesia, catalans inclosos, que per trobar-se en situació de correlació de forces desfavorable a l'interior del país, per aixafar momentàniament la classe obrera, els pagesos afamats de terra i totes les forces progressives, castellans inclosos, necessitaren l'aportació dels exèrcits nazi-feixistes.

Per acabar, i usant del llenguatge gazielià, es pot dir: El senyor Agustí Calvet, dit Gaziel, ha relliscat sobre les plumes de l'ànec i, viatjant somniant, no ha vist ni comprès res.

[JOAN PETIT]

Enric Roig i Querol

RESPECTEM L'OBRA

LA RENAIXENÇA Catalana, que tots estem d'acord a fer partir de l'*Oda a la Pàtria* de Bonaventura Carles Aribau, escrita des de Madrid i publicada a la revista *El Vapor* l'any 1833, fou el punt de partida de la reincorporació dels nostres escriptors al conreu de la llengua materna. Aquella llengua que solament es mantenia en el caliu familiar parlat, havia perdut gairebé les seves facultats d'expressió literària. L'*Oda* d'Aribau, però, ens féu comprendre el greu error comès: havíem deixat de cultivar una llengua gloriosa, respectada i admirada en totes les cancelleries durant el llarg temps de la nostra expansió mediterrània.

El català literari començà, doncs, a reprendre els seus drets, als quals havíem pràcticament renunciat durant centenars d'anys, per indiferència, el pitjor dels mals. Però a començaments del segle actual, sota l'impuls decisiu de l'obra renaixentista, tot escriptor català amb cara i ulls s'expressava ja, d'una manera general, exclusivament en la llengua vernacle.

El que passava, és que la llengua literària emprada, l'eina de treball, estava molt rovellada i esdentegada pels llargs anys d'haver renunciat a servir-nos-en. En podem fer la prova si rellegim les obres de qualsevol autor normal de les darreries del segle passat o començaments de l'actual. Les excepcions no compten dins un pla general: un Verdager, que posseïa el geni de la llengua —per no esmentar més que l'exemple més destacat— la lectura del qual serà sempre obsessionant. Com que no hi havia cap disciplina gramatical a respectar ni a seguir, tothom tirava pel seu cantó i escrivia el català a la seva manera. Es una època de fa temps ultrapassada, la qual, des del punt de vista de la restauració de l'idioma només ens pot inspirar que respecte, però poc entusiasme i menys encara embadaliment.

Cada grupet, cada capella literària s'havia confeccionat les seves regles ortogràfiques o gramaticals, totalment oposades a les dels caps de brot de la botiga del davant. No, amb aquell català literari no ens podíem presentar enlloc: la majoria de les portes ens haurien estat closes.

Tinguérem la sort immensa, quan el desori era més gran, de poder comptar amb l'obra de Pompeu Fabra. D'unes runes escantellades i molt malparades, amb un gran tacte i amor, amb una gran tenacitat, arribà a aixecar i consolidar el bell edifici actual, capaç de resistir a totes les maltempsades per funestes que siguin. De l'obra de la restauració ençà, el català literari —el valor literari és el que compta en una llengua— es pot presentar de nou dignament a tot arreu com en els nostres millors temps.

L'obra de Fabra és tan perfecta que no tardà a veure's secundat per la immensa

majoria dels catalans. Amb una menció especial dels qui aleshores eren joves escriptors. Ells es donaren immediatament compte de l'interès que representava per a llurs ambicions literàries de poder servir-se d'una eina de treball perfecta, apta per a la plasmació de llurs neguits intel·lectuals. S'aferraren, doncs, als ensenyaments del Mestre amb una disciplina que compromet la mala fama d'indisciplinats de què gaudim. Injustament, jo crec, perquè sempre que hem estat ben dirigits hem obeït. El que succeeix es que no sempre ho hem estat.

I vingué la República, el reconeixement oficial del català, la creació de les nostres escoles. La florida de diaris, revistes, llibres, en fi, de publicacions de totes menes arreu de Catalunya, fou magnífica. Amb rares excepcions, tot era publicat en un català correcte, en la llengua literària restaurada gràcies a l'obra de Pompeu Fabra. Com que les qüestions filològiques eren debatudes des de la premsa, bastava una palmetada amorosament administrada perquè l'ovella esgarriada reprengués el seu camí. Ara, degut a les condicions precàries en què s'edita el poc que és tolerat a casa nostra i el que podem publicar a l'exili, observem, de tant en tant, una certa indisciplina en les publicacions catalanes. Qüestions gramaticals que, a força d'insistir —sobretot des de les *Converses Filològiques* de Pompeu Fabra, estaven del tot resoltes, tornen a aparèixer en les formes dubtoses, quan no incorrectes, tan combatudes.

Segons les manifestacions dels participants a les rares polèmiques filològiques —allà baix rarament se'n pot parlar— suscidades a l'exili, o pels ecos recollits a través d'algun visitant de casa nostra, tothom està d'acord a respectar i venerar l'obra de Pompeu Fabra. Cada contraopinant és més fabrista i purità que ningú. L'amor que tots diuen sentir pel Mestre i per la nostra llengua, ens fa pensar una mica en la faula d'aquell ós que va matar un pastor d'un cop de roc mentre dormia, perquè li volia espantar les mosques. Perquè l'obra de Fabra només hi ha una manera de respectar-la: seguir els seus ensenyaments ben precisats i clars en les seves gramàtiques, en els seus diccionaris, en les seves converses filològiques.

Es amb el bon desig, i amb la millor voluntat del món de combatre els intents d'indisciplina adés esmentats, que hem acceptat la redacció d'aquesta secció. Aquesta serà la nostra tasca. Abans, però, bé calia uns mots de presentació.

SOBRE VOS I VOSTÈ

Vós i Vostè, són dos pronoms personals de segona persona emprats quan ens adrecem a algú que no tutegem. La diferència, en l'ús gramatical és la següent: *Vós* exigeix el verb en segona persona del plural, "vos esteu equivocats"; mentre que si fem *Vostè*, el verb s'ha de trobar a la tercera persona del singular, "vostè està equivocada".

Les dues formes són igualment bones? Si és així, quina diferència podem establir entre elles? Potser valdrà la pena que en parlem des del punt de vista de l'ús pràctic que en fem en l'actualitat.

Vós havia patit durant molt de temps d'un prejudici. La gent, a ciutat sobretot, creia que feia ordinari. *Vós*, en la majoria de casos, servia a establir una inferioritat, justa o injusta; gairebé social, gosaríem dir. El patró se servia del *Vós* en adreçar-se a un obrer. El mosso de magatzem era tractat de *Vós* per tothom, àdhuc pel més mocós dels meritoris. En canvi, al camp, entre pagesos, el fill tractava i tracta de *Vós* els seus pares sense que signifiqui cap manca de respecte, al contrari.

De mica en mica s'ha perdut el prejudici que existia contra *Vós*. El seu ús s'ha anat generalitzant. Ha estat revaloritzat i tothom ha acabat per comprendre, d'una manera general, que és el tractament més corrent que podem emprar quan no tutegem.

Així, doncs, cal rebutjar l'ús de *Vostè* com a traducció massa dòcil de "usted" castellà? Es ací on els criteris discrepen. Però seguim parlant-ne des del punt de vista pràctic. *Vostè* sembla que s'ha de reservar per als casos que en podríem dir, potser, més cerimoniosos; sempre, naturalment, a base de no tutejar la persona a qui ens adrecem. Per exemple, quan hi ha una gran diferència d'edat amb el nostre interlocutor, quan es tracta d'una dama, entre les relacions de pare a fill —a ciutat solament, car ja hem dit que entre els pagesos el *Vós* és emprat normalment i respectuosament.

Personalment creiem que l'ús de *Vós* s'anirà estenent cada vegada més. Els últims anys que vam passar a Catalunya ens ho fa pensar. Molt sovint ja l'usàvem amb les dames i aquestes entre elles, quan no hi havia tuteig. No és arriscat de dir que l'ús extensiu de *Vós* —un cop desaparegueren els prejudicis que s'hi oposaven— s'explica pel mot en si mateix, la sonoritat del qual, al nostre parer, s'adiu més que *Vostè* amb l'esperit de la nostra llengua.

Un fet, si més no simptomàtic, i ja haurem acabat. Ha calgut l'època d'ocupació actual, amb totes les seves funestes conseqüències, perquè el *Vostè* tornés a envair el camp que *Vós* havia sabut guanyar. Val a dir que sense gaire esforç. Segurament perquè la seva causa era i és bona.

LA MORT DE JAUME VICENS I VIVES

LA MORT del professor Jaume Vincens i Vives és una pèrdua cabdal per a les lletres catalanes.

Amb aquesta nota necrològica —que no és ni pretén ésser una anàlisi general de la seva obra—, HORIZONS vol fer constar el seu homenatge pòstum a la figura del desaparegut.

L'obra historiogràfica de Vicens i Vives ha estat particularment abundosa. Des d'obres de gran abast —com la *Historia económica y social de España y América* dirigida per ell— fins al manual divulgador, els títols són nombrosos i demostren no solament una gran capacitat de treball ans una visió molt clara de la responsabilitat social de l'historiador— de l'intel·lectual —en les condicions actuals del nostre país.

Lluitant, en circumstàncies particularment desfavorables, contra una cultura oficial absolutament anticientífica i contra una política cultural basada en la censura, en l'opressió de la cultura catalana i en la limitació d'horitzons, Vicens i Vives comprengué que la missió de l'historiador en l'Espanya d'avui va més enllà de la simple recerca erudita i “despolititzada”. Per això, no menyspreà —ans al contrari— la tasca divulgadora i fugí conscientment de l'eruditisme tancat i ert, en l'exposició de les seves recerques i troballes—.

En el camí seguit per Vicens i Vives es planteja, però, un problema previ essencial: el de saber conciliar les exigències d'una exposició adequada per a la difusió popular de l'obra (és a dir, per a la seva efectivitat) amb l'indispensable rigor metodològic i documental que tota obra historiogràfica ha de tenir.

I en aquest sentit cal dir que, no obstant i els seus esforços, Vicens i Vives no sempre reeixí. En moltes de les seves obres —i particularment en les de síntesi— s'observen fluctuacions metodològiques de certa importància: una visió “generacional” de la història es barreja amb una interpretació sociològica, amb influències de la vella historiografia “apologètica”, amb l'acceptació parcial del materialisme històric i amb una certa tendència al positivisme.

Aquestes fluctuacions metodològiques s'expliquen, en part, —al nostre entendre— per les circumstàncies dramàtiques en què Vicens i Vives bastí la seva obra. Han estat aquestes circumstàncies les que han fet de l'historiador Vicens i Vives un home polític —en el sentit ampli de la paraula—, les que han fet d'ell un historiador obligat a treballar a correuita.

L'elevada consciència que Vicens i Vives tenia de la seva responsabilitat d'intel·lectual el va portar a encetar temes —especialment en el terreny de les síntesis i de les generalitzacions— que era necessari de tocar, però per als quals no era —per formació— l'home més adequat. Vicens i Vives era fonamentalment

un medievalista que, per exigències de les circumstàncies, es va veure obligat a fer història moderna. Alguna de les seves obres (pensem, v.g. en *Industrials i Polítics del segle XIX*) es ressent, malgrat la seva indiscutible vàlua, d'una certa lleugeresa interpretativa, filla de l'enfocament del segle XIX amb esperit i metodologia propis de medievalista.

No hi ha dubte que les circumstàncies polítiques del nostre país, que la penúria d'homes provocada per la dictadura franquista, van exigir de Vicens i Vives coses que en circumstàncies normals no hauria hagut de fer i el van desviar d'una plena dedicació a tasques en què la seva preparació hauria donat un rendiment màxim.

Però aquesta és, precisament, la millor demostració de quin era el tremp moral de Vicens i Vives. En uns moments particularment favorables per a l'honor fàcil, per a la claudicació i per al "torre d'ivorisme", Vicens i Vives sabé mantenir una posició personal clarament independitzada de les instàncies oficials i es lliurà a una tasca difícil i ingrata de reinterpretació de la nostra realitat cultural, amb clara consciència de la dimensió política de la seva obra. En aquest sentit, Vicens i Vives fou, i és encara, una veritable lliçó d'honestedat i de consciència professional per a tants i tants intel·lectuals "universalistes" de baixa categoria que el titllaven de "provincià".

Conscient de les insuficiències de la nostra historiografia tradicional i de la deformació sistemàtica —per bé que no sempre intencional— de la nostra història, que en resultava, Vicens i Vives comprengué l'absoluta necessitat de donar als estudis historiogràfics de casa nostra un rigor i una sistemàtica realment científics. Endut per aquest propòsit, Vicens i Vives aconseguí de superar els límits d'un estret casolanisme i s'acostà a les fonts universals de la moderna historiografia.

En contacte amb els corrents moderns, la seva obra deixa entreveure clarament el pas d'una concepció purament institucionalista a una visió més àmplia del fet històric, que ell intentà de captar en la seva total dimensió.¹

¹ Vegi's l'article d'Antoni Jutglar "La acció intel·lectual de este gran profesor". Revista *Gran Via*, núm. 430, del 9 VII 60, pàgs. 18-19.

Obert a totes les suggestions renovadores, en ell trobaren ressò influències múltiples. Amatent a totes les novetats, sabé participar-ne, per bé que, manta vegada, d'una manera massa indiscriminada. (Aquesta és una altra de les raons de les fluctuacions metodològiques).

Arribà, així, a una visió del fet històric infinitament més àmplia i rigorosa que la de la historiografia tradicional. Comprenqué la importància de l'estructura econòmic-social i dels moviments "profunds" de les masses, de l'home "no-històric" dels historiadors tradicionals.²

Portat pel seu mateix entusiasme i per la consciència de treballar contra rellotge —és a dir, per la consciència d'estar fent un treball políticament urgent, imprescindible— li fou, però, difícil de trobar un punt d'equilibri, de donar plena coherència a la multiplicitat dels seus intents, a la diversitat de les seves inquietuds. Un dels seus col·laboradors més íntims, Jordi Nadal, ens en dóna una imatge clara i explícita:

"Sí, l'obra de Vicens serà sempre una obra de joventut: potser menys adquisicions definitives que hipòtesis de treball, potser, àdhuc, més intents que realitzacions;..."³

Però, tot i amb les seves insuficiències, l'obra de Vicens i Vives s'ha de considerar com l'intent més seriós i reeixit que s'ha fet fins ara per al coneixement de la nostra realitat històrica. La veritable *Història de Catalunya* col·lectiva —per ell dirigida— que són els deu volums de la sèrie "Biografies catalanes" de la Editorial Teide i els seus estudis sobre els remences, per exemple, són de consulta imprescindible per a qui vulgui entrar en la comprensió del nostre passat i del nostre present.

Allí on l'empenta renovadora de Vicens i Vives ha estat més fecunda és en el que podríem dir-ne "estil de treball".

Per a ell s'havia acabat l'època de l'historiador aïllat, treballador solitari i "rata de biblioteca". Partidari del treball en equip, sabé reunir entorn seu un grup d'homes joves i inquiets que constitueixen el germen d'una nova escola historiogràfica catalana. El treball en equip li permeté de donar el màxim valor a la recerca documental i de realitzar un veritable canvi d'orientació en l'elecció de les fonts: el document concret, l'arxiu ignorat, foren revaloritzats i elevats a la categoria de font essencial.

Fou aquesta mateixa concepció de l'estil de treball la que convertí el seu seminari de la Universitat de Barcelona en un centre de recerques viu, actual i dinàmic, i el que féu possible de mantenir aquesta realitat formidable que és el "Índice Histórico Español".

Necessitat d'estar al dia, de seguir el present amb la mateixa intensitat que el passat, de veure en la història un fet dinàmic i no encarcerat, de buscar les veritables forces directrius de la història més enllà de l'engavanyament superficial de dades espectaculars: aquests són, entre altres, els trets distintius de l'estil de treball de Vicens i Vives que ell volgué convertir en normes per al seu equip de col·laboradors.

El temps ens dirà si aquest equip serà capaç de conservar la seva coherència originària, de desenvolupar totes les seves potencialitats i de bastir una obra en plena consonància amb les exigències que li plantejarà el futur del nostre país. Bona part dels elements ja hi són: esperem que les circumstàncies acabaran

² Cfr. "Noticia de Catalunya", Editorial Ancora, Barcelona, 1960. Segona edició, pàg. 11.

³ Cfr. l'article "Juventud de Vincens Vives". *Destino*, núm. 1196, del 9 VII 60, pàg. 39.

de donar l'empenta definitiva. Entre altres coses, un coneixement adequat dels clàssics del marxisme-leninisme pot ser, en aquest sentit, decisiu.

Intimament lligada amb l'esmentada dimensió de l'obra de Vicens i Vives hi ha també la seva activitat docent.

Com a professor, Vicens i Vives ha fet una obra altament beneficiosa. Per a l'estudiant mitjà d'avui, desorientat per tants i tants sofismes de l'educació franquista, les classes de Vicens i Vives han estat una revelació. L'exposició neta i clara, el rigor de les seves explicacions, l'estil de treball que imposava als seus alumnes i, sobretot, la seva visió de la història d'Espanya, totalment allunyada dels pobres esquemes oficials, contribuïren a desvetllar en molts estudiants una sana curiositat per la nostra veritable història.

Vicens i Vives contribuí, com pocs, a obrir els ulls a la nostra joventut universitària. I això sense demagògies, sense afirmacions espectaculars i manca des de base; ben al contrari: la seva influència s'exercí gràcies a la seva honestat científica i professional. Aquest i no altre és el camí per a obrir perspectives.

La mort de Vicens i Vives —hem dit— ha estat una pèrdua molt sensible per a les lletres catalanes. Esperem que els seus deixebles sabran continuar la seva obra i superar-la en aquells punts que sigui necessari. Ell obrí molts camins: el que cal és anar endavant i arribar, costi el que costi, allí en ell no sabé o no pogué arribar.

Francesc Pont

UN COP D'ULL AL CINEMA ESPANYOL D'AVUI

QUAN EL 1953 fou presentat a les pantalles espanyoles *Bienvenido Mr. Marshall*, la crítica cregué i els espectadors cregueren, amb raó, que havien assistit al naixement del cinema espanyol, i que aquesta criatura, fruit d'una gestació elefantiàsica, assoliria ràpidament l'edat madura. Les campanes que es llançaren al vol en aquella ocasió continuaren repicant, amb més entusiasme encara, durant algun temps davant els continuats guardons que els homes de *Bienvenido...*, Bardem i Berlanga, anaven recollint en els Festivals Internacionals. Eren els suposats primers passos que confirmaven aquelles optimistes previsions.

Tanmateix, en el fons res no havia canviat. En certa ocasió, en ésser-li demanada a Bardem, a Canes, la seva opinió sobre el cinema espanyol, contestà: "El cinema espanyol és un desert on hi ha un oasi amb dues palmeres, Berlanga i jo."

I el 1960 la situació segueix essent la mateixa. Pitjor encara. L'una de les palmeres en qüestió, Berlanga, porta anys sense donar dàtils. L'altra, Bardem, els ha donat —quasi una collita a l'any—, però sobre la qualitat de les darreres se'n pot dir de més i de menys. I al costat d'aquestes, prometedores però primerenques, s'aixequen dues palmeres noves, una d'elles de llavor estrangera: Carlos Saura i l'italià Marco Ferreri. Però a una i altra banda continua el desert: arena i algun rostoll.

Dit en altres paraules: el cinema espanyol es reduceix a unes quantes individualitats juxtaposades, sotmeses als naturals capgiraments, però mancades absolutament de cos.

Per què? Existeixen raons de caire gene-

ral, raons que tenen vint-i-un anys d'existència i que, com era forçós, han esterilitzat quasi per complet el cinema espanyol, que si bé existeix com a indústria —Espanya produeix a l'any de 50 a 60 pel·lícules— fabrica productes d'ínfima qualitat.

La censura, per exemple. L'arbitrària censura suspesa com una constant espasa de Damocles damunt la malmesa vida de qualsevol film. Car, fins i tot després d'haver estat aprovat, amb les naturals modificacions, el guió, la pel·lícula ja realitzada torna a passar per les tisores d'una altra comissió censora que treu el que la primera podia haver oblidat. I ni tan solament aleshores, amb el film ja al carrer, s'acaba l'acció de la censura, ja que si la pel·lícula fereix la hipersensible susceptibilitat o la mala consciència de qualsevol personatge, i aquest és prou influent —llegiu bisbe, jerarca sindical, governador o alt personal d'un ministeri—, aconseguix prohibir-lo. No solament en l'àmbit de la seva jurisdicció, ans en tot el territori espanyol, com fou el cas recentment de la pel·lícula de Nieves Conde *El inquilino* que, un cop estrenada, va provocar les ires del llavors ministre de la Vivenda, Arrese. El film fou retirat i no se n'ha sabut mai més res.

Existeix també l'anomenada "protecció" oficial al cinema espanyol, típica d'un Estat que a imitació dels seus col·legues feixista i nazi, considera el cinema com un servei nacional; servei nacional de deformació o d'evasió en el millor dels casos, al qual, però, les peculiars condicions de l'estructura econòmica espanyola no permetien de mantenir-lo directament a les seves mans. Va haver-se de deixar l'organització i finançament d'aquest cinema

a la indústria privada, controlada mitjançant la censura i orientant-la mercès a l'“ajuda” —concretada en bestretes de distribució, permisos de doblatge de pel·lícules estrangeres, premis sindicals, etc.— que garantia la fidelitat del cinema a la política oficial del règim.

A tots aquests entrebancs que podrien allargar-se indefinidament, s'han vingut a sumar, en els darrers anys, d'altres, que empetteixen considerablement el ja inexistent panorama del cinema espanyol. Per exemple, la invasió sobrevinguda als Estudis espanyols, amb motiu de la caiguda de Peron, dels realitzadors corifeus del Dictador. I especialment, Amadori, el Gran Prebost del cinema argentí de llavors que va en camí d'ésser-ho també del cinema franquista. El pitjor no és l'arribada d'aquests directors; no existeix tampoc cap inconvenient en què treballin, pel fet d'ésser estrangers, a Espanya; el pitjor i el greu dany que causen al cinema espanyol radica en les pel·lícules que realitzen i en el nou gènere que han llançat, que podríem anomenar “alta comèdia cinematogràfica.” *Una muchachita de Valladolid, Una gran señora, ¿Dónde vas, Alfonso XII?* són títols suficientment expressius. Adaptacions del pitjor i més reaccionari teatre espanyol, el de Calvo Sotelo, Luca de Tena, etc.

I més recentment, la sistemàtica ocupació dels Estudis espanyols que duen a terme els italians i els nordamericans. Els primers, pertanyents a l'extrema dreta clerical, treballen en col·laboració amb llurs correligionaris de l'Opus Dei espanyol, allotjats especialment en la Productora Procusa i la Distribuïdora Dipenfa; realitzen films de gran espectacle de temes pseudo-clàssics i pseudo-bíblics: *Los últimos días de Pompeya, El coloso de Rodas* i altres títols per l'estil. Els americans, a càrrec dels comptes de contrapartida que tenen al nostre país, fugint de les càrregues impositives del llur i aprofitant l'excepcional barator de la nostra mà d'obra —barator davant de la qual es treia el barret recentment el senyor Ullastres—, venen realitzant films inacabables, l'únic objectiu dels quals sembla ser de justificar pressupostos astronòmics amb el consegüent tràfic de divises, al qual potser no són alienes destacades personalitats.

I el cinema espanyol, mentrestant? Doncs, pràcticament, com als temps de Lumière.

Bardem, i amb ell entrem a considerar els casos particulars —les palmeres—, segueix essent el més interessant dels realitzadors espanyols. Ha perseverat en el canvi de ruta que inicià *La Venganza*. Un cinema que sacrifica la preocupació formal de les seves primeres pel·lícules en ares d'una major fluïdesa narrativa que augmenti la seva receptivitat en els públics populars.

Si en aquesta temptativa no l'ha acompanyat sempre un èxit absolut, no s'hi val a imputar-li tota la culpa. Deixant fora de consideració *La Venganza*, si no la més reeixida sí més no la més important i ambiciosa pel·lícula intentada en qualsevol ocasió pel cinema espanyol, i anant a les més recent *Sonatas*, cal buscar les raons del seu relatiu fracàs en motivacions gairebé extracinematogràfiques, alienes almenys a la tasca de creació.

Fou un error, indiscutiblement, concórrer amb *Sonatas* al Festival de Venècia del passat any. El film no posseïa aquelles característiques tan difícils de precisar —certa audàcia formal?, complexitat expositiva?— que semblen normatives en una pel·lícula de “festival”. No; *Sonatas* anava adreçada a la *immensa Majoria*, majoria a la qual indiscutiblement és més difícil d'arribar en cinema que en poesia, valgui el paradòxic exemple. Una persona no acostumada a llegir poemes pot certament apreciar-ne un de bo, si arriba a llegir-lo. És més complicat i laboriós que apreciar una bona pel·lícula aquell qui, d'haver-ne vistes cinc-centes d'horribles, està ja malejat; acostumat a aquelles i creient que el cinema és *allò* no farà el mínim esforç de comprensió que li semblaria lògic davant d'un poema. Es combinava en *Sonatas* aquesta manca de coincidència amb les característiques “venecianes” amb un cert cansament, quasi animositat, per part de la crítica internacional respecte a Bardem. Sentia la necessitat d'enfonsar un “mite”, el “mite” Bardem, que en definitiva ella mateixa havia creat, per aixecar al seu lloc un altre, en aquest cas el mite “nouvelle vague”. Cal tenir en compte que un dels més caracteritzats representants d'aquesta, François Truffaut,

fou el qui en la seva època de crític llança les més violentes andanades contra Bardem, a qui considerava un mostrari de les tendències més falses i menyspreables que hi havia en el cinema. D'ací procedeix l'adversa crítica que, salvant algunes revistes italianes com ara *Cinema Nuovo*, obtingué el film a Venècia. Fins al punt que un dels crítics —Jean Douchet, successor en el molt conservador *Arts* de la secció de Truffaut— va arribar a titular la seva crònica del Festival: “Venècia o la mort de Bardem.”

El resultat de Venècia va animar l'absurda crítica oficial espanyola —la mateixa crítica que qualifica d'excel·lents obres tan totalment horribles com *Molokai*— a continuar la crítica bé que endolcís els atacs la majoria de les vegades amb un repugnant paternalisme.

Aquests factors, sumats a la pèssima publicitat —a última hora fou canviat el títol, inexpressiu possiblement, car podia induir a cercar en la pel·lícula una fidel transcripció de les Sonates de Valle Inclán pel més inexpressiu encara i igualment confós de *Aventuras del Marqués de Bradomín*— i a la seva distribució —a Barcelona precisament, després d'haver estat anunciada al Fantasio, fou programada en el Capitol, el tradicional “Can Pistoles”— que va patir la pel·lícula contribuïren encara més al fracàs.

Tracte injust, em refereixo concretament a l'espanyol, que no mereixia *Sonatas*. No estava exempta de defectes, és clar, el primer dels quals unes innecessàries crosses literàries de què mai no va saber desprendre's completament, carretejant un llast d'evocacions valleinclanesques massa susceptible als equívocs. Hi mancava també, especialment a la primera part, un major rigor i profunditat en l'anàlisi històric d'una època del segle XIX totalment esquivada, quan no falsejada, en els Manuals d'Història oficials. Unes poques dades haurien pogut orientar l'espectador mitjà en aquelles lluites gallegues entre “bons” i “dolents”; dades que no podien limitar-se, com de fet s'esdevingué a la sinistra caracterització, quasi diabòlica, del Marquès de Brandeso. La perjudicava també la interpretació d'Aurora Bautista que, ni físicament ni temperamentament, no podia encaixar en el personatge de Concha.

Però aquests defectes, l'excessiva i tal volta poc afortunada literaturització de les situacions i dels diàlegs i una irregular, per benivolent, direcció d'actors, havien existit sempre en les que la crítica considerà com les seves millors obres. Per què aquesta mateixa crítica els va callar en altres ocasions i els ressaltava, en canvi, en aquesta? Profunditzant una mica trobarem la veritable raó de les crítiques adverses en les mateixes virtuts de la pel·lícula. *Sonatas* és la pel·lícula més polititzada de Bardem. I això en dos aspectes. Quant al tema, el que en *La Venganza* era un símbol crític, d'evident comprensió per als iniciats, però d'una obscuritat absoluta per a la gran massa, és en *Sonatas* una metàfora. O per emprar uns termes aritmètics més exactes, una senzilla regla de tres. I en termes lògics, un simple sil·logisme encadenat.

Si Espanya (Galícia i Mèxic formen en la pel·lícula un mateix paisatge ideal: una Espanya en dos graus distints d'evolució) el 1830 era així, Espanya el 1960 és... I ací intervé el terme *x*, l'evacuació del qual correspon a l'espectador. I quant al personatge, també el “joan” de Bardem experimenta una notable evolució. D'un conflicte predominantment individual i intern que es resolia en solucions de tipus ètic, de conformitat de l'home amb ell mateix, i la majoria de vegades de caràcter negatiu i derrotista, conformista i passiu —recordeu la decisió de lliurar-se a la Policia del Juan de *Muerte de un ciclista*, o la fugida de *Calle Mayor*— passa el “joan” d'ara a un conflicte d'ell, de la seva forma d'ésser, de les seves relacions de classe, amb la Societat, i la solució és activa, positiva, extrovertida. Es tradueix, a través d'una evolució, potser poc marcada en la pel·lícula, en una adequació de l'individu amb la circumstància social i històrica. Quelcom més que una simple presa de consciència, grau màxim a què havien arribat els més conscients personatges bardemians. Exactament, un prendre partit en les coses, un “engagement.”

Actualment, Juan Antonio Bardem està acabant d'enllestir la seva pel·lícula *A las cinco de la tarde*, obra d'ambient taurí basada en la peça teatral d'Alfonso Sastre *La Cornada*.

I passem a Berlanga, l'altra palmera del cinema espanyol. La seva última pel·lícula *Los jueves milagro* data de 1957. Tanmateix, des de llavors no s'ha deixat de parlar d'ell i hom li atribueix continus i diversos projectes. Hi ha referències constants a l'estil Berlanga, que això o allò altre és un tema Berlanga. Què demostra això? Possiblement dues coses: una forta personalitat i unes magnífiques dots publicitàries.

En arribar a ell abandonem el terreny dels fets i passem al més trencadís de les suposicions, dels projectes. Una breu consideració, però, sobre els que amb més insistència hom li ha atribuït, il·lustrarà, encara que de manera deficitària, quina és la seva actual situació.

El més volgut i permanent és el d'un film sobre la guerra civil espanyola. *Tierra de nadie* el seu títol provisional. Han estat publicats fragments del guió en diverses revistes especialitzades. És curiós el que passa amb aquesta pel·lícula: no agrada ni a tiris ni a troians. Constantment rebutjada per la censura espanyola, quan en un recent viatge a Mèxic llegí el guió a distints grups d'espanyols exiliats, de diverses tendències polítiques, es mostraren tots també en contra de la pel·lícula. Sota aquesta reputació, fàcilment assolible a Espanya, d'autor "maudit", Berlan-

ga passava els anys en son daurat exili intel·lectual, un "dolce far niente."

El proppassat mes de juliol, mentre Berlanga estiuejava en el Festival de San Sebastián, es va despenjar anunciant per a una data propera la realització d'una pel·lícula titulada *La casa de las fuentes*, basada en un episodi de la novel·la del director de *Pueblo* Emilio Romero, *La paz empieza nunca*. Entre parèntesi cal recordar que la realització d'una pel·lícula basada en la novel·la del més conegut per les seves activitats polítiques que per la seva tasca literària Emilio Romero, havia estat proposada a tots els directors espanyols i rebutjada per tots fins que l'argentí Klimovski acceptà l'encàrrec. Al dia següent, a tots els periòdics espanyols apareixia la notícia: Berlanga anava a realitzar *La casa de las fuentes*. Pocs dies després, a aquest devessall publicitari en succeïa un altre. Rectificació. Berlanga no realitzaria aquest film, sinó un altre basat en la història de l'avió nordamericà caigut a Sierra Nevada i que serveix d'aixopluc als pastors. Són esperades noves rectificacions que rectifiquin la notícia rectificada i que, en definitiva, Berlanga passi un altre any sense fer cap pel·lícula. Les seves característiques personals, un bon compte corrent, al qual afegirem allò que el mateix Berlanga anomena "indolència llevantina", abonen aquesta pressumpció. Ho lamentaríem sincerament.

Sergi Viladomat

SOBRE LA COEXISTÈNCIA

LA PELLÍCULA *La hora final* que poguérem veure en un cinema barceloní, planteja, en imatges cinematogràfiques, l'amenaça major amb què s'enfronta la humanitat: la de la seva pròpia fi en un món on la conflagració atòmica ha destruït tota vida. Els comentaris i reaccions que la seva projecció han suscitat arreu són un nou testimoni de la consciència adquirida per l'opinió mundial, a tots els meridians, de la magnitud d'un perill sense precedents històrics. L'“*encara hi som a temps, germans*” i aquelles imatges de desolador esglai d'un món que ha deixat d'existir han romàs gravades en l'esperit de tots els qui han vist la pel·lícula. Més enllà de la imatge cinematogràfica, el record punyent que n'ha servat l'espectador ens diu a tots quina és la gran exigència de la nostra època, si volem que la humanitat se salvi dels horrors d'una guerra d'anihilament atòmic que la portaria a segles endarrera —si no a la total destrucció de la civilització de l'home.

Es aquesta situació de fet a què ens ha portat l'entrada en l'era atòmica —amb el seu extraordinari i espaordidor creixement de tota mena de mitjans tècnics i bèl·lics de destrucció— que determina i condiciona l'opció a la qual es troba abocada la humanitat: coexistir o destruir-se.

El problema de la coexistència ha esdevingut el problema capital de la nostra època.

Un dels més destacats protagonistes de la política de coexistència pacífica, el cap del govern soviètic, Nikita Khruixtxov, va il·lustrar no fa gaire aquesta situació de fet en el curs d'una conversa amb periodistes, a Viena, amb les següents paraules: “*Estem com en l'arca de Noé i la nostra terra es només un punt en l'univers... Si no ens suportem mútuament ens enfonsem tots. Si tractem*

de liquidar amb la guerra la qüestió del comunisme o del capitalisme morirem tots o, almenys, els qui no morin a l'acte quedaran tocats per les radiacions atòmiques. Ens cal, doncs, viure en pau, coexistir, àdhuc si tot-hom no hi està d'acord.”

Plantejada la necessitat de la coexistència pacífica, és que hom pot afirmar que existeixen avui en dia, en l'arena internacional, les possibilitats de fer-la reeixir? Els canvis esdevinguts en els darrers anys, especialment a la frontissa que ha obert aquesta segona meitat de segle —canvis d'un abast històric, alguns d'ells d'un caràcter decisiu— autoritzen una resposta afirmativa.

La situació mundial de la nostra època ofereix un tret fonamental: l'aparició, l'ampliació i enfortiment constants d'una extensa zona de pau al capdavant de la qual es troben els països del socialisme que constitueixen un sistema mundial aplegat entorn d'una de les dues grans potències mundials.

Un factor d'aparició més recent té un gran pes en l'enfortiment de les forces de pau. És la triomfal volada que ha pres el moviment de descolonització, la lluita incontenible per la llibertat nacional dels països sotmesos al jou del colonialisme, l'accessió a la independència, l'una darrera l'altra, de nacions que formaven part del sistema imperialista. Un dels resultats més colpidors d'aquest gran moviment històric és que determina, en un fenomen d'inverses conseqüències, un envigoriment de les forces de la pau per cada nou afebliment de les “reserves” de l'imperialisme. Aquests moviments d'alliberament s'han estès i s'estenen per Asia, Africa i Amèrica, esmicolant els caducs sistemes colonials.

La gran acció dels pobles que es manifesta a tot el món en favor de la pau i del pro-

grés, contra el perill atòmic, pel respecte a la independència nacional és, malgrat estancaments provisionals que poden produir-se en tal moment o país, com una gran maror que puja inconteniblement i colpeja les posicions dels bel·licosos.

Tots aquest fets han portat a l'establiment d'una nova distribució de forces en la palestra internacional.

Aquests canvis han obert àmplies i segures perspectives a la lluita per tal d'evitar una nova guerra mundial: Per primera vegada en la història ha sorgit la *possibilitat*, no mítica, sinó real, d'obligar les potències imperialistes a acceptar, si us plau per força, la política de coexistència pacífica i d'exclusió de la guerra com a "solució" dels problemes internacionals.

COM és sabut, fou el Vintè Congrés del P. C. de la Unió Soviètica que desenvolupà les idees leninistes sobre la coexistència a la llum del gran tombant internacional que s'havia ja produït —i que continua desenvolupant-se en un procés accelerat—, i on foren formulades les tesis sobre la possibilitat d'evitar la guerra en les noves condicions històriques que havien aparegut. Aquesta política, prosseguida pels Estats socialistes, sostinguda pels països que s'han deslliurat del jou imperialista i defensada per immensos corrents d'opinió arreu del món, està fonamentada en la possibilitat de la coexistència per a un període històric indeterminat d'Estats de règim social i polític diferent, concretament d'Estats capitalistes i d'Estats socialistes.

La coexistència pacífica significa l'establiment i el manteniment de relacions mútues de respecte entre els Estats més diversos, independentment dels règims respectius, l'arranjament dels litigis i problemes per mitjà de discussions i acords negociats; presuposa, naturalment, l'extensió plurilateral de les relacions econòmiques i els tractats comercials sense discriminacions, dels intercanvis i la col·laboració científica i cultural. L'aplicació conseqüent d'aquesta política ha de portar, lògicament i natural, cap a la prohibició de les armes nuclears, cap al desarmament progressiu, total, general i controlat. En fi

de comptes la coexistència significa establir una gran competició pacífica entre els Estats per tal de millorar la condició humana; vol dir competir sobre la millor manera de satisfer les necessitats de l'home modern en el pla econòmic, social, polític, cultural. Significa, en definitiva, coexistir en condicions ben diferents de les de la "guerra freda".

Assentat això, convé segurament sortir al pas de certes versions interessades que, en nom d'una interpretació "original" de la política de coexistència, semblen postular la treva ideològica i el manteniment de l'"statu quo" mundial. Cal constatar, tot seguit, que aquestes interpretacions són profundament reaccionàries i antihistòriques, que són concepcions completament desarrelades de la vida i de la seva evolució. Són, podríem dir, idees de "savis de Vilatrista". És evident que la coexistència no pot significar, ni significar, que en el quadre d'una determinada societat els homes deixin de lluitar per millorar llur situació i la societat en la qual viuen, i transformar-la, si cal. És normal, per exemple, de considerar que els treballadors no acceptaran mai, en nom d'una suposada "treva ideològica", de cessar llur acció per tal de deslliurar-se de l'explotació a què estan sotmesos en els països de règim econòmic capitalista.

La política de coexistència no es pot proposar, ni es proposa, de fer cessar les lluites ideològiques, que existeixen com a conseqüència dels antagonismes socials i de classe.

En l'àmbit internacional és igualment evident que la política de coexistència tampoc no es pot proposar de deturar la marxa de la història.

Coexistència no significa manteniment de l'"statu quo". Ben al contrari. És clar, per exemple, que els països colonials, no abandonaran mai la lluita per tal d'aconseguir llur independència nacional, ni la lluita per la sobirania econòmica aquells altres que estan sotmesos al jou de l'imperialisme. Aquests moviments de lluita anticolonial i antiimperialista que modifiquen profundament la fisonomia mundial, es desenvolupen i s'han de desenvolupar dins del quadre de la coexistència pacífica. La política de coexistència tampoc no significa, en absolut, la renúncia pels

pobles a llur dret imprescriptible de canviar, quan els escaigui, la forma de govern, d'adoptar un nou sistema econòmic, d'establir o escollir aquell sistema polític que els plagui.

Coexistència pacífica vol dir que cap Estat no ha d'imposar a un altre el seu règim o la seva voluntat; que els pobles han d'ésser amos de llurs propis destins, sense ingerències o intervencions estrangeres, i cada país lliure de determinar, de conformitat amb els seus interessos o desigs, la seva política interior o exterior.

•

UNS dies abans d'aquell gran escàndol internacional del vol de l' "U-2" Llorenç Gomis publicava a *Destino* un article titulat "Khruixtxov i l'altra galta". Com és sabut el raid d'espionatge nordamericà sobre territori soviètic (amb motiu del qual el govern dels EE.UU. en ésser abatut l'avió i capturat l'aviador fou sorprès "infraganti", va donar al món l'espectacle còmic i trist alhora dels seus succesius desmentiments i rectificacions, per acabar en el cinisme més barroer i provocador) fou la causa directa de l'ajornament indefinit de la conferència al cim que anava a celebrar-se. En l'esmentat article, Gomis, sense naturalment ni sospitar que la qüestió que suscitava es veuria dramàticament plantejada en l'escena mundial uns dies després, preguntava, referint-se a declaracions del cap del govern soviètic sobre les relacions internacionals: "Cal parar l'altra galta?". La qüestió, com hom comprèn fàcilment, és de talla i té el mèrit de plantejar un problema d'ètica internacional que es troba íntimament vinculat a tota la política de coexistència. De l'article pròpiament dit res no en direm car de fet, el col·laborador de *Destino* més aviat que a un comentari polític es lliurava a una exegesi dels escrits evangèlics.

Però la qüestió incidentalment plantejada per Gomis, és important: Cal parar l'altra galta?

En altres termes: Es que en nom de la coexistència, els països que l'han inscrit a llurs banderes i que hi basen llur política, haurien d'acceptar passivament la vulneració de les normes més elementals de la convivència i del dret internacional?. La resposta

és òbvia. Es evident que això suposaria la negació dels principis essencials que constitueixen aquella política i, en definitiva, suposaria la seva condemna, la seva fi. Que si així fos, el món es trobaria lliurat a mans de les forces reaccionàries i agressives que tradicionalment han provocat devessalls de sang i l'han arrossegat a les catàstrofes bèl·liques, a mans de l'imperialisme.

No hi ha ningú amb seny que pugui creure que un Estat qualsevol pot arrogar-se el "dret" de violar fronteres o vulnerar sobirania pensant que l'altre haurà de callar en nom de la "coexistència"! La coexistència no té res a veure amb aquesta pràctica, que hom pretén evangèlica, de "parar l'altra galta" quan s'ha rebut una bufetada.

Una veritable política de coexistència solament es concep i només pot practicar-se i prosseguir-se amb un mutu respecte de les normes internacionals, amb lleialtat i bona voluntat d'una i altra banda.

•

UNA de les qüestions cabdals que condicionen la possibilitat d'assolir una coexistència pacífica real i que es troben plantejades en el centre mateix de l'actualitat internacional, és la del desarmament.

Mai com ara no ha conegut la humanitat una amenaça tan espavoridora suspesa damunt d'ella, i mai com ara, tampoc, no ha estat tan a prop d'arribar a una entesa general que la porti al desarmament, que garanteixi la seva pervivència i alleugereixi el fardell que pesa damunt dels pobles.

Com la coexistència, el desarmament, avui, no és una utopia d'idealistes ben intencionats sinó una *possibilitat* real, en la mesura en què els pobles elevin encara més llur veu per a imposar-lo a aquells que no en volen sentir parlar.

No es descobreix cap secret ni es sorprèn ningú quan es fa l'afirmació que els més irreductibles enemics del desarmament es troben a les oficines del Pentàgon ianqui. Un dia sí i l'altre també, sovintegen les declaracions de caps militars dels EE.UU. del tipus de la feta no fa gaire pel general Twining, a Nova-Iork, "que un món nuclear no és confortable, però que val més que un món co-

munista”, com si la supressió de les armes atòmiques hagués de portar a la instauració d’una societat comunista...!

Es evident que declaracions d’aquesta mena revelen una concepció dels problemes mundials de la que cal tenir compte...

A declaracions així de què són tan pròdigs els cercles militars dirigents de les puixances imperialistes fan corus, sovint, certs “pensadors” i escriptors reaccionaris del món occidental i, naturalment, els de la premsa orientada d’Espanya. En aquests comentaris s’hi transparenta sempre, ultra una irresponsabilitat esfereïdora, el cinisme més descarat. Esmentem, per exemple, el que aparegué en forma d’editorial d’ *A B C*, fa uns mesos, signat per Carlos Martínez de Campos (de la Real Academia Española, si us plau). Aquest senyor, escrivia: *“L’Occident creu que una explosió atòmica o una ganivetada a la cara són més elegants, més tolerables, més suaus inclús, que una mentida o una grolleria llançada en plena controvèrsia, durant una reunió concertada al cim mateix de la política internacional.”* Deixem a aqueix digne acadèmic la responsabilitat de les seves afirmacions... Però recollim-ne la confessió. Gent d’aquest tipus són d’aquells que tenen mals somnis el vespre i que, si poguessin, llançarien una bomba, atòmica o no, a la pròpia tribuna de l’ O.N.U., quan —per exemple— Fidel Castro parla i diu als ianquis les quatre veritats que el senyor Martínez de Campos, “elegant” com és, deu considerar inadmissibles grolleries.

Aquesta mena de frenètics són gent perillosa. Sobretot quan, en lloc d’asseure’s en un selló l’Acadèmia, s’asseuen davant d’un mapa d’Estat Major.

L’experiència del vol d’espionatge de l’“U-2” és molt important i alligonadora en aquest aspecte. Ultra posar de relleu la influència, a vegades determinant, de certs cercles militars nordamericans partidaris de la política del “bord de l’abim” en els *fets* que orienten la política de les potències occidentals (fins el punt de poder realitzar un vol provocador a la vetlla mateix de la reunió al cim), mostra de quina manera el destí dels pobles es troba a la mercè de les conseqüències a què poden portar les activitats d’aquests “serveis especials”. Es evident que

tot això subratlla dramàticament la necessitat i la urgència que el món s’endegui resolutament per la via de la coexistència i que s’avanci seriosament vers acords que portin a la destrucció de les armes nuclears, cap al desarmament general i controlat.

Cal veure les coses com són. La situació del món és tal que una conflagració atòmica podria ésser desfermada per qualsevol accident “fortuit”.

Destacats cronistes internacionals han alertat ja diverses vegades l’opinió sobre aquest perill i han descrit el seu possible mecanisme. Imaginem-nos —diuen— que un d’aquests bombarders atòmics que volen a la vora penetri (provocació, accident, error, etc.) en el territori de la U.R.S.S. i que sigui abatut per un coet soviètic. El fatal mecanisme de l’atac i el contraatac podria aleshores desfermar-se, tenint en compte la teoria militar oficial dels EE.UU. segons la qual la guerra atòmica hauria d’ésser guanyada o perduda en els moments que segueixen a la primera explosió atòmica. Els bombarders atòmics nordamericans tractarien d’atènyer els objectius situats en territori soviètic i, com a conseqüència, els coets nuclears de la defensa soviètica s’abatrien damunt de les bases militars ianquis d’on surten llurs avions i artefactes.

No hi ha cap dubte que aquesta amenaça, tal i com ha estat descrita, és real i correspon a la situació.

Aquest perill que afecta en primer terme les dues grans potències atòmiques, afecta igualment —i de quina forma!— tots els territoris d’aquells altres països on els nordamericans hi tenen instal·lades bases d’aviació o de llança-coets. Aquest risc que certs països corren per compte dels EE.UU. es manifestà amb el vol de l’“U-2” i les notes diplomàtiques d’avertiment que adreçà aleshores el govern soviètic als governs dels que havien servit de base a l’avió d’espionatge nordamericà. No cal pas dir que el territori d’Espanya —que aixopluga bases militars nordamericanes com a conseqüència del tractat signat el 1953— es troba inclòs en aquesta zona “roja”, en aquesta àrea perillosa. (Fent un incís, direm que tot això subratlla també, peremptòriament, la necessitat que el nostre país denunciï els acords que retallen

la seva independència i que revisi la seva política exterior per tal d'orientar-la vers una menys perillosa i més profitosa política de neutralitat).

Es per això que s'ha d'afirmar el caràcter capital de l'acció general que cal portar a terme per imposar el desarmament.

Es palès que la coexistència pacífica deixarà d'ésser una possibilitat per a esdevenir realitat en la mesura en què s'avanci per la via del desarmament.

El caràcter excepcional de la darrera sessió XV de l'Assemblea de les Nacions Unides

—que els observadors de les més allunyades tendències han coincidit a assenyalar— prové, justament, del fet que al centre de tots els seus debats es troben plantejats els problemes de la coexistència. Aquests debats mateixos demostren que el camí que hi ha de portar no és fàcil ni planer. Que, per arribar-hi, caldrà la voluntat més resoluta de les forces de la pau, la presència i l'acció de l'opinió de tots els països.

La fita val prou la pena. Per aquest camí, la història ens acompanya, la voluntat dels pobles ens hi empeny.

MINISTERIO
DE CULTURA

CONTRA LES TORTURES

- 1) *Informació publicada a Treball, Organ Central del PSU de Catalunya, Núm. 205, juliol del 1959.*

EL DIA 27 de maig van ser detinguts a Barcelona dos estudiants Maria Rosa Borràs i Helios Babiano, segons la policia mentre repartien fulls a favor de la Vaga Nacional.

Aqueixa mateixa nit, després d'un registre domiciliari, sense cap mandat i sense resultats, la Brigada social es va emportar els pares d'Helios, els senyors Desideri Babiano i Manuela Rodríguez, detinguts arbitràriament.

Arribats a "Jefatura" van saber promptament el que es volia d'ells. L'inspector cap de la Brigada, Antoni Creix, furiós i desmanegat, els va comminar a que fessin "cantar" el seu fill, afegint: "Si no parla, el reventarem a cops." Llavors, va fer tancar el pare en un calabòç, i, adreçant-se a la mare, va continuar: "Si vols conservar viu el teu fill, fes-lo cantar." I li van ensenyar el fill, morat i sense poder-se moure, a causa dels cops que li havien donat amb porres de ferro, cordes i altres mitjans de tortura.

Després, tancant la mare en un calabòç van fer el xantaix envers el fill amenaçant-lo amb tancar la seva mare entre dones de mala vida i que no en sortiria mentre ell no parlés. Al mateix temps, amb baixesa inaudita, la mare d'Helios era portada davant de Maria Rosa Borràs, magullada també a cops, dient-li que era el seu fill el que l'havia delatada.

Els pares d'Helios van estar detinguts i obligats a veure el fill cada vegada que pujava a l'interrogatori i cada vegada que en baixava sense poder aguantar-se dret, arrastrat pels policies que l'havien martiritzat.

Quan el divendres, a migdia, van ser deixats lliures, van demanar a Creix quan i com podrien veure llur fill. La resposta seca fou el fer-los-el veure novament entre set o vuit esbirros que l'"interrogaven" a cops de puny i de porres de ferro.

Sortint de "Jefatura", els senyors Desideri Babiano i Manuela Rodríguez anaren directament a trobar l'advocat don Agustí de Semir per a exposar-li tot el que estava passant a "Jefatura" amb el seu fill i uns trenta detinguts més els quals, des del dia 8 de maig eren interrogats i torturats dia i nit fins al punt

que un d'aquests havia intentat suïcidar-se.

Revoltat pels fets que se li explicaven, l'advocat don Agustí de Semir va acceptar de fer-se càrrec de la qüestió i d'intervenir enèrgicament. Junt amb el matrimoni Babiano, acompanyat de dos altres advocats, donya Montserrat Castelló i don Alvar Agustí Llatas, es traslladaren a casa del notari don Lluís Felez Costa, redactant-se allí una Acta notarial en la qual consten els fets denunciats pels senyors Babiano.

A continuació, el senyor de Semir donà compte de tot al Col·legi d'Advocats i es va traslladar al Palau de Justícia per a presentar legalment la denúncia davant del corresponent jutjat de Guàrdia. L'emoció causada en el Col·legi d'Advocats, on els fets foren explicats davant uns cinquanta lletrats, i entre el professorat i estudiants de la Universitat i de l'Escola Industrial, on respectivament Maria Rosa Borràs i Helios Babiano són altament apreciats per llur companyerisme i estudiositat, van determinar una sèrie de gestions immediates.

Vint estudiants es van presentar a "Jefatura" a interessar-se pels dos detinguts. Sols un d'ells, capellà, va ésser autoritzat a veure'ls al mateix temps que era increpat pels esbirros de la Brigada social. "Són comunistes! Per què us heu d'interessar per comunistes?" La resposta digna d'aquest sacerdot no es va fer esperar: "Siguien comunistes o no, per a mi són homes i com a tals han de ser tractats."

- 2) *Fragment d'una carta enviada pels obrers empresonats en la Presó de Barcelona, relativa a les tortures de què han estat objecte els obrers detinguts a finals d'abril del 1960.*

MANUEL SERRA, de 60 anys, fou colpejat brutalment a cops de puny i amb una porra de goma fins a perdre el sentit per dues vegades. Per a poder-lo seguir pegant el reanimaven amb aigua freda. Va arribar a la presó plé d'hematomes que s'han mantingut més de dos mesos.

FRANCESC RODA BASIAS, fou colpejat primer a les mans i als peus. Van voler posar-lo aju-

pit amb les manilles per sota les cames, però com que no s'ho va deixar fer, el lligaren i el van pegar durant més d'una hora. Després el sotmeteren a una altra sessió semblant. Els terribles senyals que portava en el cos, encara eren visibles quan va venir el Jutge Instructor a la presó, a qui li va mostrar exigint que es fés constar al sumari, a la qual cosa el Jutge es va negar.

ANTONI GUERRA va sofrir cinc terribles pal·lisses, amb cops de puny al costat, trepitjades als peus nus i cops de porra a la planta dels peus.

JOAN JOSEP MULLOR, operat de l'estómac i amb una vella lesió pulmonar, va ser rebut per Antoni Creix en persona amb cops de puny a l'estómac. Durant prop de dues hores el van tenir mirant fixe un mateix punt. Quan desviava la vista o tancava els ulls, un policia li donava cops de puny a l'estómac. Després li van fer treure l'americana, el van tirar a terra i tres policies, dirigits per Antoni Creix, el van apallissar amb porres de goma. Quan el van aixecar de terra, va perdre els sentits. A la presó s'ha tornat a ressentir dels pulmons. La seva dona també fou detinguda i Creix li va dir que havia estat tancada entre les prostitutes.

RAMON SUGRANYES va ser obligat a estirar-se a terra i el van apallissar quatre policies al mateix temps: un al cap, l'altre a l'esquena, un altre a les plantes dels peus (ell pateix dels peus) i el quart a les cames. El van amenaçar: *"Com que Franco és aquí carregar-nos un de més o de menys no té importància."* Un policia anomenat Garcia Moreno li va dir que a ell no li importava desfer-li el fetge d'un cop de porra.

JAUME PUIG va ser tirat a terra dues vegades i el van apallissar entre tres policies amb porres de goma i amb una barra de ferro. Els senyals dels cops li van durar un mes. Tot això va passar malgrat que la policia sabia que estava malalt.

VICENS FAUS va ser interrogat, al principi, amb cops de puny a les orelles. Després el van fer estirar a terra i el van pegar amb porres a diferents parts del cos.

MIQUEL ROZAS, en una primera sessió, va sofrir cops de puny i bufetades. En una segona sessió el van fer caure a terra i el van colpejar amb porres a l'esquena i a les cames. La tercera sessió va començar igual, però un dels policies es va fer un tall a la mà i li va començar a sortir sang. Aleshores es van omplir de fúria, van agafar Rozas, li lligaren les mans per dessota els genolls i el van colpejar selvatgement amb porres i a po-

tades durant més d'una hora. Els senyals dels cops li van durar més d'un mes i mig.

MANUEL FERNÁNDEZ HIERREZUELA, actualment en llibertat, va haver d'ingressar al dispensari de la presó perquè li havien enfonsat una costella a cops de porra.

JOSEP HERNÁNDEZ GÉNOVA, de primer va rebre cops de puny. Després el van tirar a terra i Creix el va apallissar amb una porra. Amb els cops li van enfonsar una costella.

Tots els detinguts van ser objecte de violències, fins i tot molts que després van ser posats en llibertat per no haver-se'ls trobat res de què acusar-los. Els detinguts foren en total 72, dels que en queden 18 a la presó.

3) *Amb data de 13 de juliol del 1960, el Degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona, en nom de la Junta de Govern, presentà al Fiscal de l'Audiència Territorial de Barcelona un escrit acompanyat de les declaracions dels torturats amb motiu dels incidents del Palau de la Música. En l'escrit es demana que "es prenguin les mesures necessàries per la comprovació judicial dels fets denunciats, preparant així llur sanció judicial."*

En la certificació que acompanya l'escrit, el senyor Isidre Arco Rique, Secretari de la Junta de Govern del Col·legi, transcriu les actes que figuren en el protocol notarial del senyor Antoni Gual Ubach, relatives a les declaracions dels torturats i dels seus advocats, que resumim a continuació:

En la querella presentada per Francesc Pujol Brucat, en qualitat de pare del detingut Doctor JORDI PUJOL SOLEY, llicenciat en Medicina, contra el funcionari de la Brigada Social Vicente Juan Creix, figuren els següents paràgrafs: *Amb motiu de l'interrogatori, el detingut va ser injuriat pel querellat amb les expressions següents: "hijo de puta", "perro", "maricón", etc... Quan el fill del meu representat estava emmanillat i lligat va ser objecte de mals tractes, el cos colpejat durant varies hores, pràcticament fins que el querellat esgotà les seves forces, i causà a la seva víctima lesions d'importància que el van deixar en estat de postració i inconsciència. Aquests fets són públics i notoris entre els detinguts que es trobaven simultàniament al calaboc de la Jefatura de Policia.*

DAMIÀ ESCUDER LLADO, llicenciat en Ciències, assistit per l'advocat Albert Fina Senglas, declara que *després d'un breu interrogatori començaren a colpejar-lo a la cara i al pit i en altres parts del cos..., els policies van insultar-lo a base d'expressions tals com: "cobardes", "catalanes de la mierda", "es-*

clavos" i altres per l'estil, i el colpejaren altra vegada amb tota brutalitat a base de cops fortíssims en diverses parts del cos, potades reiterades en els testicles, arribant a fer-li sortir sang pel nas, d'un cop de puny, i en diverses parts del cos.

JOAN PORCEL OMAR, empleat de comerç assistit per l'advocat Maria Montserrat Avilés Vila, declara que: *els funcionaris ... començaren a donar-li cops de porres a les cames durant una hora aproximadament ... A les 10 de la nit, aproximadament, fou conduït a la mateixa habitació on hi havia uns quinze funcionaris de policia que li cridaven: "hijo de puta", "maricón", "catalán" i li manifestaren que "desde ahora la policía daría clase de gramática catalana en la biblioteca" i que li convenia que els digués els noms de comunistes que coneixia, perquè la Congregació Mariana de la Immaculada i Sant Lluís Gonzaga, dels Pares Jesuïtes d'aquesta ciutat, només servia per a encobrir maniobres comunistes.*

JAUME CASAJUANA ROCA, publicista, assistit per l'advocat Salvador Casanovas Martí, declara que: *a les oficines de la Brigada Social situades a la Via Layetana, va ser insultat amb els crits de "catalanes de la mierda", "esclavos", "dentro de un año seréis más esclavos que nunca", "perro" i altres expressions grolleres impossibles de recordar, donada l'abundància, proferides pels funcionaris ... els quals donaven al declarant bufetades, cops de puny a tot el cos i el tiraren a terra, i li donaren en tal posició potades a tot el cos ... més tard, en un altre interrogatori, li donaren cops, alguns d'ells amb porres, a l'esquena i cames, bufetades, cops de puny a l'estómac i ventre, durant mitja hora aproximadament.*

JOAN AMIGÓ FERRATER, estudiant de la Facultat de Ciències Econòmiques, assistit per l'advocat Enric Vila, declara: *tres funcionaris li pegaven bufetades i cops de puny al ventre per intentar que el declarant manifestés que era membre de la Congregació Mariana de la Immaculada i Sant Lluís Gonzaga, cosa que no era certa.*

MAGÍ SANMARTI ROSET, estudiant de Medicina, assistit per l'advocat Alvar Agustí Llatas, declara: *Deu o dotze funcionaris el van rebre a cops dient-li que el tractarien com "a un comunista" i que "al día siguiente le darían el paseo" ... el funcionari Vicente Juan Creix li pegava amb la porra als ronyons i esquena mentre un altre funcionari li donava cops de puny a l'estómac i al ventre. Aquesta "operació" va durar una hora, mentre els altres funcionaris presents proferien les expressions següents: "que ya es-*

taban hartos de curas", "que los curas ya no les daban miedo en la actualidad".

JOSEP GASSIOT MATAS, estudiant de l'Institut Químic de Sarrià, assistit per l'advocat Maria Montserrat Avilés Vila, declara que fou amenaçat pel funcionari Vicente Juan Creix dient-li que *ya devia haver vist els altres detinguts que tornaven coberts de sang als calabossos i que un dels seus companys estava agonitzant perquè s'havia negat a declarar el que sabia.*

LLUIS MARIA SUÑER VILAR, assistit per l'advocat Enric Vila Casas, declara: *que va rebre cinc o sis bufetades i un cop de puny al ventre que el va fer caure a terra; en aquesta posició fou colpejat amb una porra al cap, esquena, braços, cames i peus ... i que un dels policies li va dir: "Dí a tus correligionarios curas que ya me sabrán decir lo que ocurrirá cuando se levante la veda de curas."*

LLIBERT CUATRECASES NOMBRADO, advocat, del Col·legi d'Advocats de Barcelona, manifesta: *que malgrat haver invocat la seva condició d'advocat fou sotmès a un tracte brutal consistent en continuats cops de porra a l'esquena, a la seva part inferior i als queixals ... que, mentre estava assegut, fou colpejat amb el mateix procediment al cap, que li produí una forta contusió a l'orella dreta, que va ser repetidament bufetejat i rebé considerables cops de puny als ronyons, fetge i estómac.*

NARCIS BOADAS FORMICA, químic, declara: *Quatre o cinc agents m'insultaven dient-me: "Perro catalán", "hijo de puta", "dentro de un año seréis unos esclavos y nos limpiaréis los zapatos", etc.*

JOSEP BOLDÚ TOMÁS, llicenciat en Dret, declara: *Que va rebre bufetades a la cara i cops de puny al pit, i també cops forts al clatell donats amb la mà rígida de cantell ... que altres agents cridaven: "qué lástima que no pudimos mataros a todos", "dentro de cinco años no existirá Cataluña", etc.*

MIQUEL COLL ALENTORN, enginyer industrial, assistit per l'advocat Enric Vila Casas, declara: *Que en el primer dels tres interrogatoris va rebre diversos cops de puny al pit i al ventre, com també un fort cop de puny al braç dret i una potada al baix ventre ... aquestes violències i maltractes eren propinats per varis agents que en nombre de cinc es trobaven a les dependències.*

IGNASI ESPAR PICÓ declara que: *fou colpejat a diverses parts del cos, braços i estómac i va ser bufetejat repetidament a la cara. Que ha-*

vent-li trobat una fotografia d'una bandera catalana de la qual era portador, l'amenaçaren amb "no dejarle un hueso sano", i li pegaren seguidament amb la porra en diverses parts del cos. Aquests maltractes van durar varies hores.

La certificació de les actes notarials que acabem de resumir, és datada a Barcelona, el 10 de juny del 1960 i porta el vist-i-plau del Degà del Col·legi senyor Josep Maria Pí Sunyer.

CONTRA L'ARBITRARIETAT

TEXT de l'escrit presentat, amb les signatures de prop de 300 personalitats de Barcelona, al president de l'Audiència.

Excm. Sr.:

Ens permetem dirigir-nos a V.E. en la vostra qualitat del més alt magistrat de Catalunya, per exposar a la vostra consideració i examen una sèrie de fets que, donats els caràcters de gravetat amb què apareixen revestits, posen en entredit la dignitat de la persona humana i les garanties de l'Estat de Dret. Els fets en qüestió, que venen produint-se des de fa anys, són principalment els següents:

PRIMER: Amb freqüència lamentable els funcionaris de la Direcció General de Seguretat, i en forma particular, els de la IV Brigada Político-Social, infringeixen les normes establertes en el "Fuero de los Españoles", Llei d'Enjudiciament Criminal i Llei d'Ordre Públic, de manera especial en el que fa referència als següents fets:

- Detenció sense manament judicial (que constitueix una infracció de l'article 489 i següents de la Llei d'Enjudiciament Criminal).
- Registre domiciliari sense ordre de Jutge (que constitueix una infracció dels articles 545 i següents de la Llei d'Enjudiciament Criminal).
- No comunicació de diligències al Jutge Instructor en el termini assenyalat per la Llei (que constitueix una infracció de l'article 496 de la Llei d'Enjudiciament Criminal).
- Detenció il·legal després de 72 hores (que constitueix infracció de l'article 12 de la Llei d'Ordre Públic i art. 18 del "Fuero de los Españoles").
- Abusos, mals tractes, brutalitats i tortura, que constitueixen un delictes previst en els articles 420 i següents del Codi Penal.

Fets tots ells, que constitueixen figures de delictes especialment tipificades pel Codi Penal vigent, i amb referència als quals han estat cursades per la via judicial diverses denúncies i querelles sense que fins ara s'hagi conegut cap resolució dels Tribunals amb referència a elles.

SEGON: Així mateix, en el cas de delictes polítics, es dona una estranya situació de fet, que impideix als advocats designats pels detinguts o llurs familiars d'intervindre, visitar o assessorar llurs clients, situació que constitueix un atemptat al dret de tot acusat de poder defensar-se i ser auxiliat per Lletrats professionals. Aquesta situació anòmala i antijurídica es produeix especialment en les anomenades jurisdiccions especials, i més freqüentment encara en el procediment sumari militar, respecte del qual hem d'assenyalar que encara en aquests dies existeixen detinguts en presó preventiva, subjectes a aquest procediment; que detinguts des de fa un any, esperen encara la celebració del Consell de Guerra, i als quals se'ls ha impedit tot contacte amb llurs advocats.

TERCER: Malgrat les expresse declaracions del present Codi Penal i de nombrosa jurisprudència, segueix utilitzant-se la via de les jurisdiccions especials, basant-se especialment en la Llei de 12 de març del 1943 que fa referència a Estat de Guerra i a rebel·lió armada, que de fet i de dret està derogada, i que a més estan clarament tipificats en el Codi Penal vigent. S'ha d'assenyalar que els tractadistes de Dret Penal Militar, en especial Querol i Díaz Llanos, donen per derogada la dita Llei.

Tots els fets exposats revesteixen una gravetat extraordinària en tant que no ofereixen al ciutadà garanties del compliment de la legislació establerta, i produeixen entre amplis sectors socials un profund malestar en no tenir plenes seguretats que la Llei serà observada i que, al contrari, se'n produeixen flagrants violacions, que ataquen dolorosament la integritat, respecte i dignitat de la

persona, que és en definitiva, l'únic valor essencial de la nostra civilització i que sota cap concepte no pot ésser violat ni despreciat.

En defensa dels homes que habiten el nostre país, pel bon nom d'Espanya, pel seu prestigi, i sobretot, per l'esperit cristià que ha d'informar la nostra societat, adrecem a V. E. aquest escrit, amb la plena seguretat que els organismes judicials d'Espanya —fent honor a una secular tradició d'honradesa i equitat— sabran prendre les mesures pertinents per evitar que en endavant, es repetixin els fets exposats i no sigui violat l'Estat de Dret.

Déu guardi a V. E.

Barcelona, quatre de juny del mil nou-cents [seixanta.

ENTRE ELS SIGNANTS FIGUREN:

Els escriptors: Jordi Rubió Balaguer, Anna Maria Matute, Lluís Romero, Josep Agustí Goytisolo, Sebastià Joan Arbó, Ramon Eugeni de Goicoechea, Joan Triadú, Xavier Benguerel, Joan Sales, Joan Teixidor, Maurici Serrahima, Joan Gomis, Josp Mª Castellet, A. Cirici Pellicer ...

Els sacerdots: Malaquias Zayas, L. Garriga, Narcís Seguer, Josep Cardús, Josep Dalmau,

Casimir Martí, Ricard Alberdi, Josep Bigordà, J.M. Beltran ...

Els metges: Nicanor Ancochea, Jeroni de Moragas, Delfí Abella, J. M. Ferrando, Pau Garsaball, Francesc Nubiola ...

Els catedràtics: Manuel Alonso García, Josep Mª Valverde, J. Sureda, Antoni Badia, Manuel Jiménez de Parga.

Signen també el document: Jordi Maragall, Comte del Montseny, Antoni de Senillosa, Josep Mª Massip, Ramon Masramon, Duc dels Castillejos, S. A. R. Alexandra d'Hamburg-Lorena, Marquès de San Roman d'Ayala, Francesc Sitjar, Armand de Fluvià, Ferran Llopis Sarrió, Jordi Nadal Oller, Carles Montaner, Francesc Vila Abadal, Jaume Nualart, Antoni Cuenca, Francesc Serra Cantarell, Carles Feliu de Travy, Antoni Comas, Alfons Carles Comín, Oriol Valls Marfà, Francesc Iglésias, Miquel Porter, Antoni Pérez González, Jordi Malaquer, Jordi Rubió i Lois, Félix Duran Cañameras, Josep Castaño, Joan Antoni Picardo, Santiago Foncillas, Antoni Bascompte, Eduard Bernadas, Alfons Garcia Seguí, Josep Antoni Casanova, Francesc Cavana, Albert Fina, Guillem Armora, Manuel Riera, Miquel Arimay i altres personalitats.

PER LA LLENGUA CATALANA

CARTA adreçada a tots els professors i a totes les persones interessades en la difusió de la cultura.

Distingit senyor:

L'estat anormal en què es troben, fa temps, l'ús, l'ensenyament i la difusió de la llengua catalana, vehicle d'una secular cultura, ens obliga a fer sentir la nostra veu. Ho fem amb tot el respecte i tota la consideració que calen, però volem exposar a tothom les raons que ens mouen a demanar que cessi la situació per la qual encara avui, en contra d'un dret natural reconegut i proclamat per l'Església Catòlica (Veg. entre d'altres el Missatge de Nadal de 1959 del Sant Pare Joan XXIII), i pels organismes internacionals de caràcter jurídic, sociològic i cultural (Veg. els acords de la U.N.E.S.C.O. sobre aquesta matèria i les pròpies constitucions de l'organització) es veu limitada en la seva lliure i

legítima expansió. I com que no hi ha cap llei que prohibeixi l'ensenyament del català a les escoles, esperem que els mestres i llurs autoritats reconeixin la necessitat d'evitar aquest analfabetisme que ens afecta a tots.

Cal:

- Que en tots els graus de l'ensenyament públic i privat a les terres de llengua catalana, siguin establertes classes regulars d'aquesta llengua d'acord amb les normes pedagògiques modernes.
- Que siguin donades les normals i recomanables facilitats al funcionament reglamentari de les entitats científiques i literàries que tenen per objecte el conreu i la difusió de la cultura catalana en les seves expressions més elevades.

Voldríem que tothom, catalans i no catalans, compregués la raó d'aquestes demandes i s'unís a la nostra veu.

Us saluden els cent primers signants d'aquesta carta:

Antoni Bergós, Josep Mª de Sagarra, Clementina Arderiu, Miquel Batllori, S. J., Josep Pla, Ferran Soldevila, Francesc de B. Moll, Vescomte de Güell, Basili de Rubí, O. F. M. Cap., Nestor Luján, F. Maspons i Anglasell, Antoni Tàpies, Francesc Faus, Pvre. Opus Dei, J. Carreras i Artau, Rafael Tasis, Emili Vendrell, M. Coll i Alentorn, Maria Luz Morales, R. Aramon i Serra, A. Badia i Margarit, J. Llorens i Artigas, Ramon Sarró, J. Vicens i Vives, Joan Fuster, Josep Mª de Casacuberta, Pere Bohigas, Mª Aurèlia Capmany, Lluís Romero, Joan Triadú, Santiago Albertí, Maurici Serrahima, Lluís Gassó, Salvador Espriu, Delfi Dalmau, Mª Dolors Orriols, Josp Mª Espinàs, Sever de Montsonís, O. F. M. Cap., Joan Sales, C. Muñoz Espinalt, Xavier Regàs, Josep Mª Castellet, Jeroní de Moragas, J. Oller i Rabassa, J. Serra i Ga-

sulla, Joan Oliver, J. V. Foix, Claudi Ametlla, Xavier Benguerel, Josep Iglésies, Jordi Cots, Ferran Canyameres, Carles Soldevila, Marià Manent, Octavi Saltor, Antoni Pous, Pvre., Joan Teixidor, Concepció G. de Maluquer, A. Cirici i Pellicer, Joaquim Casas, Salvador de les Borges, O. F. M. Cap., Osvald Cardona, J. Serra i Ràfols, Antoni Comas, Manuel de Pedrolo, Josep Miracle, Agustí Duran i Sampere, Rosa Laveroni, Josep Gras, Roser Grau, Josep Mª de Sucre, J. Amat i Piniella, Rafael Dalmau, Pere Mialet, Josep Ma. Imbert, Miquel Llor, Joan Argenté, Miquel Terradoll, Josep Pedreira, Joan Barat, Agustí Esclasans, Josep Mª Andreu, J. Civera i Sormaní, Santi Surós, Eduard Artells, Delfí Abella, Antoni Pelegrí, Adolf Nanot, R. Folch i Camarasa, Félix Cucurull, P. Català i Pio, Alexandre Argullós, Josep Mª Benet, Jordi Pujol, Lluís Valeri, Joan Corominas, Joan Alemany, Pvre., Josep Mª Bosch, Pvre., Ferran de Pol, Estanislau Torres, Josep Mª Cid i Prat.

MINISTERIO
DE CULTURA